

P. J. Raunanheimo - 78

AKSELI JÄRNEFELT RAUANHEIMO

MEIKÄLÄISIÄ
MERTEN TAKANA

KUVAUKSIA AMERIKAN SUOMALAISISTA

I

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1921

ALKUSANAT.

Nämä ovat hajanaisia kuvauksia Amerikan suomalaisista, heidän oloistaan ja saavutuksistaan. Näitä meikäläisiä on usein arvosteltu ankarastikin, ja yhä vielä voidaan heistä kovia sanoja sanoa, jos katsotaan asioita ahtaalta näkökannalta. Näiden kuvausten kirjoittajaa on ohjannut myötätunto niitä kohtaan, jotka ovat syystä tai toisesta joutuneet orpoina vaeltamaan vierailta veräjillä.

Amerikan suomalaiset edustavat muutakin kuin omaa itseään. He edustavat sitä kansaa, josta ovat lähteneet. He ovat laajin parvi suomalaisia maailman kansallisuuksien kilpakentällä. Kun heitä on ainakin kymmenes osa kansastamme, voidaan heitä, heidän kunnostautumistaan tai tappiolle joutumistaan pitää koko kansan kyvyn ja sisäisen voiman kuvastajana.

Vilpitön käsitykseni on, että tämä kilpailu merkitsee kansallemme voittoa, että edustajamme, yleisin piirtein katsottuna, ovat suorittaneet kunnialla tehtävänsä.

Herättäköön se osaltaan Suomen kansassa luottamusta itseensä ja omiin kykyihinsä. Sitä tarvitsee suuressa määrin kansa, joka on itsenäisenä astunut maailman vapaitten kansojen joukkoon.

Toivon voivani näitä kuvauksia vielä jatkaa. Suotavinta kuitenkin olisi, että Amerikan suomalaiset itse toimittaisivat julkisuuteen seikkaperäisen esityksen elämästään ja oloistaan. Luulen, että siihen Suomessakin mielihyvällä tutustuttaisiin.

SUOMALAISESSA AMERIKASSA.

Jos lähdet autolla ajamaan Ylä-Michiganin itäisimmästä osasta, Sault Ste Mariesta (n. s. Suu-kanavalta) länteen päin pohjoisen Michiganin ja pohjoisen Wisconsinin läpi Duluthia kohti sekä sieltä joko edelleen suoraan Dakotan rajoille tai pohjoiseen Kanadan rajoille, ei sinun tarvitse säännöllisiä aterioita ja niiden välistä kahvia nauttia tai itseäsi lepuuttaa missään muualla kuin suomalaisissa kodeissa. Jos tahdot, voit poiketa oikealle tai vasemmalle, verrattain pitkällekin, ja aina vain saatat sittenkin käyttää suomalaisia levähdys- ja virkistyspaikkoja.

Kuitenkin on suora matka Suu-kanavalta Dakotan rajalle jonkun verran pitempi kuin matka Hangosta Rovaniemelle.

Tämä on sitä suomalaista Amerikkaa.

Tätä käsitettä ei ole kuitenkaan niin ymmärrettävä, ettei sillä välillä muitakin asuisi. Asuu siellä myös muita kansallisuuksia, vieläpä laajalti ja enemmistönäkin, mutta samalla jotakuinkin kaikkialla voi kohdata suomalaisia. Ja heitä on niinkin lukuisasti, että monet paikkakunnat tuntuvat suomalaisilta. On kaupunkeja, joissa on tuhansittain suomalaisia. On maanviljelysseutuja, joiden väestö on melkein

kauttaaltaan suomalaista. On suomalaisnimisiä, suomalaisten perustamia pitäjiä. Onpa kokonainen, lähes Hämeen läänin suuruinen alue, St. Louisin kihlakunta, jonka maanviljelysväestöstä 75 prosenttia on suomalaisia.

Tosin suomalaisten lukumäärä kaikkiaan tuolla pitkällä alueella Suu-kanavalta Dakotaan tuskin nousee kahteensataan tuhanteen, mutta se on sittenkin riittänyt monen paikan asuttamiseen.

Junassa kulkien tapaa aina suomalaisia, usein niin paljon, että luulee matkustavansa Suomessa. Sattuupa konduktöörejäkin, jotka eivät ainoastaan ymmärrä, vaan puhuvatkin suomea olematta silti suomalaisia.

Matkalla Duluthista Minnesotan rauta-alueelle junakaupustelija, jolta englanniksi jotain kysyin, vastasi minulle suomeksi. Hän oli suomalaisessa kirjasta, jota luin, tuntenut minut suomalaiseksi.

»Minä oun savolainen», sanoi hän. Puheesta kyllä huomasi, ettei hän ollut savolainen eikä edes suomalainen, mutta savolaisten keskuudessa eläen hän oli oppinut puhumaan ymmärrettävää savonmurteista suomea.

Samoilla seuduilla saa rautatievaunujen seiniin kiinnitetyistä tauluista lukea englanninkielisen tekstin jälkeen suomeksi: »Lattialle sylkeminen on kielletty». Vasta sen jälkeen tulee kiellot parilla muulla kielellä.

Luonto tuossa suomalaisessa Amerikassa on kauttaaltaan Suomen luontoa muistuttavaa. Paikoin on maisema kumpuista, paikoin taas tasaisempaa. Ei missään korkeita vuoria, mutta ei myöskään sileää

preeriaa. Maaperä on paikoin hyvin kivikkoista. Hiekkansekainen savi on enimmäkseen punervaa. Siellä täällä on suuria soita, jopa rämeikköä.

Puut ovat jotakuinkin Suomen puitten lajia. Koivut yhtä valkoköylkisiä. Petäjät ja kuuset ovat olleet järeitä aarniometsän puita, mutta ne on ainakin rautatievarsilta hakattu tyyten pois. Jällelle ovat jääneet vain oksat ja risut sekä raikattu vesakko. Sellaista siistittyä, hoidettua metsää kuin nykyään jo varsin yleisesti Suomen metsät ovat, on Amerikassa sangen vähän. Koskematon metsä, missä sitä vielä näkee, tekee näillä seuduin korpimetsän vaikutuksen. Mutta yleensä se on kovin säälimättömästi hakattu. Ja metsäpalot ovat kauheasti riehuneet, tai on raiskio tahallaan sytytetty tuleen, jotta se saataisiin puhdistetuksi. Tuon hävityksen ovat puutavarihallit tehneet. Maamies on tullut sitten niitä aloja viljelyskuntoon saattamaan.

Muutamien seuduin, erittäinkin Pohjois-Minnesotassa, on laajoja soita. Valtio ja yksityiset rahayhtiöt ovat valmistaneet niitä uutisasutukselle alttiiksi. Valtavat koneet ovat kaivaneet valtaojia, suuria kanavia vesien poisjohtamiseksi. Tämä on osoittautunut erittäin hyödylliseksi. Suhteellisen helpoilla kustannuksilla ja nopeasti on saatu paljon maata käyttökelpoiseksi. Tämä perkkauustyö sopisi erinomaisesti esimerkiksi Suomelle, kotimaalle, minkä pinta-alasta on suuri osa suota. Samantapaisilla kuivuukoneilla meilläkin hallanpesät hävitettäisiin ja suot saataisiin viljeltäviksi.

Nyt puheenaoleva suomalainen Amerikka ei maa-

perältään suinkaan ole köyhä. Ovathan siellä maailman kaikkein rikkaimmat vaski- ja rauta-alueet. Mutta maanviljelykseen ei maaperä ylipäänsä ole monessaakaan paikassa parempaa kuin Suomessa. Paikoin on ruokamulta vankempi, mutta on seutuja, joissa maanlaatu vastaa Suomen karuinta maaperää.

Suomalaiset ovat tuolla alueella asettuneet sekä paremmille että huonommille paikoille. Ne, jotka ovat valinneet karuimpia viljelyspaikkoja, eivät ole sitä tehneet sen vuoksi, ettei parempiakin olisi ollut saatavana. Paljon on riippunut sattumasta ja siitä, millainen on ollut maanmyyjä ja missä tällä on ollut maita tarjottavana. Maksuehdotkin luonnollisesti vaikuttavat paljon kaupantekoon. Mutta on muitakin syitä. Suomalaisen korvenraatajaluonteen pohjalla tapaa käsityksen, että karumpikin maa, joka ei vain ole aivan auhto, on viljelykseen otettava. Kaskaatijat eivät entiseen aikaan kammonneet louhikoitakaan, kun kivien välissä vain puukarhia voi liikutella. Ehkäpä kuitenkin nykyistä suomalaista on maan valinnassa enemmän ohjannut maiseman luonne. Sen vuoksi ovat suomalaiset Amerikassakin mieluummin asettuneet Pohjois-Michiganiin ja -Minnesotaan. Siellä ovat maisemat vaihtelevia, siellä on kumpuista ja laaksoista ja siellä on vesiä. Pohjoisin Minnesota on Amerikan ehkä järvirikkainta aluetta. Vaikka se on samalla viljeltäväksi sopivista maista useinkin ehkä karuinta, ovat suomalaiset mieluummin menneet ja vielä näinä päivinä menevät sinne. Suomalaisen luonto soveltuu parhaiten sen maan luontoon. Järkisyvät puhuvat toisenlaisen maan puolesta, vaistot vetävät toisaalle ja vievät voiton.

Kuitenkin olisi toki väärin luulla, että suomalaisasutukset ovat ylipäänsä syntyneet epäedullisimmille paikoille. Suomalaisessa Amerikassa on yhdyskuntia, jotka ovat vahvammilla rintamailla, seuduilla, missä maa taipuu helpommin sadon antamiseen.

Puheenaolevan laajan alueen kartta tarkastelella ei paikkojen nimistä voi tehdä suomalaisten asutusten luetteloa. Hyvin monet voimakkaatkin suomalaiset viljelyskeskukset kulkevat oudoilla nimillä. Aikaisempina vuosina suomalaiset vain harvoin älyisivät hankkia asutukselleen suomalaisen tai muuten heitä muistuttavan nimen. Tähän vaikutti sekin, että he menivät seudulle, jonka asutus oli jo alulla ja jonka oli nimi jo merkitty kirjoihin. Monesti ei myöhemminkään ole tultu tarkemmin ajatelleeksi, mikä merkitys on Amerikan asutushistorian kannalta sillä seikalla, että niillä paikoilla, jotka ovat suomalaisten asuttamat, on heitä muistuttavat nimet.

Tämä merkitys ei tosiaankaan ole vähäinen. Kukaan ei yritäkään väittää, ettei New Jerseyssä oleva asutusseutu Mullica-Hill olisi suomalaisen Mulikan raivaamaa, mutta muita samoilla tienoilla suomalaisten alulle panemia asutuksia ei ole voitu lukea heidän ansiokseen tai on saatettu tehdä kiistanalaiseksi. Kieltämättä on pidettävä oikeana sitä, että suomalainen saa tunnustuksen siitä, minkä hän on kovalla työllään ja aherruksellaan jaksanut suorittaa.

Mutta nykyisessä suomalaisessa Amerikassa on ilahduttavan paljon sellaistaikin, jota tekisi mieli sanoa aitosuomalaiseksi ja joka jo nimelläänkin osoittaa, mihin kuuluu.

Siellä on nimittäin jo kymmenittäin seutuja, joilla on asujainsa kansallisuutta ilmaiseva nimi. On kokonaisia pitäjiäkin (townshipeja).

St. Louisin kihlakunnassa esiintyy pitäjien niminä: Vaasa, Vuori, Toivola ja Alango. Viimemainitussa on sattunut kirjainvirhe, mutta nimen alkuperän kuitenkin tietää. Pahemmin on sotkeutunut erään toisen, samaan kihlakuntaan kuuluvan pitäjän nimi. Se on kirjoissa Leiding ja kuitenkin nimi kuuluu annetun sen ensimmäisen asuttajan kapteeni Laitisen nimen mukaan!

Tällaisia nimihäiriöitä on muitakin sattunut, aikaisemmin useita, osittain kiusallisia, osittain huvittavia. Etelä-Dakotassa aiottiin erälle paikkakunnalle antaa nimeksi Suomi. Kirjoituksen epäselvyyden vuoksi siitä tuli Snoma ja sellaisena se vieläkin kulkee kirjoissa ja kartoissa. Kaukaisen Idahon valtiossa kuuluu erään vuorilaakson suomalaiselle asutukselle tahdotun sen viljavuuden osoitukseksi antaa nimi Multa, mutta kun useimmiten puhuttiin »Mullan kontrista», niin asianomainen postivirkamies ilmoitti rekisteriin nimen genetiivimuodossa »Mullan» ja sellaisena se kulkee. Suomalaiseksi ei sitä paikkaa nimestä tuntisi.

Mutta sen sijaan ei voi erehtyä Minnesotassa, lähellä New York Millsiä olevan rautatieaseman ja yhteiskunnan nimestä, joka on Dopelius. Tuo oikeinkirjoitus on paikkakuntalaisia aikalailta harmitanuttu, ja he tahtoisivat sen korjata Topeliukseksi, mutta muutos on vaikea saada aikaan, kun — niin minulle sanottiin — asia täytyisi käyttää kongressissa saakka.

Erehdys tämän nimen kirjoituksessa kuuluu sattuneen siten, että paikkakunnan uutisraivaaja Kanto-Heikki, jolle tuli kunnia antaa nimi asutukselle, kirjoitti kankealla raatajankädellään paperille »Dopelius». Hänellä oli hyvä tahto, mutta kun hän ei ollut saanut kouluja käydä eikä oppia oikeinkirjoitusta, tuli pieni erehdys. Häntä ei siitä voi moittia. Pikemmin herättää arvonantoa se, että aivan kouluikäikäymätön on voinut perustaa yhteiskunnan, joka on jo nyt kukoistava ja joka kertoo hänen ansioistaan jälkeentuleville polville.

Muuten ei Topelius ole ainoa Suomen merkkimies, jonka nimeä on Amerikassa käytetty maantieteellisiin tarkoituksiin. Melkein samoilla seuduilla ovat suomalaiset yhdyskunnat, joiden nimenä on Runeberg, Snellman ja Lönnrot. Yhdysvalloissa elää nykyään huomattava valtiomies, ruotsalaissyntyinen liittosenaattori Lennrot, mutta puheenaoleva paikkakunta ei ole ottanut nimeään hänen kunniaksensa, vaan Suomen ja Lönnrotin. Edellämäinittujen kotimaan suurten miesten kunnioittaminen tässä muodossa lienee vaikuttavalta osaltaan seutukunnalla kauan toimineen sanomalehtimiehen J. V. Lähteen ansiota. Runebergin laaja maanviljelysalue on jo vanha ja väkirikas.

Ottertalin, Beckerin ja Wadenan kihlakunnissa, joihin edellämäinittut kuuluvat ja joissa yhteensä elää yli 15,000 suomalaista, on muitakin suomalaisnimisiä paikkakuntia, m. m. Aura ja Heinola.

Monta muuta suomalaisia muistuttavaa paikkakuntaa on Minnesotassa. Kartalle niitä on jo merkitty

m. m. Finland, Palo, Suomi, Salo ja Kalavala, viime mainittu ehkä tahallaan virheellisesti kirjoitettu englanninkielisten oikeinäntämisen helpottamiseksi.

Siirtyessämme Minnesotasta Michiganin-Suomeen joudumme Wisconsinin läpi kulkiessamme Oulun pitäjään. Se on toisen, vanhemman suomalaispaikan Brulen naapurina.

Michiganissa on useampia suomalaisnimisiä paikkakuntia, laajojakin maanviljelysseutuja, vaikka en tiedä onko niitä eri pitäjiksi erotettu. Monella seudulla on siellä, kuten Minnesotassakin, suomalaisten kesken vakiintunut omakielinen nimi, vaikka kartalle on merkitty vieraskielinen. Kun en voi uskoa Michiganin suomalaisia veltommiksi kansallisen asian ajamisessa, arvelen syyksi sen, että paikkakunnan aikaisempaa vieraskielistä nimeä ei, tehtävän monimutkaisuuden vuoksi, ole onnistuttu virallisissa asiapapereissa saamaan suomalaiseksi.

Houghtonin kihlakunnassa on koko joukko suomalaisnimisiä paikkakuntia. Siellä on m. m. Paavola, Virta, Vaasa, Salo, Kaski, Liminka, Aura ja Toivola. On Onnelakin, jossa myös Suomussalmen nälkämaalaiset ovat onnensa löytäneet. Asutusseudut Elo ja Tapiola, joissa asuu yhteensä toista tuhatta suomalaista, ovat houkutelleet viljavuudellaan sekä metsänriistallaan. Lähellä niitä on Pelkisten pitäjä sekä sen naapurina Amerikan Kyrö. Nisula-niminen paikkakunta, jossa asuu tuhatkunta suomalaista, ansaitsee tuon nimen kirjaimellisesti, sillä sieltä saadaan nisua runsaasti. Nimensä on paikkakunta kuitenkin saanut August Nisulasta, joka tuli Reisjärveltä

Amerikkaan ja pani alulle tällä seudulla asutuksen 1890-luvulla. On sinnekin saapunut petteilevän maasta, Suomussalmelta, asukkaita nisua viljelemään.

Aivan erikoinen historiansa on Oskar ja Herman-nimisillä kauppaloilla. Edelliseen on nimensä painanut suomalainen Oskar Eliasson, joka rakennutti sinne sahan ja oli siellä pääpomona. Asukkaita on Oskarissa noin 600. Hermanin perustaja Herman Keränen, kotoisin Puolangalta, asuu yhä vielä nimikkokauppalassaan, joka aikanaan kehittyi kaupungiksi. Siinä onkin jo kaupungin arvon mukaisia laitoksia, kuten pankki y. m.

Väinön lapset ovat Amerikkaan tultuaan perustaneet Väinölänkin. Se on Ontonagonin kihlakunnassa ja sen väkiluku lähentelee pian tuhatta.

Suomi- ja Finland- paikkakuntia on myös Michiganissa. Niinikään on siellä Karjaloina ja muistaakseni Hämekin.

Sen alueen ulkopuolella, jonka olen tässä merkinnyt suomalaiseksi Amerikaksi, on useita suomalaisnimisiä paikkakuntia. Ja aivan rajoilla, Michiganin etelä-niemekkeellä, on Kaleva-niminen kauppala ja pitäjä. Se on sangen kukoistava yhteiskunta. Nimen ääntämisestä olen pannut merkille, että osaa sen ääntää oikein englanninkielinen lipunmyyjäkin rautatieasemalla, ainakin Michiganissa.

Ollessani Houghtonin kihlakunnassa eräällä automatkalla J. H. Jasbergin kanssa oli minulla tilaisuus tehdä havaintoja aito-suomalaisesta Amerikasta. Me kävimme Elossa, Tapiolassa, Pelkisissä, Kyrössä ja missä kaikissa lienemme käyneet. Tuntui siltä

kuin olisimme eläneet ja liikkuneet vanhassa kotimaassa. Jokainen vastaan tulija oli suomalainen, jokainen, jonka luona kävimme, oli selvä suomalainen, kaikki virkamiehet, liikemiehet j. n. e. olivat suomalaisia.

Ja suomalaista jälkeä oli viljelystyössä saatu aikaan. Parissa vuosikymmenessä oli raivattu peltoja ja avattu aukeita, joita voi verrata kotoisen Pohjanmaan rintamaihin.

Liikkuessa siellä tuntui, että säilyy se suomenkielikin, joskin toinen kieli on sen rinnalla.

Mutta vaikkapa kieli ei säilyisi, säilyy suomalaisen työ, joka lyö merkkinsä sangen huomattaviin osiin Yhdysvaltain aluetta.

KALEVALASSA.

Haluatko, lukijani, tutustua nykypäivien Kalevalaan?

Kotimaasta et löytäne sen nimellistä kylää, tuskin edes taloakaan. Kauas merien taakse ja suurten järvien länsipuolelle ovat Amerikan suomalaiset perustaneet oman Kalevalansa, Suvantolansa, jossa kaskisauhut kiirivät pilviin ja Kalevan kansan karja käy laitumella kellojen kilkattaessa.

Tämä paikka on noin 70 kilometriä Duluthista länteen, kahden suuren rautatien välimaissa.

Kalevalan läpi juoksee Kattila-joki, joka jakaa sen kahteen osaan, Itä- ja Länsi-Kalevalaan. Harvaa asutusta on molemmin puolin. Väkeä on tässä pitäjässä vasta ainoastaan noin puoli tuhatta, jakauneena sataan perheeseen ja sadalle maatilalle.

Ensimmäiset asukkaat tulivat seutukunnalle jo 1885 ja 1890 vuosien välillä. Silloin hakkautti eräs puutavarayhtiö paikkakunnalla metsiä. Järeämmät aarniometsän puut otettiin pois. Jällelle jäi vielä hyvänmoinen keskikokoinen metsä.

Suomalaiset etsivät niinä aikoina ainoastaan harvinaisissa poikkeustapauksissa itselleen maanviljelys-tiluksia. He olivat tulleet Amerikkaan ansaitsemaan

hyviä päiväpalkkoja ja säästämään. Metsätyöt hokuttelivat heitä puoleensa, ja niinpä he saapuivat Kattilajoellekin.

Näitä töitä tehdessään he ihastuivat seutukunnan maanlaatuun. Pohjalaiset havaitsivat, että se on selaista laakeata kuin kotona Pohjanmaalla. Ruokamultakerros oli vahva, ja sen alla kosteutta läpäisevä ruskeanharmaa savimulta. Maan pinnalla oli kyllä aikalailla irtonaisia kiviä, mutta kiinteätä kalliota perin vähän. Metsä oli pääasiassa lehtipuuta, rehevämpää ja vaihtelevampaa kuin kotipuolella Pohjanmaalla. Koivun ja pihlajan rinnalla kasvoi tammi, pyökki, lehmus, vaahtera ja pähkinäpensas. Havupuista oli luonnollisesti petäjää ja kuusta, mutta niiden lisäksi vielä palsamia ja seeteriä. Viimemainittu puu herätti suomalaisissa kunnioitusta; he muistivat Libanonin seeterit, niistähän Salomonin temppelel tehtiin.

Metsänkaatajat saivat kuulla, että tätä maata saa hakkuun jälkeen jokainen halukas tietyn pinta-alan ilmaiseksi, kunhan asuu sitä määrätty vuodet. Kun niihin aikoihin rakennettiin lähistölle rautatietä ja sitä varten ostettiin ratapölkkyjä, joita voi jälle jääneestä metsästä vielä runsaasti saada, oli paikalle jääminen suuresti houkuttelevaa.

Niin päättivät muutamat suomalaiset jäädä seudulle asumaan. Tällaista maata he eivät saisi kotoa, kaikkein vähimmin ilmaiseksi. Rahoja ei näyttänyt kasaantuvan niin paljon, että olisi maata ostamaan kyennyt.

Suomalaisista metsämiehistä tuli maanviljelijöitä.

Amerikan Kalevalan perustajia olivat m. m. Erkki Westerpakka Korttesjärveltä, Antti Piippo Piippolasta, Jussi Viiberg Härmästä, Juho Nummela Säkylässä, Juho Manni Laihialta ja Hermann Lampelli Kuolajärveltä.

Kului kuitenkin kauan ennenkuin he varsinaiseen maan viljelemiseen pääsivät. Asunnot oli metsään rakennettava ja leipä edelleen muulla työllä ansaittava. Tehtiin ratapölkkyjä ja ne vedettiin joen rantaan. Kun ei ollut hevosia, pani suomalainen olkapäänsä kelkan köyteen ja kuletti itse kuorman. Saatiin sitten joku härkä vetojuhdaksi, vihdoin useampikin. Lopulta pystyttiin hevonen ostamaan ja silloin päästiin jo hyvään vauhtiin.

Oli luonnollista, että Kalevalan asunnot laitettiin vanhaan suomalaiseen malliin hirsistä. Ja rakennustyö käytännöllisistäkin syistä suoritettiin vanhalla tavalla. Täältä metsästä oli ihmisten ilmoille pitkä matka, noin pari Suomen penikulmaa. Teitä ei ollut. Ostotavara katsottiin kalliiksi eikä rahoja ollut runsaasti. Niinpä rakentaessa pystyttiin käyttämään vain vähän rautaa ja muuta teollisuuden tuotetta. Puunaulat saivat kelvata. Ja hyvä niinkin tuli, kuten oli ennen vanhaan tullut Suomessakin.

Kun koti oli valmis, voitiin kutsua perheet kotimaasta. Perhe- ja yhteiskuntaelämä alkoi tässä Amerikan korvessa, josta pyrittiin kaunista Kalevalaa luomaan.

Asutuksen perustus oli laskettu. Viljelyksen raijaaminen oli edessä. Vain kovalla työllä kaikkosi korpi tuvalta tuonnemmaksi. Ensimmäinen tehtiin pieni

perunamaa. Metsän eläviä liikkui vielä runsaasti. Peuran sai kaataa porraspäästä, ja karhu katseli aidan takaa, kun uutistalon emäntä kannon kupeelta kaivoi perunoita.

Tuli on ollut suomalaisen vanhan viljelyksen auttaja. Sitä se oli täälläkin. Kalevan kaskia kaadettiin ja vierrettiin viljelyksen valmistamiseksi. Leipää alkoi tulla ja heinän siementä siroteltiin rehun saamiseksi karjalle. Lehmä toisensa jälkeen voitiin hankkia. Ennen pitkää pystyttiin jo viemään kermää kaukana olevaan meijeriin.

Uupumattoman työn avulla olosuhteet keventyivät ja paranivat. Vaivannähty sai palkan työstään. Kalevalasta on tullut yhteiskunta, joka ei tosin ole erikoinen viljelystensä suuruuden tai elämisen komeuden puolesta — onpahan vain samanlainen kuin niin monet muut suomalaisessa Amerikassa — mutta jossa joka tapauksessa tullaan työtä tehden hyvin toimeen. Maatilat eivät ole suuria: synkästä korvesta ei yhdessä ihmisiässä ehdi laajoja suurtiloja raivata. Kussakin talossa kasvatetaan ruista sen verran kuin oman perheen tarve vaatii, vehnää vain nimeksi. Eniten viljellään heinää ja se tuottaa keskimäärin pari tonnia acen alalta. Tietysti on taloissa hevoset ja lehmät, lampaitakin vähäisen. Kanoja pidetään niin paljon, että munia voidaan myydäkin. Jotta joulupaisti olisi taattu, on joka talossa myös jokunen sika.

Varallisuus on noussut niin, että jokainen Kalevalan sadasta talosta katsottaisiin Suomen oloissa varakkaaksi. Jonkun omaisuus voitaneen nykyisen kurssin

mukaan Suomen rahassa miljoonaksikin arvioida. Se on kieltämättä kunnioitettavaa, kun siinä ei ole mitään esi-isiltä perittyä eikä mitään keinottelulla tai gulashauksella hankittua. Se on kirjaimellisesti omien käten työllä ansaittua, ylipäänsä käyttämättä edes palkatun työn apua.

Kolmisen vuosikymmentä sitten oltiin sitä mieltä, että se Kalevalan asukas ajeli ylpeästi, joka kuletti härällä jauhopussia kotiinsa. Nyt ovat olot korjaantuneet niin, ettei enää pidetä ihmistä parempana sitä, joka autolla ajelee. Tiet ovat sellaisessa kunnossa, että melkein joka mökin porraspähän voi kulkea autolla. — Kalevalaiset kulkuneuvot ovat muuttuneet!

Odottaa sopii, että Amerikan Kalevalassa harrastetaan myös hengen viljelystä, josta vanha Kalevala oli kuuluisa.

Uskonnollisella alalla toimii tässä yhteiskunnassa kolme seurakuntaa. Kahdella seurakunnalla on oma kirkkonsa, jotka ovat noin parin kilometrin päässä toisistaan. Täytyy tunnustaa, että nämä kalevalaiset ovat olleet auliita uhraamaan kirkollisiin tarkoituksiin.

Nykyaikaista on, että paikkakunnalla toimii sosialistiosasto, vaikkakaan se ei näitten maanviljelijäin keskuudessa ole saanut sanottavaa kannatusta. Eikähän siellä ole kuin muutama kymmenkunta palkkatyöläistä, nekin tilapäisillä ansioilla eläviä.

Kalevalan väki on keskuuteensa perustanut osuuskaupan, joka tekee vuosittain kauppaa yli 50,000

dollarin arvosta, puhelinyhtiön, maanviljelyskoneyhtiön ja kokoushuoneyhtiön.

Tietysti on myös lainakirjasto, joka tarjoo ilta-puhteiksi lukemista.

Nuoriso Kalevalassa on nyt jo enimmäkseen Amerikassa syntynyttä, onpa sellaisia, joiden vanhemmatkaan eivät ole Suomea nähneet. Nuoriso luonnollisesti käy amerikkalaista koulua. Useat eivät enää tyydy yleisen pohjakoulun tarjoamaan oppimäärään, vaan jatkavat opiskelua korkeakouluissa, normaali-kouluissa ja kauppaopistoissa.

Kun ei Amerikan Kalevalassa ole yhtään vieras-kielistä, on itsestään selvää, että koko pitäjän virkakunta on suomalaista, aina pitäjän esimiehestä lähtien. Rauhantuomarina on Werner Ruusunen, joka on opastanut minua Kalevalan oloja tuntemaan. Joku kalevalainen on valittu kihlakunnankin virkaan.

Paikkakunnan asutus on kasvamassa, ja vielä sinne sopiikin Kalevan kansan väkeä. Maanlaatu on hedelmällinen ja asema edullinen, Duluth kun on verrattain lähellä. Kulkuneuvotkin, jotka nykyään jo ovat hyvät, edistävät seutukunnan kukoistusta.

Tuhoisa metsäpalo, joka lokakuun 12 p:nä 1918 raivosi Kattilajoen laaksossa, jopa laajemmaltikin, ei säästänyt Kalevalaakaan. Se pani puolet pitäjästä poroksi, poltti ihmisiäkin kuoliaaksi, muiden muassa yhden viisihenkisen ja yhden kolmihenkisen perheen kokonansa. Siitä huolimatta on Kalevala kohonnut ja jatkaa kehitystään.

Tästä onnettomuudesta huolimatta voi Amerikan

Kalevalasta sanoa, mitä Väinämöinen sanoi vanhasta, kotoisesta:

»Ei ole kuollehet urohot,
Kaatunut Kalevan kansa.
Yksi kuoli, kaksi syntyi,
Joill' on tarpoimet paremmat,
Varret vaaksoa pitemmät,
Nuotat kahta kauheammät.»

SAVOSSA.

Olin matkalla lännestä itään ja sieltä kotimaahan, minne Savon kesä houkutteli.

Tiesin, että Amerikassakin oli Savo, vieläpä matkan varrella. Päätin pysähtyä sinne imeäkseni itseeni Savon tunnelmaa.

Savon pitäjä on Etelä-Dakotassa, sen koilliskulmassa, lähellä Pohjois-Dakotan rajaa eikä varsin kaukana Minnesotasta.

Olin vuorokauden verran ajanut preeriaa, melkeinpä kyllästymiseen asti. Oli kevät, toukojen teon aika. Aava aaltomainen preeria oli suurimmaksi osaksi vielä keltainen edellisen vuoden vehnän sängestä. Siellä täällä näkyi hirmuisen suuria aumoja. Eivät ne kuitenkaan olleet vilja-aumoja, vaan olkkasojia, jotka hyödyttöminä poltetaan. Jokaisen kasan vierellä on edellisenä kesänä viljankorjuuaikana ollut »tappotanner». Monet hevoset vetivät väsyksiin asti suuren puimakoneen kitaan viljalyhteitä, joita tuo hirviö pureskeli. Siemenet se sylki säkkeihin ja viskasi pehkut sivuun.

Viljan kasvamisenaikana preeria on ollut aaltoilevana merenä osoittaen kauttaaltaan vilkasta elämää. Nyt, kun vilja on poissa ja sänget jälellä, oli tämä

meri kuin jähmettynyt, kuollut. Aallot olivat kangistuneet, mikään tuuli ei saanut viriäkään niiden pinnalle.

Maamies kyntää tuota keltaista, kuollutta merta suurilla koneillaan muuttaen sen mustaksi mullaksi. Tuohon suunnattoman suureen aukeaan ilmestyy mustia juovia, jotka levenevät levenemistään. Kun katsoin kaukoputkella — ja monesti erotin paljaalla silmälläkin — näin säännöllisesti mustan ja keltaisen rajalla maanviljelyskoneen, traktorin, tekevän työtään maiseman värin muuttamiseksi. Ennen pitkää tiesin kaiken tulevan mustan muhevaksi. Samalla oli siemen maahan pantu ja lyhyen ajan kuluttua oras kohottaa päätänsä, orasta seuraa laiho ja taaskin väreilevä viljameri, josta maamies merenpyytäjän tavoin korjaa saaliinsa.

Sellaista on elämänsä näillä jättiläismäisillä, silmäkantamattomilla viljavainioilla. Vuoden mittaan siinä on suurtakin vaihtelua, vaikka se hetkellisesti vaikuttaa yksitoikkoiselta.

Tulin Frederickin asemalle, josta Savo on matkustettava maanteitse. Pieni, sievä kaupunki elää ympäristön viljanviljelyksen varassa.

Kysyin ensimmäiseltä, joka vastaani osui, miten sopivimmin pääsisin Savoan. Sattui olemaan pankkivirkamies. Olimme ensin vähän kuuropiilosilla toistemme kanssa puhuen vierasta kieltä, mutta kun huomasi olevamme kumpikin Väinölän lapsia, siirryttiin pian kotoiseen kieleen. Hän vei ystävällisesti kotiinsa. Suomalainen vierasvaraisuus oli täysin määrin käytettävänäni. Isäntä kertoi, ettei pikku-

kaupungissa ollut paljon suomalaisia, mutta ympäristö, varsinkin itäänpäin, on melkein kauttaaltaan suomalaista. Kaupunki olisi perustettaessa saanut suomalaisen nimenkin, mutta kun kysyttäessä ei osattu sopivaa nimeä ehdottaa, olivat rautatieherrat nimittäneet paikan erään insinöörinsä etunimellä.

Kävimme tervehtimässä muitakin kaupungin suomalaisia. Pian tarjottiin vapaa autokyyti Savoön, jonne meitä lähti kuormallinen.

Matkalla sai jo havaita, ettei täältä tule vastaan mikään kotimaan Savo. Preeria ei muuttanut luontoaan. Samanlaista aukeaa, loivasti aaltoilevaa tasankoa kaikille ilmansuunnille. Farmitalot näyttivät luodoilta keltaisessa vehnäsänkimeressä.

Mutta sen huomasi, että täällä vilja kasvaa. Muuta ei juuri näkynytäkään kuin viljapeltoa.

Kyllä siitä leipää lähtisi sinne Suomeenkin, kotikansan tarpeiksi. Isäntäni kertoi, että kerran nämä Savon asukkaat yrittivät yhteismyynnissä kaupata viljansa suoraan Suomeen. Sattui kuitenkin sopimaton ostaja, vei viljat, teki vararikon, ja myyjät kärsivät tappion. Tästä huolimatta olisivat he vielä valmiit yrittämään, vaikkakin varovaisemmin.

Pysähdyimme matkan varrella suomalaiseen taloon. Pihalla oli lapsia suuri liuta. Kysyimme isäntää. Hän oli lypsämässä — Amerikassa on lehmänlypsy miesten tehtäviä. Menimme navettaan. Siellä oli kolmisenkymmentä isoa kolholuista lehmää. Isäntä kertoi lypsäessään, etteivät nämä lehmät ole niin maitoa antavia kuin kuuluvat olevan siellä kotona,

mutta ne ovat samalla hyviä teuraslehmii. Ne ovat jotain hollantilaista perua.

Siirryimme sisään, missä oli ruoka valmiina. Tietysti meidätkin istutettiin pöytään ja me saimme oikein aitosuomalaisen aterian.

Tupa oli iso kuin ennen kotimaassa. Kookas ruokapöytä oli kaikkea runsautta uhkuva. Siinä oli valtavat paistit, maukkaat rieskat ja muut erilaiset leivät, voita loppumattomiin ja juuri lypsettyä maitoa.

Lapsia oli vankkoja poikia, kuinka monta lienee ollutkaan, ja tanakoita tyttöjä, niinkään useampia. Eivät olleet nälkää nähneet tai muuta puutetta kärsineet nämä tulevat viljankasvattajat.

Tässä tuvassa sai täyden suomalaisen tunnelman, melkeinpä savolaisen, vaikka väki ei ollutkaan Suomen Savosta peräisin. Amerikkalaisuutta ei huomannut juuri ollenkaan, ei edes kielessä.

Ja kuitenkin olivat he kaikki, ei ainoastaan lapset, vaan vanhemmatkin, Amerikassa syntyneitä, suomalaisia, jotka eivät olleet Suomea koskaan nähneet. Ukkovaarivainaja oli 1870-luvulla tullut Suomesta ja ruvennut aikaisin maanviljelijäksi. Hänen lapsensa olivat tietysti amerikkalaista koulua määrävuodet käyneet, kuten heidänkin lapsensa. Olihan siellä englanninkieli tullut opituksi, kun kaikki opetus tapahtui sillä kielellä. Mutta kun kotona ja kylässä puhuttiin vain suomenkieltä, pyrki englanninkieli unohtumaan. Selvästi tulin siihen käsitykseen, että jos kehitys saa samaa latuaan rauhallisesti käydä eikä ulkomaailma kovin pääse Savon idyllistä rauhaa häiritsemään, eivät

nämä suomalaisuuttaan ja kotoista kieltään jätä myöhemmissäkään polvissa.

Mutta luonnollisesti asutus tihenee ja suomalaisten keskuuteen asettuu muitakin. Silloin nämä sitkeät suomalaisetkin sulavat suureen yhteiseen amerikkalaiseen mereen.

Teki mieleni jäädä hetkeksi tänne elämään aitosuomalaista elämää. Auto kuitenkin oli ulkona odottamassa viedäkseen minut Savon kirkolle.

Lyhyen ajan kuluttua kohosimme pienelle kummulle.

Nousin autosta ja katselin seutua. Kieltämättä tunsin suurta pettymystä.

Mitä oli tässä luonnossa oikeata Savoa muistuttavaa.

Ei mitään, todellakaan ei mitään.

Kumpu oli matala ja näköala laaja, mutta vaikka kuinka olisi tarkastellut, ei minkään muun pitäjän kirkkoa nähnyt, kuten Suomessa kohtalaisilta Savon vaaroilta. Tämä täkäläinen kirkko oli yksin orpona aavikon keskellä. Kirkon vieressä oli pieni pappila. Kolmantena oli kummulla kokoustalo, johon Savon asukkaat kokoontuivat edistyspyrinnöitään pohtimaan.

Ei näkynyt yhtään vaaraa, ei matalaa mäkeäkään. Samaa aaltomaista tasankoa joka suunnalle. Ei ollut mitään järviä tai edes jokea. Tuossa kupeella oli kyllä pieni kaivettu lammikko, jonka vesi oli sakeaa, savista. Suomalaiset olivat sen tehneet, jotta näkyisi silmiin vähän märkää.

Pappilan pihamaalla oli muutamia pensaita ja pieniä puita. Muuten ei mitään metsää koko näkö-

alassa. Ei ollut niitä lepikoita tai koivikkolehtoja, jotka ovat oikealle Savon luonnolle ominaisia. Kaikki oli autiota ja tyhjää.

Ei edes aitoja minkäänlaisia, puhumattakaan runollisista kiviaidoista, jotka reunustavat peltoja Suomen Savon vaarojen rinteillä. Mistäpä täällä saisi niitä kiviä aidoiksi, kun ei yhtäkään aitakiveä löydä, vaikka kuinka tarkasti etsisi. Kivet ovat kuin seulo-malla erotetut pois ja minne lienevät joutuneet.

Aloin jo epäillä, että ei tämä Amerikan Savon väestökään liene savolaista, kotoisin sieltä vaarojen, siintävien vesien, kivikoiden ja aitojen sekä vihreitten lehtojen Savosta, sieltä Saimaan ja Kallaveden rantamilta.

Aivan oikein! Väestö oli tullut eri paikoilta, Pohjanmaalta ja mikä mistäkin.

Nimessä oli sattunut erehdys. Oli tahdottu antaa nimi, joka muistuttaisi kaukaista kotimaata.

»Se on se meidän Savo tällainen», sanottiin minulle. »Emme epäile, että Suomen Savo on kauniimpi ja luontonsa puolesta vaihtelevampi. Mutta meille on tämä käynyt kauniiksi ja rakkaaksi. Tämä on meidän kotimme. Useimmat meistä ovat täällä syntyneet ja nähneet auringon nousevan aavikon reunalta ja rusottaen vaipuvan toiselle puolelle, niinikään aavikon reunaan. Meidän silmillemme ovat kauniita silmäkantamattoman laajat vainiot, joilla kultainen vilja lainehtii lämpimässä kesän tuullessa.»

Tuo huomautus liikutti mieltäni ja rakensi sopuisointua.

Kun sitten minulle sanottiin jäähyväisiksi: »Viekää terveiset meiltä sinne Suomen Savoon ja sanokaa, että leipämme me täälläkin ansaitsemme ja koetamme pysyä suomalaisina», kun lämpimästi, vaikkakin rotevasti kättäni puristettiin, tunsin rakastavani tätä kaukaisten aukeiden rehtiä kansaa.

Ajaessani pimeässä rautatieasemalle valtasi minut harras halu tuottaa suuri ilo näille aron asukkaille. Miten voisin kulettaa nämä Amerikan savolaiset sinne oikeaan Savoon, näkemään Savon vaaroilta ihanuutta, jota tuo maa on saanut niin runsaasti osakseen. Halusin näyttää heille kesäöiden valon ja miten savolainen vene viilettää saarien ohitse tyyneen kotirantaan.

Mutta tuottaisikohan se iloa heille, jotka ovat toisiin oloihin kasvaneet ja eläytyneet?

Kenties he eivät sitä ymmärtäisi, vaan kaipaisivat takaisin summattomille viljelysaukeilleen —?

* * *

Sen jälkeen kun edelläoleva kirjoitettiin, teki keskikesällä 1921 ankara preeriamyrsky tuhoa Savon »kontrilla». Se hävitti Savon kirkonkin siitä kumulta.

Mutta savolaiset ryhtyivät oitis vaurioita korjaamaan. Syksyllä oli jo uusi kirkko valmis.

Sen, minkä tuima myrsky kaasi, rakensi sitkeä suomalainen uudelleen. —

SUURVILJELIJÖITÄ.

Vanhimpana suomalaisena maanviljelysseutuna, jossa suurviljelystä harjoitetaan, voitaneen pitää Minnesotassa olevaa Cokatoa, joka on noin 8 Suomen peninkulman päässä Minneapoliin kaupungista länteen. Se on yleensäkin vanhimpia suomalaisia asutusseutuja. Tulivathan suomalaiset sinne jo vuonna 1866.

Suomalaista suurviljelystä ei yleensä tavata metsäseudulla. Se on vallan luonnollista, sillä metsään ei muutamassa miespolvessa ehdi uutisviljelijä ilman suuria pääomia kovinkaan laajoja peltoja perata. Ne pellot, joita suomalaiset ovat metsiin tehneet, ovat alaan nähden rekordeja. Ne nousevatkin sataan, kahteensataan tynnyrinalaan, jopa siitäkkin yli, vaikka ovat pelkällä yhden perheen työllä raivattuja ilman sanottavia apuvoimia.

Cokato ei kuulu vielä varsinaiseen preeriaan, vaikka sillä onkin paljon sen ominaisuuksia. Kovaa työtä on tämän paikan raivaaminen kysynyt. Mutta raivaajat olivat kaukaisen Pohjolan asukkaita, Lapin-rajalaisia, jopa Lapista sekä Ruijasta saakka. Kun nämä tulivat Cokatoon, oli Minneapolis vielä aivan pieni kylä. Nyt se on Amerikan huomattavimpia

kauppakaupunkeja, ja on siinä yhdessä sisarkaupungin St. Paulin kanssa yli 600,000 asukasta. Minneapoliin ympäristö, johon Cokatokin voidaan lukea, on jo ulkonäöltä vanhaa kulttuuriseutua. Suomalaiset ovat raivanneet Cokaton ja sen ympäristöt. Siinä ei enää näy mitään uutisasutuksen merkkejä.

Suomalaisilla on Cokatossa puoli viidettäsataa maatilaa, jotka käsittävät yhteensä 28,000 acraa (yli 11,000 ha). Maatilat eivät ole siis kovin suuria, suurimmat noin 200 hehtaaria. Kun ne kuitenkin ovat kauttaaltaan viljeltyjä, on siinä peltoa aika paljon. Viljelystyö käykin samaan malliin kuin suurilla tiloilla. Maanviljelyskoneita on kaikenmoisia.

Cokatossa ei ole enää pitkiin aikoihin harjoitettu ryöstöviljelystä. Siellä on otettu karjanhoito avuksi, joten lantaa saadaan pelloille. Siellä näkee jo joltisenkin suuria lypsykarjoja. Lampaitakaan ei halveksita, ja sikoja, noita suurteurastamoiden pieniä ruskeita normaalisikoja, voi yhdellä farmarilla olla satamäärin. Kun otetaan lisäksi kanat ja muut pikkuelukat, täytyy tunnustaa, että Cokaton farmarin maatalous on monipuolinen.

Tämän maanviljelysseudun asukkaat ovat täydellä syyllä tyytyväisiä. Ovathan he voittaneet kaikki alkuvaikeudet. Monet ovat jo perintönä saaneet tilan täydessä kunnossa — sellainen on Amerikan suomalaisten nuorissa viljelysoloissa harvinaista.

Cokaton ensimmäisten suomalaisten voimakas ote veti puoleensa vähitellen muitakin suomalaisia. Oli sellaisia uskalikkoja, jotka eivät tähänkään seutuun

pysähtyneet, vaan jatkoivat matkaa kauemmas aina suurille preerioille saakka.

Kun Pohjanmaan tasangolta tullut suomalainen näki Amerikan aavat ruohotasangot, hänen mielensä epäilemättä riemastui. Mitä ovat Limingan niityt ja niiden kitukasvuinen heinä näihin verrattuina! Ei vesi, eikä mikään metsä rajoita missään tasankoa. Vahva, korkea heinä kasvaa kaikkialla itsestään. Ja ruokamulta on paksumpaa kuin kotimaan karjankartanon takana olevassa vahvimmassa pellossa.

Teki mieli tarkastaa tätä luonnonniittyä laajemmalti. Päiväkausia sai samota, eikä vain niitty loppunut. Siellä täällä voivat ensimmäiset suomalaiset tavata vielä villejä puhvelilaumojakin, tuota preerioiden varsinaista karjaa.

Vihdoin valittiin maa seudulta, mikä oli luovutettu saatavaksi »homsteeti»-oikeudella (engl. homesteade), ilman rahaa ja hintaa, kunhan mittarin palkat maksoi ja sitoutui asumaan määrätty vuodet, joiden kuluttua annettiin omistusoikeuskirjat.

Näin tulivat suomalaiset m. m. Lake Nordeniin vuonna 1877. Se viehätti erityisemmin sen vuoksi, että siellä oli järvikin kotimaata muistuttamassa. Täällä antoi hallitus maata asumaioikeudella runsaasti: 160 acra (64 hehtaaria) jokaista täysi-ikäistä viljelykseen pystyvää perheen jäsentä kohti. Tämän lisäksi tarjottiin erityinen tilaisuus saada lisää maata. Jos sitoutui istuttamaan metsää, sai jokainen vielä saman verran maata. Perhe, jossa oli useita täysi-ikäisiä lapsia, voi tällä tavoin piirittää itselleen aikamoisen maa-alueen ilmaiseksi.

Hyvillä toiveilla ryhdyttiin asumaan maata, joka oli hyvää ja halpaa. Pian kuitenkin nähtiin, että onpa vastuksia täälläkin. Tasangolla ei kasvanut yhtään puita. Rautatielle oli pitkä matka. Ei ollut mahdollisuutta saada rakennusaineita. Täytyi ensimmäinen asunto kyhätä turpeista ja siitä saada polttoainekin. Maan viljeleminen preerialla, pelkästään käsivoimin, käy raskaaksi. Kun saatiin härkiä työjuhdiiksi, helppotti se aika lailla.

Tuli kuiva kesä: ei satanut yhtään. Suomalainen näki, että siinä se on preerian »halla», yhtä turmiollinen kuin kotimaan pakkanen. Vuoden työ saattoi mennä hukkaan, eikä siinä auttanut, vaikka Saarijärven Paavon tavoin olisi kuinka syvät ojat kaivanut. Täytyi odottaa Luojalta sateista kesää.

Ja tulihan niitäkin. Tosin jo jotkut suomalaisetkin olivat säikähtäneet, luopuneet maistaan ja palanneet kaupunkiin. Mutta enimmäkseen olivat he kuitenkin sitkeitä.

Tämä sitkeys vei voittoon. Kymmenkunta vuotta kesti alkuvaikeuksia. Mutta viljaa alkoi tulla runsaasti ja päästiin hyvinvointiin.

Härät vaihdettiin ensin hevosiin. Nyt ovat traktorit ja muut koneet jo yleisiä. Autoilla tehdään kaupunki- ja kirkkomatkat.

Lake Norden on nykyään varakkaimpia suomalaisia maanviljelysseutuja. Niinikään se on kaikkein kauneimpia preeriayhteiskunnista. Velvollisuus istuttaa metsää sai aikaan, että siellä on nyt kauniita metsiköitä. Ja kun on myös somia järviä, ei kärsi mistään preerian yksitoikkoisuudesta, vaikka saa nauttia

preerian eduista, joista erinomainen viljavuus on tärkein.

Paikkakunnalla on useita verrattain suuria tiloja. Niissä on viljeltyä peltoa 500 hehtaaria, jopa enemmänkin. Onpa jollakulla, kuten A. E. Kankaalla, joka tuli varattomana Amerikkaan, viljelyksessä noin 1000 hehtaaria. Useimmat Lake Nordenin maanviljelijät voidaan katsoa miljoonanomistajiksi Suomen rahassa. Sitkeys, ahkeruus ja säästäväisyys ovat tuottaneet palkkansa.

Mutta suomalaiset ovat kulkeneet leveitten preerian toisellekin puolelle.

Niin heitä osui m. m. Etelä-Dakotan luoteisimpaan asumattomaan kolkkaan, pitkien matkojen päähän rautatiestä. Alussa ei siellä katsottu maata viljelemiseen sopivaksi, kun sateettomia kesiä oli kovin usein. N. s. Buffalon seutua pidettiin karjankasvatukselle sopivimpana, minkä vuoksi asujalle annettiin maata runsaammin.

Ensimmäiset suomalaiset saapuivat Buffalon aroille 1895. Nytkään heitä ei liene siellä vielä täyttä puoltsataa perhettä, joiden yhteinen jäsenluku lähentelee kuitenkin kolmeasataa.

Tuskin missään muualla on suomalaisilla hallussaan niin laajoja maa-alueita kuin täällä. Niinpä kemijärveläisellä Jaakko Lahtelalla on maata yli 2000 hehtaaria ja Matti Henriellä sanotaan olevan 3,500 ha. Oman maan lisäksi oli ennen vapaa laiduntamisoikeus hallituksen mailla, joita ei oltu muille luovutettu. Nyt ovat jo lähimaat luovutetut ja laidunveroa täytyy maksaa. Vapaa paimentolais-

elämä ei enää käy oikein päinsä, kun maita on alettu entistä runsaammin käyttää myös maanviljelykseen. Kuitenkin pitää esim. Lahtela vielä säännöllisesti yli parituhatta lammasta, satakunta hevosta ja ainakin saman määrän teuraslehmäiä.

Karjan kasvatusta on ollut hyvin tuottavaa ja verrattain huokeaa, kun ei ole elukoita varten pidetty suojuksia eikä ole niitä tarvinnut ruokkia talvisinkaan, paitsi milloin talvi on ollut kovin ankara ja luminen. Karja ei ole kaivannut markkinapaikan läheisyyttä, lampaat, hevoset ja lehmät ovat ajamalla viedyt kaukaiselle rautatieasemalle. Edistynyt suomalainen karjankasvattaja on myymästään karjasta saanut aika lailla dollareita, jopa lähimain parikymmentä tuhattakin vuosittain, kun olosuhteet ovat olleet suotuisat.

Karjankasvattajan ja karjapaimenen työ ei ole aina kevyttä. Paljon on siinä vaikeuksia ja monesti voivat tulokset mennä hukkaan. Mutta kieltämättä on »kaupoikien» elämä reilua ja vapaata. Laaja aro on heidän valtakuntansa, ja hyvät hevoset kiidätävät ratsastajia nopeasti. Villin hevosen voi suomalainen »kaupoika» lassollaan ottaa kiinni ja kesyttää ajokikseen. Vuotuisissa kilpailuissa, joihin ottaa osaa useita kansallisuuksia, kunnostautuvat suomalaiset säännöllisesti.

Vapaa paimentolaiselämä on Buffalon alueella kuitenkin häviämässä maanviljelyksen tieltä. Sitä rajoitetaan jo monella tavalla, kun on huomattu, että myös viljankasvatusta voi käydä päinsä. Nyt on suomalaisillakin siellä keskimäärin viljelyksessä jo

4—50 hehtaaria maata. Ja ennen pitkää alkanevat suuret maanviljelyskoneet kääntää nurin niitä laajoja heinä-aroja, joita näihin saakka on käytetty vain karjanlaitumina. Karjankasvatusta siirtyy karummille seuduille.

Veisi liian kauas ruveta kuvaamaan kaikkia tärkeimpiäkään suomalaisia suurviljelysseutuja ja niiden reippaita, tarmokkaita asukkaita. Unohtaa ei kuitenkaan voi Pendletonin asutusta, vaikka se onkin kaukana Oregonissa saakka. Onhan tämä ihanimpia ja suotuisimpia suomalaisia maanviljelysseutuja. Samalla se on kaikkein vanhimpia.

Jo 1877, jolloin suomalaiset tulivat m. m. Lake Nordeniin Etelä-Dakotaan, he kulkivat kauemmaskin, ei ainoastaan preeriain, vaan myös Kalliovuoriston ja Sierra Nevadankin yli Tyynenmeren partaille. Toiset jäivät kalastelemaan Columbiajoelle, toiset etsivät maanviljelykseen sopivaa aluetta.

Tuskin voi ajatella onnellisempaa löytöä kuin minkä nuo maan muokkaajiksi pyrkijät tekivät Umatillajoen laaksossa. Tämä löytö merkitsi heille samaa kuin mitä Suolajärven hedelmällisen laakson löytäminen mormoneille. Se oli suomalaisille Goosen, ja he ihastuivat siihen. Ensimmäiset suomalaiset tulijat olivat Kemijärveltä, Ylivieskasta ja Tornioista, Ruotsin Matarengista ja Karungista sekä Norjan Kaavuonosta ja Vesisaaresta — pohjoisimpien seutujen väkeä siis.

Umatillajoki on levittänyt hedelmällisen liejunsaa laajalle alalle. Seudulla oli preerian kaikki edut eikä mitään hankaluuksia. Taivas Oregonin kohdalla

ei ole niin kuiva kuin Dakotoissa. Päinvastoin saadaan meren rannalla sadetta liiaksikin, sisämaassa ehkä juuri parahiksi.

Suomalaisen asutuksen keskus on Adams. Sen ympärillä avautuvat Pohjan miesten farmit. Useat ensin tulleista ovat jo kuolleet, mutta heidän jälkeläisensä jatkavat isien työtä.

Farmien pinta-alasta on tavallisesti puolet vuosittain kylvössä ja toinen puoli lepäämässä. Täällä viljellään melkein yksinomaan nisua. Suurin farmin omistaja on David H. Nelson, jolla on noin 1000 hehtaaria viljeltyä maata.

Tällä edullisella viljelysseudulla Umatillan ranta-illa ovat suomalaiset jo ehtineet hyvin vaurastua. Moni heistä voisi palata Suomeen miljoonamiehenä, joku ehkä saisi kokoon omaisuutensa myynnistä neljänneksen miljoonaa dollaria, joka Suomeen tuotuna olisi paljon rahaa.

Ennenkuin lopetan esitykseni suomalaisista suurviljelyksistä ja niiden edustajista, joita olen muutamia ryhmiä sieltä täältä poiminut, on mieluisa tehtäväni johdattaa lukija vielä Pohjois-Dakotan suomalaisen nisunviljelijäruhtinaan Erkki Kyllösen maatilalle Peltoon.

Onhan koko Pohjois-Dakotakin yhtä preeria-peltoa, mutta täällä Pelto-nimisessä kyläkunnassa on suomalaisen peltojen pelto.

Kyllösellä on nimittäin viljelyksessä puolitoistatuhatta hehtaaria maata, ja hän viljelee sitä laidasta laitaan jättiläiskoneillaan, jotka voivat kyntää 12 vakoa kerrallaan ja leikata viljaa 24 metrin leveydeltä.

Vähävarainen oli Kyllönenkin Amerikkaan tullessaan v. 1883. Mistäpä niitä varoja voikaan koota köyhän Kuhmoniemen pikku peltojen muokkaaja ja kurjien suoniittyjen heinäjä? Amerikassa oli ensin varoja koottava lastaustöissä Ohiossa ja kaivos- töissä Wyomingissa. Mutta kun vähän tuli kokoon, siirtyi hän 1887 Dakotaan, otti »homsteeti»- maata niin paljon kuin hänen perheensä voi saada, käytti rahansa peruskustannuksiin ja aloitti työn jänitevin käsin. Kuivat vuodet eivät häntä säikähdyttäneet, hän painoi vankan kouransa lujemmin auran kurkeen ja antoi härkäparin kääntää maata.

Tulivat ne hyvätkin vuodet. Kyllönen voi jo viljaa myydäkin. Ansaituilla rahoilla hän osti maata lisää. Niin tuli hänelle suurin suomalainen viljelysfarmi.

Pojat kasvoivat työssä ja nisun ääressä isänsä veroisiksi vankoiksi miehiksi. Heistä tuli hyvä apu.

Erkki Kyllönen on jo ollut jonkun aikaa siinä asemassa, että voisi asettua ansaittuun lepoon. On hän ajatellut Suomeenkin asettumista. Mutta preerian ääni kutsuu. Se on jo niin monena vuonna tätä ennen kutsunut kylvämään ja korjaamaan, että sitä on tottunut kuulemaan. Yhä ohjaa Kyllönen keväisin touontekoa aukeillaan ja korjuuaikana tarkastaa nisumeren aaltojen lannistumista ja kultaisten jyvien solumista säkkeihin.

Työkausien välillä hänellä on vapaata aikaa. Hän siirtyy silloin Kaliforniaan tai muualle. Pojatkin hajaantuvat kaupunkeihin tai toisille maanviljelys- seuduille tuttaviaan tapaamaan.

Mutta kun työaika alkaa, ovat he kaikki tarmokkaina ja virkeinä työhön ryhtymässä.

Reedleyssä, onnellisessa Kaliforniassa sanoivat minulle suomalaiset viinirypäleitten viljelijät, jotka olivat aikaisemmin olleet farmareina preerioilla:

»Suurviljelys preerioilla vaatii kaikkein vähimmän työtä. Varsinaista työaika on keväällä muutamia viikkoja ja korjuuaikana muutamia viikkoja kauemmin. Suurin osa vuodesta on aivan vapaata, kun koneet suorittavat työn loppuun.»

He tahtoivat tällä kuvata suurviljelijän huolettomia päiviä. Samalla he kuitenkin huomauttivat, että tällaiseen asemaan on voinut päästä vasta pitkäaikaisen työn ja sitkeän ponnistelun jälkeen. Ensimmäinen on täytynyt nähdä vaivaa ja kokea monta pettymystäkin.

Kuinka paljon käynnissä oleva suurviljelys vaatii työtä ja vaivaa, en voi ratkaista. Mutta se, että uutteran, rehellisen ponnistelun jälkeen saa lepoa, on minusta asiaan kuuluvaa ja luonnon oikean järjestyksen mukaista. Ja suuresti kunnioitettavaa on, että henkilöt, joilla olisi tilaisuus vetäytyä velttouteen, pystyvät ja haluavat edelleenkin tarttua hyödylliseen työhön elintarvetuotannon lisäämiseksi.

VIINIRYPÄLEITTEN VILJELIJÖITÄ.

Talvikuukaudet alkupuolella vuotta 1920 olivat Yhdysvalloissakin kylmät. Helmikuulla satoi New Yorkissa lunta niin että liike Broadwaylla keskeytyi. Kun kaupungin puhtaanapitolaitos oli tottumaton tällaiseen, kesti häiriötä pitkän aikaa, ja arvokas suuri sanomalehti New York Times kehoitti tämän johdosta kaupungin viranomaisia matkustamaan Suomeen, Helsinkiin, missä he voisivat tutustua kaupungin siistimiseen.

Kylmä oli kevätkin. Kun huhtikuun alkupäivinä matkustin Nebraskan aukeilla, oli siellä lunta. Vielä enemmän oli sitä Wyomingin ylätasangolla, ja kun tulin Sierra Nevadalle, oli Union Pacificin juna jäädytetty lumikinokseen.

Mutta kun alettiin laskea vuoristosta alas, oli tuskin kahta tuntia kulunut lähdöstä lumikinoksilta, kun eteen aukesi Sacramenton laaksossa ihana kesä ja vihreät palmukujanteet.

San Franciscossa sattui vielä rankka vesisade. Kiiruhdin Etelä-Kaliforniaan.

Joka etsii luonnon suojeutusta ja sen tarjoamaa ihanuutta, hän tuskin voi löytää sopivampaa paikkaa maapallolla kuin on Kalifornia. Jos tarkemmin sitä

määrittelisin, viittaisin San Josén tai San Joaquinin laaksoon. Ne ovat San Franciscon eteläpuolella, edellinen lähempänä merta, jälkimäinen sisämaassa, eivät kuitenkaan niin etelässä, että kuumuus vielä kävisi aivan ahdistavaksi.

Fresnon seutu San Joaquin-laaksossa on viininviljelyksen pääpaikka Kaliforniassa. Siellä on suomalaisiakin, paikoin ryhmittyneinä yhteiskuntiin, kuten Reedleyssä.

Kun tulin Reedleyn asemalle, kohtasin heti Säkki-järveltä kotoisin olevan suomalaisen Juvosen. Oitis hän saattoi minut autollaan kotiinsa, ja niin jo sain luoda pikaisen silmäyksen seutuun. Kaupunki on pieni, viininviljelyksen ympäröimä. Juvosenkin viinitarha on aivan kaupungin kupeella.

Juvonen kertoi sateesta, jota edellisenä päivänä oli ollut sielläkin.

»Hyvää kai se keväinen sade viljelyksille teki», huomautin minä.

»Ei sovi moittiakaan», sanoi Juvonen. »Kaikesta päättäen se oli viimeinen sade tänä vuonna. Emmekä me sitä kaipaakaan.»

Puhe minua hiukan kummastutti, sillä olinhan tottunut ajoittaista sadetta pitämään suuriarvoisena maamiehelle. En salannut hämmästykseni.

»Nähkäs», hän selitti, »jos luonnon sateeseen turvautuisimme, huonot olisivat tulokset. Ei, kun kuivuus alkaa tuntua pelloillamme, me tilaamme telefoonilla vettä, pyydämme avaamaan vesisäiliön luukut ja niin saamme keinotekoisella kastelulla kosteutta miten paljon haluamme.»

Tämän johdosta tulin kiinnittäneeksi huomiota tien varrella oleviin kanaviin ja niistä pelloille johtaviin pienempiin ojiin. Näitä myöten viinitarhat saavat tarvitsemansa veden.

Hyvä autotie, jota ajoimme, oli puukujanteiden reunustama. Nuo puut olivat viikuna- ja öljymarjapuita. Kun käännyimme talolle, oli siinä mutkassa tien molemmin puolin vankat palmut, samoin talon edustalla portaitten molemmin puolin. Talon sivulla oli puutarha, siinä huomasi appelsiini- ja sitruunapuita, kummassakin hedelmiä, joita kuuluu kotitarvetta varten pidettävän melkein läpi vuoden.

Vierasvaraisen talon kahvit ensin nautittuamme istahdimme portaille, missä palmulehvät varjostivat meitä auringon polttavilta säteiltä.

Juvosen kysellessä uutisia kotimaasta en malttanut olla tekemättä vertausta hänen entisen kotiseutunsa, Säkkijärven, ja tämän etelämaisen paikan välillä. Tulin samalla maininneeksi kylmästä talvesta, joka hätyytteli New Yorkissakin, ja kysyin:

»Satoiko täällä viime talvena paljon lunta?»

Juvonen katsoi minua kummastellen ja lausui vakavasti:

»Ei meillä sada milloinkaan lunta.»

Niin, eipä vain, miten olisi mahdollistakaan näin eteläisessä luonnossa.

Juvosen äänessä olin kuitenkin huomaavinani jotain kaihon sävyä. Hän loi katseensa laakson lakeuksien yli ja kiinnitti sen idässä näkyvään vuoris-
toon.

»Niin, ei meillä milloinkaan sada lunta», uudisti

hän huoaten. »Mutta aina me sitä toki näemme, keskellä kesääkin. Tuolla vuoristossa Nevadan huipuilla on aina lunta, ja kun aurinko niihin huipuihin paistaa, heijastaa se lumi niin kauniilta.»

Todellakin! Silmiemme edessä, tosin kaukana, näkyi vuoristo, lieneekö ollut Yosemitea, Grantin puistoa vai jotain muuta. Ja kun aurinko paistoi sinne vuorille, kimalsi sieltä houkutteleva heijastus.

Juvonen muutti keskustelun aihetta. Näytti siltä, että hän tahtoi päästä tunnelmasta, joka tuotti hänelle kaipuuta. Hän vei minut pellolleen ja alkoi selittää viljelyksiään.

»Vasta toista vuosikymmentä olemme täällä olleet ja alussa peloitti, tokko me rukiin ja heinän kasvatijat totumme viinirypäleitä viljelemään. Mutta hyvin on käynyt, ja me voimme olla tuloksiin täysin tyytyväisiä.»

Kun oli kevätaika, olivat viiniköynnösten tyngät vasta ensimmäisiä vesoja työntämässä. Suomalaisten viljelemä köynnös on sitä lajia, että syksyllä leikataan kaikki oksat pois ja jällel jätetään lyhyt maasta nouseva tynkä. Ensin täytyy kasvaa varret, sitten niihin muodostua kukat ja kypsä rypäleet. Paljon on tuon merkillisen kasvin ehdittävä yhtenä vuonna.

Minun teki mieleni kuulla, mitä kieltolaki on vaikuttanut näiden suomalaisten elinkeinon. Sanoetaanhan, että se hävittää jalon viininviljelyksen.

»Meille suomalaisille viinirypäleitten kasvattajille ei ole kieltolaista ollut muuta kuin hyötyä», vakuutti Juvonen. »Viiniköynnöstä on useampaa lajia. Me suomalaiset, jotka täällä yleensä olemme

raittiusväkeä, olemme alusta pitäen kasvattaneet jalointa lajia, jonka tuotteita käytetään pöytähedelmänä, aterian jälkiruokana, tai kuivatetaan sellaisenaan rusinoiksi. Tässä laaksossa on toisia, saksalaisia, kreikkalaisia ja muita, jotka ovat viljelleet sellaisia rypäleitä, jotka eivät hyvin sovi pöytähedelmiksi tai ensi luokan rusinoiksi, vaan joista on tehty viiniä. He ovat nyt joutuneet vaikeaan asemaan ja heidän on uudistettava tarhansa, istutettava uusia viiniköynnöksen juuria.»

»Todisteeksi siitä», hän jatkoi, »että meidän asemamme ei ole huonontunut, mainitsen, että meidän valmiista viinitarhamaastamme, josta myydessä ennen saimme 300 dollaria acrelta, nyt tarjotaan 1,000, jopa 1,500 dollaria. Ne suomalaiset, jotka itse viljelevät maitaan, eivät yleensä ole halukkaita myymään viljelyksiään halvalla hinnalla. Alkuvaikeudet viljelystä peratessa olivat suuret, mutta nyt saamme työstämme hyvän korvauksen.»

Sain kuulla, että viinitarhafarmit yleensä eivät ole suuria, tavallisesti 10—20 acra. Perheellinen viljelijä käyttää harvoin palkattua apuvoimaa, paitsi korjuupäivinä, jotka useinkin sattuvat kaikkein kuumimmiksi päiviksi ja jolloin työ polttavassa auringonpaisteessa tuntuu tukalan raskaalta. Apuväkeä onkin vaikea saada, paitsi milloin sattuu kiinalaisia tai japanilaisia seutukunnalle.

Työtä riittää viinitarhassa joka vuodenajaksi eikä se yleensä ole helppoa. Niitä töitä ei ehdi tehdä 8-tuntisissa työpäivissä eikä niissä saa hartioitaan säästää. Yksi hevonen on ihmisvoimien apuna.

Kullekin acrelle istutetaan 425 viinirunkoa ja yhdestä rungosta voidaan saada 75 naulaa rypäleitä — »kun on kohtalaisen hyvä vuosi», lisäsi Juvonen, kun minä aloin ihmetellä sadon runsautta.

Vielä kertoi ystävällinen isäntäni, että vuoden saalis hyvinhoidetusta viinitarhasta on rahaksi muutettuna ollut 8,000:kin dollaria.

Olin näistä tiedoista saanut yhtä ja toista ajattelemisen aihetta. En ihmetellyt sitä, että suomalaiset viinirypäleenviljelijät olivat kiintyneet elinkeinoonsa, se vain ihmetytti ja samalla kohotti ylpeyden tunnetta rintaani, että kylmän pohjolan asukkaat olivat kehittyneet etelän jalojen tuotteitten parhaimmiksi kasvattajiksi.

Vierasvaraisen emännän valmistama ateria odotti tuvassa. Sen jälkeen lähdettiin autoajelulle, katsottiin jotakuinkin kaikkien suomalaisten viinitarhat ja pistäytyttiin monessa kodissa. Hyvinvointi kuvastui kaikkialta, ystävällisyys ja herttaisuus leimasi olemuksen. Tarhoja oli joen molemmin puolin, ja hyvät tiet johtivat kodilta kodille. Aitoja ei näkynyt, ja kun kysyin, eivätkö varkaat tee tuhoja tarhoissa tien varsilla, vastattiin minulle:

»Ei ole kielletty poimimasta rypäleitä omiksi tarpeiksi. Noudatetaan vanhaa suomalaista sääntöä naurishuuhdasta. Ei rypäleitten paljous tunnu vähenävän, jos sitä vähän tullataankin. Varkaillakin on niin paljon pyhää kunnioitusta, etteivät he itse viljelyksiä turmele.»

Luonnollisesti sain maistaa tarhan tuotteita, kuivattuja rusinoita. Kun ne olivat mehuisista rypäleistä

eikä niistä ollut mehua puserrettu, olivat ne tavattoman maukkaita. Luulen, että parhaimmat, mitä Suomessa saa ostaa, ovat juuri Reedleyn suomalaisten tuottamia.

Kalifornian kesä on niin lämmin ja kuiva, ettei rusinoiden valmistamiseen tarvita keinotekoisia kuivaamoita. Rypäleet levitetään kentälle leveiden liisteiden päälle, ja siinä aurinko toimittaa kuivaimisen. Hevos- tai autokuormilla niitä sitten viedään pakkauslaitoksiin. Viljelijä saa rahan tuotteistaan heti kun hän on ne luovuttanut. Omia pakkauslaitoksia ei suomalaisilla näkynyt olevan.

Illalla olimme sitten yhdessä suomalaisella kokoushuoneella. Jotakuinkin koko siirtokunta oli kokoonnut. Yhdessä tunnustettiin paikkakunta kaikkivaltiaan Luojan erityisesti suosimaksi. Mutta samalla muisteltiin yhdessä pohjolassa olevaa maata, jossa luonto ei kylläkään ollut yhtä rikas ja antelias, mutta joka oli saanut sen sijaan runsaasti kauneutta osakseen. Se oli kaikesta huolimatta suomalaisen rakas koti, jonne mieli halusi Kaliforniankin ihanuuksista.

TUOKIOKUVA COLUMBIAN VARRELTA.

Satuin matkustamaan Kaliforniasta Sacramenton laaksoa ja Shasta-reittiä myöten Oregoniin rautatie-lakon vallitessa. Junat kyllä kulkivat, mutta niitä kulettamassa ei ollut tottunutta miehistöä, ja sen vuoksi kulku vaarallisissa jokikuiluissa kävi hitaasti.

Tämän takia myöhästyin matkalla useita tunteja ja saavuin Portlandiin sen jälkeen kun Astoriaan oli lähtenyt viimeinen juna, jolla olisin ehtinyt kokoukseen, mikä minun tuloni johdosta oli kuulutettu. Eräs paikallisjuna oli juuri lähdössä kaupunkiin, joka oli melkein puolimatassa. Enempää ajattelematta työnnyin siihen ja toivoin, että tuolta matkan varrelta ehkä saan auton, jolla mahdollisesti joudun perille niin ajoissa että ehdin kokoukseen.

Minulla oli siis sängen kiire eikä sellaisella matkalla tavallisesti ehdi paljon huomioita tekemään.

Kuitenkin tuli tämä matka erittäin mielenkiintoiseksi.

Juna kulki Columbiajoen vartta. Vastapäisellä, Washingtonin valtion puolella näkyi korkeita tuntureita, myös lumipeitteisiä, jotka tekevät Portlandin kaupungin ympäristön niin suurenmoiseksi. Tiesin

niissä vuorimaisemissa olevan lähemmin tarkastellen paljon ihmeellistä nähtävää, mutta se täytyi lykätä tuonnemmaksi.

Paikallisjunan pysähdyspaikassa hankin nopeasti auton ja niin olin oitis valmis jatkamaan matkaa Columbian vartta suulle päin sitä viertotietä, joka on maailman merkellisimpiä. Kulettajana oli minulla nuori amerikkalainen ajuri. Auto oli paljon ajettu eikä suinkaan parasta lajia, mutta hyvää kyytiä me kulimme, kun minä ilmoitin kiireen olevan.

Kaupunkeja, pieniäkään, ei ollut sanottavasti tien varressa. Joen pohjoisella rannalla näkyi niitä muutamia. Väliin kulettiin sellaista hongikkoja, jota tuskin muualla tapaa kuin Tyynenmeren rannikolla. Pitkät, solakat kuuset ja petäjät olivat tyveltä läpimitaltaan metrin, jopa ehkä parinkin paksuisia.

Kuitenkin oli havaittavana myös täällä, kuten melkein yleensä Amerikassa, suunnatonta metsänraiskausta. Tukkiyhtiöt ovat vieneet puiden rungot pois, jällelle on jäänyt pieni metsä turmeltuna sekä suuri ryteikkö oksia. Tällainen raiskio on sangen altis tulelle. Monet yhtiöt olivatkin tahallaan syyttäneet metsänjäännöksen tuleen, joten jällelle oli jäänyt suuria kantoja sekä ne puiden rangot, joita tuli ei ollut jaksanut kuluttaa.

Vanhastaan tiesin, että Columbiajoen varrella, sen molemmin puolin, muuallakin kuin Astoriassa, asuu suomalaisia, vaikka en vielä ollut ketään heistä tavannut. Siinä kaupungissa, josta olin lähtenyt, ei heitä ollut.

Maisema oli sangen epätasaista, muistutti pinnan-

muodostukseltaan Suomen kumpuisia seutuja. Erästä mäkeä noustessa joutui auto epäkuntoon. Kulettaja ryhtyi sitä korjaamaan, ja minä kävelin odotellessani mäkeä. Ylhäältä kuulin ääniä. Pari miestä laskeutui alas ja kuulin heidän keskustelevan suomenkielellä.

Kansalaisia! Hauska tavata heitä täällä oudossa ympäristössä. Olin viimeksi kohdannut suomalaisia San Franciscossa, ja sieltä tänne oli matka pitkä, suunnilleen kuin Hangosta Rovaniemelle. Teki mieleni tuottaa heille iloinen yllätys.

Kun miehet joutuivat kohdalleni, tervehdin heitä suomeksi kovalla äänellä:

»Päivää, kansalaiset!»

Miehet katshtivat minuun hämmästyttä.

»Päivää, päivää», vastasivat he ystävällisesti, melkein kuin sivumennen.

Ja he jatkoivat matkaansa keskeyttämättä keskusteluun.

Heistä ei tämä kohtaaminen ollut mitenkään merkittävä. Tai jos oli, eivät he sitä ilmaisseet.

Auto saatiin kuntoon. Me jatkoimme matkaa.

Mäen päällä oli maisema tasaista, kangasmaista, ei kuitenkaan hiekkaperäistä. Tien kupeesta voi päätellä, että maanlaatu oli punervaa savimultaa, jollaista Amerikassa näkee hyvin paljon Atlantilta aina Tyyneenmereen saakka.

Puut oli hakattu pois, risut oli poltettu, ja mustaa, palanutta oli maa niin pitkälle kuin saattoi nähdä. Ei kuitenkaan pelkästään mustaa. Jättiläiskantojen välistä paistoi siellä täällä vihreitä viljelysaloja,

joiden keskellä näkyi pieniä, kodikkaita uutisasukkaiden taloja.

Mietin mielessäni: kyllä ovat nämäkin asukkaat valinneet itselleen työpaikan uutisasutusta varten. Pitkällistä ja sitkeää ahertelua kysyy, ennenkuin pelot tällaiseen kaskeen syntyvät.

Mutta oli niitä vain syntynyt. Tulen avulla näkyivät kantoja hävittävän.

Lausuin ajajalle ihmettelyni ja kysyin, ketkä ovat tällaisia maita ottaneet raivataksaan.

»Suomalaiset», vastasi ajaja. »Muut kansallisuudet etsivät helpompia työaloja. Suomalaiset näihin käyvät käsiksi. Ja he yksin menestyvät niissä.»

Ja hän kertoi, että suomalaiset, jotka harjoittavat kalastusta Columbiajoella, ostavat yhtiöiltä näitä poltettuja maita, kun kalastuksesta saavat varoja jonkun verran säästöön. Monet jatkavat vielä edelleen joella kalastamista, mutta väliajoilla työskentelevät maansa kuntoonsaamiseksi. He tekevät kovasti työtä ja lopulta suoriutuvat voittajina. Epätietoista on, kuinka hekään jaksaisivat, ellei kalaisa joki heitä auttaisi. Maa on raskasta raivata, mutta minkä sitä jaksaa peratuksi saada, se kasvaa hyvin, sillä se on pohjaltaan sangen viljavaa.

Minussa heräsi pyhä kunnioitus noita uutisasutuksia kohtaan. Teki suuresti mieleni poiketa muutamaan tupaan, ja olisin tyytyväinen, vaikka noilta yksivakailta työn sankareilta en saisi muuta tervehdykseksi kuin lyhyen: »Päivää, päivää!» Ymmärrän, että he eivät ole puheen, vaan toimen miehiä.

Mutta aika ei sallinut viivytystä. Astoriaan oli vielä pitkä matka, ja minun oli jouduttava sinne määrätunniksi.

Jatkoin matkaa ajatuksiin vaipuneena. Tuli sadekuuro, joka hetkeksi peitti maiseman hämärään. Ajattelin Columbiajoen varsilla elävien suomalaisten historiaa. He ovat kotimaastaan joutuneet mahdollisimman kauas, ensin kulkeneet poikki suuren meren, sitten suuren mantereen ja päätyneet seudulle, missä mahtava Columbia laskee vetensä Isoon valtamereseen. Kalastajan ammatti on siellä raskasta ja vaarallista. Mutta lihava chinooklohi houkuttelee. Ja se antautuu pyytäjälle. Columbiajoki on jo vuosikymmeniä elättänyt tuhansia suomalaisia. Ja nyt nämä kansalaiset kotiutuvat sen joen partaille. He tulevat amerikkalaisiksi; työllään ja aherruksellaan he ottavat sen maan itselleen. Mutta — sen tiedän — Columbialla soudellessaan ja noilla uutisraivauksilla työskennellessään he palaavat muisteloissaan siihen kaukaiseen maahan, jossa heidän kehtonsa on keinunut. Tyydyttämätön kaipuu valtaa heidän mielensä. On niitäkin, joilla on lähtiessä muisto ollut katkera, mutta tuo katkeruus on maailmanrannalla hävinnyt. Ristiriita hälvenee ja kaiho tuottaa sopsointua.

Ajatukseni häiriytyvät, kun alamme nousta korkeata mäkeä, jonka jyrkkyyden vuoksi tie on tehty kiemurtelevaksi. Sade on tauonnut, ja kun olemme mäen päällä, näen allani mäen kupeilla kolmessa kerroksessa tien, jota on kulettu.

Edessäni on suurenmoinen näköala. Leveä Colum-

bia soluu juhlallisena merta kohti. Rannoilla näkyy pieniä kaupunkeja ja palaneilla kankailla vihreitä uutisasutuksia.

Sateen vaikutuksesta on syntynyt kaunis taivaankaari, joka kaksikerroksisena siltana ulottuu Columbiajoen yli. Sen toinen pää on Washingtonin valtion puolella, toinen ulottuu Oregoniin luoden ihanan värisommitelmansa juuri niille uutisasutuksille, jotka nyt tiedän suomalaisten raivaamiksi.

Se oli näky, jota en ikinä unohda. Columbiajoki ja sen rannoilla ahertavat suomalaiset olivat ikäänkuin tämän hetken kruunaamina painuneet lähtemättömästi sieluuni.

NEW YORK MILLSISSÄ.

En tiedä miksi eräälle maanviljelyksestä elävälle pienelle Minnesotan sisäosan kaupungille on annettu nimi New York Mills (New Yorkin tehtaas), tuolla kaupungilla kun ei ainakaan nykyään liene mitään tekemistä New Yorkin miljoonakaupungin kanssa, eikä siinä ole mainittavia tehtaitakaan.

Mutta varmasti on tämä kaupunki miellyttävimpiä suomalaisia yhteiskuntia Amerikassa. Sen asutus on suhteellisesti vanhaa, sillä täällä elää vielä useita suomalaisia, — Olli Pajari heidän ensimmäisiään, — jotka tulivat tälle paikalle, kun se vielä oli korpena ja voi tarjota ruuaksi ainoastaan metsänriistaa. Suomalainen kirves on senkin seutukunnan raivannut, ja nyt siellä on kukoistava maanviljelysasutus.

Maisema on pienikumpuista. Jokaisella kummulla on suomalainen talo, laaksossa useampia. Ne ovat kauniita kotipuistikon siimeksessä ja osoittavat muukalaiselle, että siellä on jo muutamia vuosikymmeniä asuttu säännöllistä maanviljelijän elämää. Uutisasukkaan vaivaloiset vuodet ovat ohi.

New York Mills ei komeile suurilla tiloilla eikä preeria-aukeilla. Metsä antaa vaihtelua, mutta pellot

kiertävät metsien sivua ja niiden taitse yhtyvät naapuriyhteiskuntiin, Topeliukseen, Snellmaniin, Heinolaan, Auraan, jopa kauempana olevaan Runebergiin, Sebekaan ja Menahgaan saakka. Se on laajinta yhtäjaksoista suomalaista maanviljelysseutua. Siellä tuntee elävänsä melkein kuin Suomessa — maisemakin viittaa siihen koko lailla.

Saavuttuani kaupunkiin yöllä menin aamulla aikaisin etsimään postikonttoria. Hiljaisella kadulla tapasin miehen, jolta kysyin suomeksi, oliko hän suomalainen.

Mies vastasi niinikään suomeksi:

»Suomalainen minun oikeastaan pitäisi olla, sillä olen asunut tässä kylässä suomalaisten joukossa parikymmentä vuotta ja oppinut suomenkielen. Ennen tänne tuloani olin irlantilainen enkä suomalaisista tai suomenkielestä tiennyt mitään.»

Katselin liikeosoitteita ja ilmoituksia. Nimistä päättäen olivat useimmat liikkeenpitäjät suomalaisia, vaikka monet olivat nimensä amerikkalaisen lausuttavaksi muuntaneet. Tarkastelin kaupungin virallisia rakennuksia. Kyllä niissä oli amerikkalainen leima ulkopuolisesti, mutta sisällä puhuttiin suomea.

Tutustuttuani lähemmin kansaan huomasin sen olevan vakavaa, uskonnollismielistä. Nuorikin väki otti mielellään osaa uskonnollisiin keskusteluihin. Vanhemmasta sain sen käsityksen, että melkein jokainen kelpaisi maallikkosaarnaajaksi.

Paikkakunnalle on merkinnyt erinomaisen paljon, että siellä on ilmestynyt suomenkielinen lehti »Uusi Kotimaa» melkein siitä saakka, kun ensimmäiset uutis-

asukkaat alkoivat maanraivaustyönsä. Ja tuo lehti on ollut rauhaa rakentava, ei juuri ollenkaan riitoihin sekaantuva. Tällaisella kannalla piti sitä lehden perustaja ja omistaja Nylund sekä toimittaja J. W. Lähde, joka lienee kaikkiaan neljättä vuosikymmentä vaikuttanut tässä lehdessä kansan kasvattamiseksi sovinnollisuudessa, vakavamielisyydessä ja hyvissä tavoissa. Vanhan Nylundin kuolemasta on jo pitkä aika, mutta hänen poikansa ovat koettaneet noudattaa samaa suuntaa Lähteen johtaessa lehteä. Vasta alkuvuodella 1921 Lähde luopui tästä lehdestä, joka oli myynnin kautta joutunut nonpartisanliiton (amerikkalaisen maalaisliiton) äänenkannattajaksi. Senkin jälkeen on Lähde asunut New York Millsissä ja toimittanut toista sanomalehteä, vanhaa, kunnianarvoisaa »Siirtolaista».

Sanomalehti rauhallisine, opettavaisine sisältöineen on vaikuttanut kasvattavasti väestöön. Paikkakunta on näin ollen säilynyt niiltä riehuntavuosilta, jotka ovat lyöneet leimansa syvälle moneen seutuun.

Jos ryhmittelisi Amerikan suomalaisia asuinseutuja, tekisi mieli asettaa New York Mills vanhoillisimpien, uusia suuntia vastustavien joukkoon. Nonpartisanliiton nousu paikkakunnalla osoittaa kuitenkin, ettei siellä ole jättäydytty aivan ulkopuolelle uusien aatteidenkaan piiriin.

Kun Nylund alkoi sanomalehteään julaista, ei hän voinut aina kantaa tilaajilta maksua rahassa. Niinpä hän otti vastaan tilaushinnan perunoissa, viljassa j. n. e. Nyt on raha jo yleisesti liikkeessä.

Olisin halunnut oleskella kauemmin tuossa perin

rauhallisessa yhteiskunnassa, mutta minun täytyi lähteä junassa, joka saapuisi vähän jälkeen puoliyön. Kaupungin pormestari pyysi minut luokseen iltaa viettämään. Sanoi kutsuvansa sinne koko kaupungissa asuvan virkakunnan sekä muita paikkakunnan huomattavimpia henkilöitä, kuten pankkien johtajat, suurimmat kauppiat j. n. e.

Uteliaana menin tuohon illanviettoon. Monessa juhlallisuudessa olin pitkällä matkallani ollut, mutta en vielä yhdessäkään tällaisessa, jota voi pitää kuin kaupungin virallisena tilaisuutena. Nythän pääsisin tutustumaan amerikkalaisen maaseutukaupungin virkakuntaan.

Hauskempaa juhlaa olisi tuskin voinut odottaa. Joskin se ulkonaiselta leimaltaan oli amerikkalainen, oli se samalla läpeensä suomalainen, yksin kielenkäyttöönkin nähden.

Tilaisuudessa pidettiin monta puhetta. Ne olivat kaikki suomenkielisiä. Ja se kieli vallitsi yksinomaan seurustelussakin. Koko seurapiiri oli suomalaista, kaikki virkamiehet ja muut perheineen. Kaupungin viroissa olivat kaikki, yhtä poikkeusta lukuunottamatta, suomalaisia. Ja tuokin ainoa vieraskielinen, joka myös oli läsnä, oli opetellut suomenkielen.

Isäntäni, pormestari Trupukka, oli Amerikassa syntynyt (vanhemmat kotoisin Pohjois-Suomesta), hyvän kasvatuksen ja sivistyksen saanut mies. Paikkakunnan kummankin pankin johtajat olivat niinkään nuoria, kehittyneitä Amerikan suomalaisia. Suurin osa tästä seurapiiristä ei ollut koskaan Suomea nähnyt, mutta merkillisen suomalaisia he olivat mieleltään.

Suomesta ja Suomen ihanteista puhuttiin, ja ylpein mielin nuo nuoret amerikkalaiset lukivat itsensä Suomesta polveutuviksi.

Monella heistä oli polttava halu päästä kerran näkemään tätä maata, josta he olivat vanhemmiltaan lapsuudestaan saakka kuulleet ja josta heidän mielikuvituksensa oli luonut ihanan satujenmaan kuvan.

KUUSAMON POIKA.

Amerikan suomalaiset eivät ole vielä kohonneet korkeaan yhteiskunnalliseen asemaan, mutta olisi erehdys luulla tämän johtuvan lahjattomuudesta. Vaikuttavin syy on epäilemättä se, että suomalaiset ovat pysyttäytyneet mahdollisimman eristäytyneinä. Kun heillä on ollut aikomuksena palata kotimaahan, eivät he ole liittyneet amerikkalaisiin ja heidän elämänsä. Lapsiaankin he kouluuttivat aluksi vain sen verran kuin oli pakollista.

Viime aikoina on kuitenkin tässä tapahtunut huomattava muutos. Amerikan suomalaiset alkavat muuttua suomalais-amerikkalaisiksi, he liittyvät siihen maaperään, jossa elävät, ja koettavat hankkia lapsilleen perusteellisemmän amerikkalaisen sivistyksen. Nyt siis aletaan myös nähdä, mihin suomalainen tälläkin alalla pystyy. Monet amerikkalaiset koulujen opettajat tunnustavat, että suomalaiset ovat heidän kaikkein etevimpiä oppilaitaan.

Niitä harvoja suomalaissyntyisiä lapsia, jotka jo aikaisempina vuosina saivat perusteellisen opillisen kasvatuksen, oli Oscar J. Larson, joka vuonna 1876 oli vanhempiansa kera viisivuotiaana muuttanut Kuusamosta Amerikkaan. Hän kävi Valparaison

yliopiston Indianassa sekä suoritti lainopilliset tutkinnot Michiganin yliopistossa. Näin tuli lakimiehen ja asianajajan toimi hänen ammatikseen. Ensin toimi hän Kuparisaarella, sitten siirtyi Duluthiin.

Oscar Larson ei ole ulkomuodoltaan tavallinen suomalainen tyyppi. Hänessä ei ole hämäläistä, ei savolaista eikä karjalaistakaan. Lähinnä hän on ulkonäöltään kainulainen, vaikkakaan hänellä ei ole kainulaissuomalaisen kulmikkaita ulkonevia poskipäitä, jotka tekevät tämän intiaanin näköiseksi. Larson on harteikas ja voimakas, hänellä on komea kotkannenä ja lujaa tahtoa ilmaiseva leuka.

Asianajajana hän on ollut paikkakuntansa parhaimpia, siinäkin, ettei hän ota ajaakseen millaisia asioita tahansa, vaan tutkii niiden luonteen. Suomalaisia hän on ottanut puoltaakseen mitä vaikeimmissa tilanteissa. Hänen asianajotoimessaan on ihanteellisuutta, jota ei usein tapaa kalseissa juristeissa.

Larson on kirjallisuuden harras ystävä. Mitä vain huomattavampaa uutta amerikkalaisessa kirjallisuudessa ilmestyy, siihen hän heti tutustuu, olipa kysymys kaunokirjallisesta, valtiollisesta, tieteellisestä tai mistä tahansa. Näin on hän aina aikansa tasalla ja täydellä syyllä katsotaan hänen kuuluvan paikkakunnallaan kaikkein sivistyneimpiin.

Larsonin koti on puhtaasti amerikkalainen. Perheenemäntä on sivistynyt ja musikaalinen. Pojat yritteliäitä yankeita, jotka jo koulupoikina toimittivat itsenäisesti Duluthin partirolehteä.

Suomalaisuus ei ole Larsonista hävinnyt, vaikka kielitaito on heikonlaista. Larson on ja pitää itseään

amerikkalaisena, mutta hän ei koskaan unohda tai kiellä suomalaista syntyperäänsä. Ei hän tehnyt sitä silloinkaan, kun suomalaisen nimi ei ollut Amerikassa suosittu, kuten maailmansodan loppuaikoina. Suomalaisen yleiset harrastukset ovat saaneet aina häneltä lämmintä kannatusta ja niiden hyväksi hän ei ole uhrannut ainoastaan aikaansa, vaan myös varojaankin, jopa suuremmassa määrässä kuin hänen tilansa olisi kohtuudella myöntänyt. Yleensä onkin hän suomalaisten rakastama ja pidetään häntä arvokkaimpana siirtolaistemme joukossa.

Larson on innokas poliitikko, mutta ei kuitenkaan ammattilainen sillä alalla. Siinäkin hän on enemmän idealisti kuin käytännön mies. Poliitikassa hän tavoittelee amerikkalaista ihannetta eikä sokeasti alistu puoluemääräysten alle. Niinpä, kun se puolue (republikaaninen), johon hän kuuluu, sivuutti presidentin ehdokkuudesta vuoden 1912 vaaleihin amerikkalaisuuden perikuvan Rooseveltin, liittyi Larson epämielillä progressisteihin ja oli valtiossaan Rooseveltin innokkain puoltaja.

Tuossa vaalitaistelussa Larson saavutti Minnesotassa aivan harvinaisen loistavan aseman. Hänestä tuli Rooseveltin persoonallinen ystävä ja voimakkain asetoveri. Puhujalavoilla hän oli siellä suuren amerikkalaisen lähin vierustoveri. Hänen intonsa sekä kaunopuheisuutensa vaikutti suurella määrällä siihen, että Roosevelt sai Minnesotasta vaaleissa enemmän ääniä kuin Wilson ja puolta enemmän kuin republikaanien virallinen ehdokas Taft.

Oli selvää, että kun republikaanit, demokraattien

valtiollisen vararikon jälkeen, kävivät uudelleen ottamaan valtaa käsiinsä, Larsonia ei unhotettu. Hänet asetettiin kongressimies-ehdokkaaksi ja valittiin Minnesotan kahdeksannesta vaalipiiristä.

Oscar J. Larson on ensimmäinen Suomessa syntynyt mies, joka on valittu Amerikan suuren liittovaltion sangen suurvaltaisen lainlaatijakunnan jäseneksi pääkaupunkiin Washingtoniin. Suomen uudempi siirtolaisuus oli nyt saavuttanut Amerikassa täysikäisyyden tunnustuksen.

Suomalaiset ja yleensä ne, jotka ovat valinneet Larsonin kongressiin, ovat kiinnittäneet häneen suuria toiveita, jotka he perustavat hänen erinomaisiin henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa. Hänen maltillinen, vakava olemuksensa, se herttainen hengen ylevyys, joka on hänelle mitä ominaisinta, ovat näiden toiveiden takeena. Paitsi sitä, että hänellä on terävä järki ja syvät tiedot, on hän puhujana amerikkalaistenkin parhaita. Miellyttävä ääni, puhdas ja kaunisointuinen kieli sekä ryhdikkyys tekevät hänen puheensa suosituiksi ja tehoaviksi.

Suomi saa olla ylpeä tästä pojastaan, eritoten kaukainen Kuusamo, joka on hänessä saanut edustajan maailman kansojen kilpaventälle.

VARAKONSULEITAMME.

Suomen tasavallan edustusta Amerikkaan järjestäessä nousevat pakosta etualalle kysymykset, jotka eivät muualla tule esiin. Tämä johtuu siitä, että noin kymmenes osa kansanme jäseniä elää siellä, ja heillä on monenlaisia selvitettäviä suhteita vanhaan kotimaahansa. Näin ollen tulee edustuksemme tärkeimmäksi tehtäväksi kansalaistemme palveleminen siellä sekä heidän ja kotimaan välisten asiain hoitaminen.

Juuri siirtolaisasiain vuoksi on muiden pohjoismaiden konsuliverkko Amerikassa hyvin tiheä. Meillä sitä on vasta alettu kutoa eikä tätä kirjoittaessa ole vielä ehditty monta silmää solmia.

Ensimmäiset Amerikan suomalaisten keskuudesta valitut konsulit ovat rauhantuomari Charles O. Jackola Calumetista ja liikemies John Saari Oregonin Portlandissa. Heidän lisäksi on Suomen varakonsuleiksi valittu rakennusurakoitsija A. W. Quist Seattleen, kauppias Kalle Potti Ashtabula Harboriin Ohioon ja lakimies A. Anderson Bostoniin. Vielä on Kanadaan, joka oikeammin kuuluu Englannin edustuksen piiriin, Suomen konsuliksi valittu sanomalehtimies Erick Korte Port Arthurista.

Joka nämä henkilöt tuntee, myöntää mielellään, että vaali on yleensä oikeaan osunut.

Lienee paikallaan kuvata heitä tässä teoksessa muutamilla piirteillä, he kun ovat paikkakuntansa suomalaisia merkkihenkilöitä.

Tuomari Charles O. Jackola on todella tyypillinen r a u h a n tuomari. Kun hänet näkee tuomaripöytänsä ääressä, saa hänestä sen käsityksen, että hän voi pahimmatkin riitelijät ja tappelupukarit rauhoittaa. Jo ulkonäöltään hän on niin rauhallinen, että tulipalo tai maanjäristys tuskin voi hänen mieltään järkyttää.

Calumetissa, Jackolan kotikaupungissa, on suomalainen laulu kehittynyt korkealle innokkaan ja taitavan musiikkimiehen S. Mustosen johdolla. Suomen Sävel kaiuttelee lauluja mahtavasti, voimakkaasti ja mieliä valtaavasti kuten Suomen hyvät laulukuorot. Laulukunnan solistien joukossa on konsuli Jackolalla huomattu asema. Hän on paikkakunnan parhaimpia laulajia.

Oregonin Portlandissa asuva varakonsuli John Saari on pitkä, komea mies. Aikaisimpien siirtolaisten joukossa lähti Lapualta John Saaren isä, vankka mies, vankkojen lastensa kera Amerikkaan. Ukko elää vielä ja pystyy antamaan näytteitä suurista voimistaan. Pojat, joista John ja Jaakko ovat tunnetuimmat, ovat myös jättiläiskasvuisia. He eivät ole suuria ainoastaan kasvultaan, vaan myös liikemiehinä puutavarakaupan alalla. John hoitaa pääliikettä Portlandissa, jättiläiskuusien ja -petäjien myynnin keskuksessa. Sivukonttoreita heillä on paitsi Minnesotassa, mistä liike on peräisin, useissa Amerikan suurissa kaupungeissa, aina New Yorkissa, Philadelphissä ja Bostonissa saakka.

John Saari on vilkas, innokas ja tulinen pohjalainen. Vaikkakin liike-elämä vetää häntä puoleensa ja vaatii hänen huomiotaan, ottaa hän mielellään osaa politiikkaan, onpa ollut valtion lainlaatijakunnan jäsenenä. Yhdessä Larsonin kanssa tuki hän aikoinaan Amerikan suomalaista sanomalehdistöä, kun se epäedullisissa oloissa oli kuolemaisillaan.

Jos suomalainen matkailija tai Amerikan olojen tutkija joutuu Portlandiin, ottaa John Saari hänet varmasti ystävälliseen hoivaansa ja näyttää autoajeluilla hänelle Columbian suuren viertotien varrella tavattavat monet kauneudet ja ihmeet. Portland on Amerikan kauneimpia kaupunkeja. Ruusujensa paljouden vuoksi sitä kutsutaan Ruusujen kaupungiksi, ja siellä pidetään vuosittain suuria ruusujuhlia. John Saaren kaunis huvila-asunto on ruusujen keskuksessa. Matkustaja viihtyy siellä hyvin.

Portlandista pohjoiseen on varsinaisten Yhdysvaltain luoteisimmassa kolkassa suuri Seattlen kaupunki. Sillä on tärkeä merkitys satamiensa vuoksi, suomalaisille myös siksi, että siinä kaupungissa sekä sen ympäristöllä Washingtonin valtiossa elää lukuisasti suomalaisia. Suomen edustus on siellä uskottu hra A. W. Quistille, joka lähinnä edustaa Suomen ruotsalaisia, mutta yhtä auliisti ja kykenevästi palvelee myös suomenkielisiä. Hän harrastaa Suomen asioita harvinaisen innokkaasti. Vanhan kotimaan kaupan ja teollisuuden kehitys on hänen lempiaineensa. Kun minä tulin hänen luokseen, satoi vastaani sellainen kysymysten tulva Suomen taloudellisista oloista, että tuskin voin selviytyä.

Epäilen, ovatko edes Suomen kauppakamareissa numerot maan kaupasta ja teollisuudesta niin iskeytyneet herrojen päähän kuin ne ovat tällä Tyynen meren partailla elävällä Suomen varakonsulilla.

Ainoa Suomen varakonsuli Kanadassa Erick J. Korte on sanomalehtimiehenä oppinut tuntemaan hyvin laajan maan hajallaan asuvat suomalaiset. Hänen konsulaattialueensa ulottuu toistaiseksi Atlantista Tyynen mereen ja Yhdysvaltain rajalta Jäämereen saakka. Hänen sanomalehtensä »Canadan Uutiset» on tämän laajan alueen suomalaisten ainoa lehti.

Eriejärven etelärannalla Ohion valtiossa on useita suomalaisia asuinpaikkoja. Ashtabula Harbor on niistä suurin. Siellä asuu ja on asunut jo kolmatta vuosikymmentä kauppias Kalle Potti, joka on kaiken aikaa ottanut innokkaasti osaa paikkakuntansa suomalaisten henkisiin ja taloudellisiin pyrintöihin, ollen monessa suhteessa niiden johtaja. Hän on palvellut suomalaisia lukemattomissa asioissa ja ollut jo ennen yhdyssiteenä heidän ja kotimaan välillä. Se, että hänestä tehtiin Suomen varakonsuli, oli vain entisten suhteiden virallista vahvistamista. Paikkakunnan lukuiset suomalaiset yhdistykset pyysivät hänen nimitystään. Se jo osoittaa miten suurta kannatusta hän kansalaistensa keskuudessa nauttii.

Massachusettsin valtiossa on suuria suomalaisia pesäpaikkoja, kuten Fitchburg, Worcester, Maynard, Gardner, Quincy y. m. Näiden kaikkien liikepaikkana on Bostonin suuri kaupunki. Sitä paitsi asuu Bostonissa ja sen esikaupungeissa

paljon suomalaisia, m. m. merimiehiä. Suomen konsulin tarve täällä on kieltämätön ja tuntuu epäiltävältä riittääkö yksi koko valtiota edustamaan. Varakonsulin toimi on uskottu lakimies Andersonille, joka on vilkas ja terävä mies. Hän on kuin kärppä, joka ehtii moneen paikkaan.

Suomen tasavallan valitseman konsulin arvo on Amerikan suomalaisten keskuudessa suuresti suosittu ja kunnioitettu. Suomen hallitus voi sillä palkita kansalaisia, jotka ovat tehneet hyödyllistä työtä vanhan kotimaansa hyväksi. Tällaisia, suuresti-kin ansioittuneita henkilöitä on monta Amerikan suomalaisten keskuudessa myös niillä seuduilla, joissa virallista edustusta kipeästi kaivataan.

Sopivia ehdokkaita on kyllä. Valinta voi monesti käydä vaikeaksi.

J. K. NIKANDER.

Tohtori Nikander, jota täydellä syyllä voimme sanoa Amerikan suomalaisten henkisten rientojen isäksi, ei ole enää elossa. Hän kuoli tammikuun 12 p:nä 1919. Toukokuussa 1921 paljastettiin hänen hautakivensä suurin juhllisuuksin, ja oli tässä tilaisuudessa m. m. Suomesta matkustanut piispa läsnä.

Olosuhteet pitävät huolen niiden henkilöiden kehittämisestä, joita tarvitaan uranuurtajiksi henkisen viljelyksen vainiolla. Kaikkivaltias oli J. K. Nikanderin työkentäksi erottanut Amerikan suomalaiset.

Amerikkaan muuttaneiden suomalaisten henkinen elämä oli 1880-luvulla sangen säällittävässä tilassa. Siellä oli tosin jo ollut suomalainen pappi, A. E. Backman, joka oli ehtinyt todeta, miten suuri tarve siirtolaisten keskuudessa vallitsi. Hän oli Suomeen lähtiessään luvannut toimittaa työntekijän. Epäilemättä hän koetti sellaista saadakin. Mutta ei kukaan halunnut lähteä. Kaikilla papeilla ja papinaluilla näkyi olevan halu pysyä kotosalla.

Oli kuitenkin mies, köyhän puusepän lesken poika Lammilta, joka oli nälkäisenä koulunsa käynyt ja joka ei pelännyt lähteä lähetyssaarnaajaksi merten takana asuvien suomalaisten luo. Hän ei ollut tottunut

elämältä suurta aineellista hyvää saamaan. Mutta työtä hän osasi tehdä.

Tammikuussa 1885 hän saapui työpaikalleen. Saarnamiehen nimellisiä siellä oli ennestään, ehkä jokunen liiaksikin. Myöskin oli kansassa hengen nälkää, joka ei saanut tyydytystä. Mutta oli paljon sellaisiakin, jotka eivät tunteneet nälkää, vaan sammumatonta janoa, jota tyydyttivät lukuisissa kapakoissa. Suomalaiset tunnettiin roteviksi työntekijöiksi, mutta päihtyneinä pahoiksi tappelijoiksi. Ja he elivät sellaista elämää, että sivistyneitten amerikkalaisten keskuudessa asetettiin kysymyksenalaiseksi, ovatko he ollenkaan oikeita ihmisiä.

Pastori Nikander ei tosin tullut lähetyssaarnaajaksi mustien maanosaan, pakanoitten luo, mutta näitten suomalaisten joukossa oli paljon sellaisia, jotka eivät juuri olleet pakanoita parempia. He olivat hävittäneet itsestään Jumalan kuvan ja käsittäneet väärin Amerikan vapauden.

Työala oli laaja. Se ulottui valtamerestä valtamereseen. Lähin peltosarka oli Michiganin Kupariisaarella. Niiden kansalaisten avulla, joissa oli säilynyt pyrkimys iankaikkisiin totuuksiin, teki lähetyssaarnaaja työtään, matkusteli suomalaisten luona ja puhui heille siitä, mitä he olivat lapsuudessaan ja nuoruudessaan kuulleet. Seurakuntia perustettiin ja hankittiin lisää työntekijöitä hengen vainiolle.

Nämä hengenkin vainiot alkoivat uutteralla, uhrautuvalla työllä kasvaa laihoa. Uskonnolliset ja henkiset harrastukset elpyivät.

Kun jo oli useita seurakuntia muodostunut ja saatu pappeja lisää, perustettiin kirkkokunta, Suomi-Synodi. Sen esimiehelle ei annettu piispan nimeä. Mutta Nikander, joka tuossa toimessa oli alusta pitäen, oli Amerikan suomalaisten piispan asemassa ilman hiippaa ja muita arvomerkkejä. Vaatimattomana hän ei korkeata asemaa tavoitellut, vaan pysyi edelleenkin köyhän puusepän poikana.

Seurakuntien yhteyden järjestäminen ei yksistään riittänyt. Ei kirkollisellakaan alalla. Kun seurakuntiin, joita perustettiin aina uusia, oli vaikea saada Suomesta hoitajia, oli niitä pastori Nikanderin käsitöksen mukaan ruvettava kehittämään Amerikan suomalaisten keskuudesta. Tämän lisäksi oli koettava saada aikaan myös suomalaiskansallista hengenviljelystä. Suomalaisille lapsille oli tarjottava suomenkielistä opetusta.

Näin syntyi Suomi-opisto, jonka pastori Nikander suunnitteli aluksi suomalaisten lyseoiden malliin. Myöhemmin on se muutettu enemmän paikallisia oloja vastaavaksi. Tämä opisto on suomalaisille tärkeä opinahjo.

Ei ainoastaan opiston henkisen työn johto, vaan suureksi osaksi myös työn käytännöllinen suoritus oli Nikanderin hartioilla. Taloudellisiin asioihin hänellä ei ollut taipumusta eikä hän halunnutkaan niihin sekaantua. Mutta henkinen työ vei tekijänsä aikaa niin että siihen kului päivät ja hyvin pitkälti öitäkin.

Paljon oli vaikeuksia tällä opistolla jo alusta alkaen. Niitä on ollut aina viimeiseen saakka. Mutta opiston johtaja oli väsymätön.

Vihdoin kuitenkin loppuivat hänenkin voimansa.

Suuri oli suru Amerikan suomalaisten keskuudessa, kun Nikander, jumaluusopin tohtori kunnianimeltään, kallisti päänsä viimeiseen lepoon.

Työmies oli työnsä suorittanut.

Ja se työ on Amerikan suomalaisten keskuudessa ollut uranuurtajan työtä. Nyt ovat olot entisestään kokonaan muuttuneet. Nyt on Amerikan suomalaisten paikka sivistyneitten kansallisuuksien joukossa.

J. H. JASBERG.

Olen tuntenut Heikki Jasbergin pian kolmekymmentä vuotta, siitä saakka kun asuimme yhdessä New Yorkissa, minä nuorena sanomalehtimiehenä, hän piletтикonttorin ja maanmyyntitoimiston pitäjänä. Minä olin silloin vasta maahan tullut, hän toista vuosikymmentä siellä asunut ja maan kieleen sekä tapoihin tottunut. Hän oli jo perheellinen mies, lapsiakin useampia. Perhe asui Michiganissa, sillä Heikki piti sitä kotiseutunaan ja matkusti sinne, milloin vain tilaisuutta sattui.

Syntynyt hän on Kivijärvellä Vaasan läänissä. Oppikoulun käyntiin ei hänellä ole ollut tilaisuutta, mutta jo hänenkin nuoruudessaan voi opinhaluinen itse jonkun verran tietoja hankkia. Hän kehittyi kirjoitusmieheksi ja sai poikasena kulkea mukana metsien arvioimisessa kirjaajana. Juuri sen vuoksi, että hän oli paikkakunnan kehittyneimpiä ja eteenpäin pyrkivimpiä nuorukaisia, kykeni hän hankkimaan itsensä Amerikkaan. Eivät nahjukset siihen pysty. Heikissä oli toiminnan halua, sitkeyttä ja tarmoa.

Amerikassa hän joutui ensin halkometsään ja lienee sitten saanut olla yhdessä ja toisessa toimessa, kuten yleensä vasta-alkajat. Tämä mies, josta myö-

hemmin tuli Amerikan suomalaisen raittiusliikkeen johtajia, oli kapakanpalvelijanakin. Vihdoin kohosi hän jo kauppiaksi. Nyt tutustuessamme oli hän ylennyt tehtävään, jossa pankkimiehen kykyä tarvittiin, sillä hän välitti piletтиen ja maiden myynnin ohessa kansalaisten rahalahetyksiä Suomeen.

Työpaikkamme olivat lähellä toisiaan New Yorkin vilkkaimmassa liikekeskuksessa. Minun toimituspaikkani oli kellarikerroksessa, johon pääsi vähän valoa katurajasta. Heikki oli vuokrannut itselleen isosta konttorisalista sen verran lattian pinta-alaa, että hänen kirjoituspöytänsä ja tuolinsa sille sopivat — samassa salissa, ilman mitään väliseiniä, työskenteli ehkä pari-, kolmekymmentä muuta samanlaista itseinäistä liikkeenpitäjää.

Lunchin (välipala-aterian) me söimme eräässä ravintolassa, missä Wallkadun rikkaatkin aterioivat. Kolmanneksi meidän joukkoomme tavallisesti tuli asuintoverimme Samuli Remes, joka oli kotoisin Kiuruvedeltä ja nyt palveli myyjänä miljoonakauppialla Charles Broadway Roussilla. Ruokalajit olivat meillä aina samat ja määrät, joten neekeripalvelija oppi ne tuomaan kysymättäkin: Heikille tomaattiviipaleita pienen liha-annoksen kera, Remekselle »huit keiks» — kuten hän sanoi — paistettuja vehnäkakkuja siirapin kera ja minulle riissiputinkia. Paljon se ei maksanut, mutta Remes, erinomaisen tarkka mies, napisi sittenkin kalleutta.

Lyhyen ajan kuluttua meidän asuntopuulaakimme hajosi. Remes matkusti pienine säästöineen Etelä-Afrikkaan, sijoitti varansa timanttikaivos-

osakkeisiin ja kuuluu ne menettäneen siinä häiriössä, minkä Jamesonin hyökkäys ja sittemmin buurisota saivat aikaan, sekä vihdoin siellä itse kuolleen. Jasberg siirtyi Michiganin Kuparisaarelle, minne hänen lankonsa pastori J. K. Nikander alkoi hommata ensimmäistä suomalaista oppilaitosta, Suomi-opistoa. Heikistä sai tämä Amerikan suomalaisten henkisten rientojen isä uskollisimman ja sitkeimmän auttajan. Vaikeudet olivat melkein voittamattomat, etenkin taloudelliset, sillä niistähän kaikki riippui: jos varoja olisi ollut, olisi kyllä opettajavoimia ja opetusvälineitä saatu. Nikander itse ymmärsi taloudellisia asioita vain sikäli, että koetti koulupuuhassaan tulla mahdollisimman vähällä toimeen. Mutta vähäkin oli vaikeasti koottavissa. Ja tämä taloudellinen huolto oli Heikin hartioilla.

Monen monissa yhteispyrinnöissä on Heikki Jasberg ollut työntekijänä ja vaivannäkijänä, mutta tuskin hän on missään suorittanut niin suurta ja vaikeata, samalla kaunista ja tunnustusta ansaitsevaa päivätyötä kuin Suomi-opiston pystyynpanossa ja saattamisessa lujalle pohjalle. Opistolle rakennettiin silloisiin oloihin katsoen komea ja kallis talo, johon täytyi kiinnittää velkataakka. Opiston vuotuiset menot nielivät verrattain suuria summia. Pastori Nikander ja muut johtavat papit, joiden kaikki toiminta oli syvän kristillisyyden leimaamaa, luottivat taivaan Herran apuun ja lähettivät Hänelle uuterrasti rukouksia. Herra auttoi, mutta kyllä Hän siinä sälytti raskaimman taakan Jasbergin hartioille ja käytti häntä aseena.

Luonnollisesti ei tämä oppilaitos ole koskaan saanut mitään raha-apua julkisista, yleisistä varoista. Jokainen sentti on ollut koottava, vieläpä sangen monelta taholta. Jasberg sai lakkaamatta vedota yleisön uhraavaisuuteen. Ja uhrasihan se, mutta tuota valistuksen merkitystä käsittävää yleisöä oli vielä vähän, ja puolue-erimielisyydet pirstoivat sitäkin. Mitä varoja karttui, se hupeni hyvin pian. Opistotalon korot nielivät niitäkin varoja, joita oli koottu koulutoiminnan ylläpitämiseen ja vuosi vuodelta lisääntyneitten opettajien palkkaamiseen. Jasberg huomasi, että vakavalle pohjalle ei päästä ennenkuin saadaan rakennusvelka maksetuksi. Hän ryhtyi kokoomaan »korottomia lainoja» kansalaisilta tuon velan maksuksi. Kuka sijoitti 10, kuka 50, kuka 100:kin dollaria tuohon talolainaan. Näin karttui rahoja tähän tarkoitukseen, mutta kun kannattajat olivat yksiä ja samoja henkilöitä, ehtyi samalla varojen kasautuminen juokseviin menoihin. Koulu oli vaarassa joutua tuuliajolle, kun ei opettajille pystytty heidän pieniäkään palkkojaan maksamaan. Ei auttanut muu kuin käyttää osa noita talovelan maksuun annettuja lainoja juokseviin menoihin. Opiston johtokunta ei nähnyt siinä mitään sopimattontaa, olihan Herra nämä rahat antanut Opiston hyväksi.

Mutta Heikki sai uudestaan ja uudestaan vedota yleisöön. Vaikka nuo lainaosat luultiin jo merkityiksi, kerättiin niitä yhä. Kun hän tässä ponnistelussa onnistui, todisti se kuinka suuren luottamuksen hän oli kansassa saavuttanut.

Kuitenkaan ei hän yleisön kärsivällisyyden koetelemista vielä tähän jättänyt. Kun hän todellakin oli saanut pankeista talolainat sijoitetuiksi yksityisille pienissä erissä, alkoi hän ehdottaa, että nuo lainat annettaisiin anteeksi, lahjoitettaisiin opiston hyväksi. Tässäkin Heikki onnistui. Suomi-opisto tuli velattomaksi. Se on Heikki Jasbergin suuri työ, yksi monien joukosta, jonka merkitystä ei aina kyllin muisteta. Tietysti oli siinä itse hyvä asia auttamassa, tietysti kristillinen hartaus ja rukoukset tekivät tehtävänsä, tietysti asiassa työskentelivät monet muutkin henkilöt, mutta Heikki Jasbergin sitkeys ja hänen väsymättömyytensä veivät hyvän asian perille.

Suomalainen kirjakauppa, sanomalehti, kirjapaino, kustannustoimi Hancockissa, kaikki ne ovat joko pystyyn päästäkseen tai pystyssä pysyäkseen tarvinneet Jasbergin työtä.

Lähinnä seurakuntapyrintöjä antoi raittiusliike Amerikan suomalaisten keskuudessa kauan aikaa leimansa koko sikäläiselle elämälle. Työpaikoillakin arvosteltiin suomalaisten kelvollisuus sen mukaan, kuuluivatko he raittiusseuraan vai eivätkö. Suhteellisesti katsoen kehittyi raittius työ Amerikan suomalaisten keskuudessa pitemmälle kuin kotimaassa. Heikki Jasberg oli ja on tähän saakka, yli kolme vuosikymmentä, ollut tämän liikkeen kaikkein keskeisimpiä henkilöitä. Kun muut ovat väsyneet, on Heikki vielä jaksanut. Ellei hän monien muiden toimiensa vuoksi ole ehtinyt muuhun, on hän ainakin kulkenut puheenpitäjänä ja esitelmäsihteerinä raittiusjuhliissa. Hänen puheensa ovat meheviä ja kansaan

pystyviä, täynnä esimerkkejä ja kuvauksia todellisesta elämästä.

Jasberg on merkillisellä tavalla osannut yhdistää taloudelliset ja henkiset harrastukset. Hän ei ole tyytynyt siihen, että suomalaisilla on seurakunnat, opistot ja raittiusseurat. Hän on myös innostanut heitä pyrkimään taloudellisella alalla eteenpäin. Hän on puuhannut palo-, henki-, sairas- y. m. vakuutusyhtiöitä, ollut suomalaisena jäsenenä pankkien hallinnoissa ja monenlaisten taloudellisten liikkeiden johtokunnissa. Näiden yritysten joukossa on ollut sellaisiakin, jotka eivät ole onnistuneet, joissa rahojen sijoittajat ovat kärsineet taloudellista vahinkoa. Heikki on näistä saanut moitetta osakseen, ei sen vuoksi, että hän olisi ollut syyllinen yritysten kumoonmenemiseen, vaan siksi että hän, ollen koko sydämestään asiaan innostunut, varsinkin jos siinä on ollut suomalainen uusi yritys kysymyksessä, on kehoittanut muitakin liittymään hankkeeseen. Tavalisesti on Heikki näissä yrityksissä menettänyt enemmän rahoja kuin ne, jotka häntä moittivat, mutta siitä huolimatta on hän valmis yrittämään uutta eikä syytä ketään onnettomasta tuloksesta.

Joka niin uutteraan puuhailee taloudellisissakin asioissa ja katsoo niitä niin terävällä liikemiehen silmällä kuin Heikki Jasberg, hänen luulisi koonneen itselleen suuren omaisuuden. Paljon vähempilajaiset ovat vähemmällä ahertelulla tulleet rikkaiksi. Siitä huolimatta ei Jasberg ole varakas mies. Kun tulee puhe hänen omaisuudestaan, sanoo hän leikillä, että hänen varsinainen rikkautensa ovat hänen lapsensa.

Hän onkin kasvattanut suuren lapsiparven, hänen poikiaan on mikä kaivosinsinöörinä, mikä agronomina, liikemiehenä j. n. e.

Hauska oli nähdä Heikkiä lastensa ympäröimänä silloin kun ne olivat pieniä. Kun hän vaivaloisen matkan jälkeen tuli väsyneenä kotiin, ei hän saanut rauhaa: lapsiparvi kapusi hänen polvillan, hartioillaan, niskassaan ja kaikkialla, isän ei auttanut muu kuin heittäytyä lattialle pitkäkseen. Hetken kisailtua sitten yhdessä mentiin saunahuoneeseen, joka on asuinhuoneitten yhteydessä, kylvettiin seeterilehväisellä vastalla väsymys pois, ja pian oli mies taas valmis työhön.

Kun tutustuu J. H. Jasbergiin, niin ihmettelee, että mies, joka on yli neljä vuosikymmentä ollut poissa kotimaasta eikä välillä kertaakaan siellä käynyt, on voinut pysyä niin läpeensä suomalaisena. Vieläkin hän puhuu suomenkieltä paremmin kuin englantia. Ja Suomen oloja hän seuraa sangen tarkasti, Suomen ilot ja surut ovat hänenkin ilojaan ja surujaan. Synnyinmaansa hyväksi on hän aina Bobrikoffin ajoista saakka toiminut kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa. Hän on käynyt siinä asiassa puhuttelemassa kaikkia Yhdysvaltain presidenttejä, muistaakseni aina Mc Kinleystä ja Rooseveltista lähtien. Siinä on hän ollut Oscar J. Larsonin uskollinen toveri. Noiden matkain suoranaiset kyytikustannukset ovat joskus tulleet korvatuiksi, useimmiten ne ovat jääneet korvaamatta.

Jasberg on harvinaisella tavalla imenyt itseensä kahden isänmaan rakkauden. Kun ihmettelee sitä,

sanoo hän: »Sehän on vallan yksinkertainen asia. Minä rakastan Suomea kuten äitiäni, joka on minut synnyttänyt, ja Amerikkaa kuten isää, joka minut elättää.» Mitä epäkohtia on Suomen tai Amerikan oloissa, niitä hän peittelee ja parhain päin kääntää. Hyviä puolia hän on aina valmis vetämään esiin ja kuvaa ne kaikkein parhaimmassa valossa. Amerikkalaisissa piireissä on hän Suomea tehnyt tunnetuksi hyvin runsaassa määrässä, ja aina juuri hyvältä puolen.

Mutta Amerikan oloissa hän on pitkän toimintansa aikana huomannut paljon Suomelle esimerkiksi kelpaavaa. Nämä huomiot sattuvat enimmäkseen hyvin paikalleen. Niissä olisi kokonainen sarja uudistusohjelmaa, jota kannattaisi Suomen johtavissa piireissä kuulla. Arvaan, että meidän kriittiset kamariteoretikkomme hänen ehdotuksilleen monesti pudistaisivat päätänsä. Kuitenkaan ei sillä niiden totuutta ja oikeutusta sekä useimmiten käytännöllisyyttä suinkaan kumota.

Amerikan hallitus on monessa luottamuksellisessa asiassa, aroissakin, kääntynyt J. H. Jasbergin puoleen, kun on tahtonut lähestyä suomalaisia. Näin hän on usein saanut olla suomalaisten asianajajana ja on hänen tehtävän täyttänyt niin, että suomalaiset ovat saavuttaneet hallituksen luottamusta. Niin kävi esim. sodan aikana, kun suomalaisia alettiin epäillä saksalaisystäviksi ja vihollismielisiksi. Jasberg yhdessä Larsonin, Salmisen sekä muitten kanssa perusti Lincoln Loyalty Leaguen (Lincolnin lojaalisuusliiton), joka haihdutti ainakin hallituspiireissä epäilykset suomalaisten kapinallisuudesta. Tämä yhdistys

oli melkein yksinomaan Jasbergin hartioilla, hän kierteli laajalti suomalaisten keskuudessa, piti satoja puheita ja keräsi ehkä tuhansia jäseniä. Seurauksena oli, että suomalaiset, joita oli alettu vieroja ja lähettää pois työpaikoista, saivat enimmäkseen pitää asemansa.

Jos minulta kysyttäisiin, ketä pidän tyypillisimpänä Amerikan-suomalaisena, viittäisin Jasbergiin. Kouluakäymättömänä hän on itse hankkinut tietoa, ei niin paljon kirjoista kuin käytännöllisestä elämästä. Hän on väsymätön uurastaja ja aina valmis puuhaamaan. Mitkään asiat eivät hänelle ole liian suuria tai liian pieniä. Eikä hän asioita kauan harkitse, vaan ajatus ja toiminta seuraavat nopeasti toisiaan. Jos on kysymys ruuan valmistamisesta tai muusta käytännöllisestä taloustoimesta, on Heikki pyytämättä valmis ja opettelematta kykenevä. Jos taas on asiaa Shwabile, Armourille, Fordille tai muulle Amerikan suuruudelle, hän on senkin toimittamiseen yhtä valmis eikä jätä asiaansa kesken. Hänellä on merkillisen paljon tuttavuuksia Amerikan suurten teollisuusruhtinaitten joukossa. Nuohan ovatkin enimmäkseen nousseet samasta yhteiskunnallisesta asemasta, missä Heikki on, jokunen aivan hänen vanhasta tuttavaja työmiespiiristään.

Hänen toimeliaisuuttaan kuvaavana seikkana mainitsen, että kun hän kuuli Suomen hallituksen etsivän lainaa Amerikasta, meni hän kenenkään pyytämättä Chicagon suurten rahamiesten luo ja laati heidän kanssaan suunnitelman. Sitä ei kuitenkaan voitu ottaa varteen, kun samaan aikaan oli neuvotteluja

toisella taholla ja odotettiin niistä suotuisaa tulosta. Hän on rahamiesten kanssa valmistanut suunnitelman myöskin Petsamon rautatien rakentamisesta sekä monesta Suomen elinkysymyksestä.

Ken tuntee lähemmin Heikkiä ja hänen tuttavuuksiaan, hän ei pidä arvottomina näitäkään hänen puuhiaan, vaikka niissä ei ole noudatettu diplomaattisia sääntöjä tai Euroopan, ehkäpä ei New Yorkinkaan hienon rahamaailman tapoja ja muotoja. Heikki ei tyrkytä suunnitelmiaan toisille ehdottomina. Eikä hän menetä malttiaan, vaikka niihin ei kiinnitetä huomiota. Hän sanoo vain yrittäneensä auttaa. Jos apu saadaan muulta taholta, on Heikki siihen tyytyväinen.

Hänelle on pääasia, että vanha kotimaa menestyy ja selviytyy niistä vaikeuksista, jotka sen on voitettava.

HISTORIOITSIJA.

Olin suomalaisen sanomalehden toimittajana Brooklynissä, kun luokseni tuli nuori, terveverinen mies. Hän oli lähtenyt Suomesta kehittämään itseään, koska luuli siihen olevan uudessa maailmassa paremmin tilaisuutta. Hän oli hankkinut itselleen käsi-työläisen toimeentulon, mutta istui väliajat kirjastoissa ja kotonaan tutkien kirjallisuutta. Historia oli hänen mieliaineensa ja englanninkielen opittuaan hän oleskeli suuressa Lenox-kirjastossa kuin kotonaan.

Hän tarjoutui sanomalehden asioissa kiertämään suomalaisissa siirtokunnissa, joiden vaiheita hän samalla tutkisi. Hänelle hankittiin tähän tilaisuus, ja hän matkusteli sitten suomalaisten luona, etsien heitä aina kaukaisesta Alaskasta saakka.

Merkitessään muistiin suomalaisten oloja koskevia tapahtumia ja näitä aineksia käsitellessään hän havaitsi, että se vähäinen opillinen pohja, jonka hän oli kotimaasta lähtiessään saanut, ei riittänyt tyydyttämään sitä tarvetta, mikä hänellä oli. Sen vuoksi hän, vaikka olikin jo täysi mies, istuutui koulun penkille Suomi-opistoon ja ryhtyi säännöllisin koulunkäyntikeinoin suorittamaan tämän laitoksen oppimäärää, joka vastasi lyseon kurssia. Loma-ajoilla hän teki palkka-

työtä ja ansaitsi siten varoja koulunkäyntiinsä. Vuosi vuodelta, luokka luokalta hän kulki tasaisesti eteenpäin. Ja lyseon kurssin suoritettuaan hän siirtyi pappiseminaariin, jonka myöskin kävi säännöllisesti läpi. Monta tärkeätä vuotta kului tähän perinpohjaiseen opiskeluun, mutta nyt olikin hän saanut niin paljon oppia kuin suomalaisessa koulussa Amerikassa oli mahdollista saada.

Hänet vihittiin papiksi ja hän alkoi virka-alallaan palvella Amerikan suomalaisissa seurakunnissa.

Harrastus historiaan ja eritoten suomalaisten siirtolaisten vaiheisiin Amerikassa ei ollut hänessä sammunut. Päinvastoin hän entistä innokkaammin suoritti lempityötään historiallisten ainesten kokoamista kaikkialta, missä siihen suinkin vain oli tilaisuutta. Kehittääkseen vielä itseään meni hän Californian yliopistoon, jossa saavutti oppiarvon.

Papin tehtävästä Amerikassa ei voi sanoa, että se olisi laiskan virkaa. Siihen kuuluu paljon muutakin kuin saarnaaminen sunnuntaisin. Pappi on seurakuntansa paimen sanan laajassa merkityksessä. Hän ei voi jättää ketään seurakuntansa jäsentä huomiota tai hoitoa vaille. Siitä huolimatta on tämä toimi yleensä verrattain heikosti palkattu. Ei suinkaan sen vuoksi, etteivät seurakuntalaiset tekisi uhrauksia pappinsa palkkaamiseksi, päinvastoin heidän vapaaehtoiset papinmaksunsa nousevat paljon korkeammiksi kuin kirkolliset verot kotimaassa. Mutta seurakunta on pieni ja sen on yksinään, ilman sivullisten apua, hoidettava asiansa.

Pastori S. Ilmoselta, jolle tämän luvun olen

omistanut, on kysytty työajan tarkkaa käyttämistä ja erinomaista sitkeyttä, kun hän varsinaisen tehtävänsä ohella on ehtinyt toimia historiallisten ainesten kokoojana ja käsittelijänä. Laajoilla matkoilla ja vielä laajemmalla kirjeenvaihdolla hän on ottanut selvää kansalaisistamme, heidän asuinpaikoistaan ja asuinpaikkain historiasta. Hän on koonnut monia satoja, ehkäpä tuhansia elämäkertoja niistä suomalaisista, jotka ovat Amerikkaa raivanneet ja sen viljelyshistoriaan nimensä piirtäneet. Hän on myöskin ensimmäisenä ja suorastaan asianomaisella paikalla tutkinut ensimmäisten suomalaisten historiaa Delawaressa, jopa Alaskan Sitkassakin. Hänen tutkimuksistaan on jo nyt ollut suurta apua niillä, jotka ovat halunneet näihin asioihin perehtyä. Minullekin ovat ne monta epäselvää kohtaa valaisseet.

Mikä merkitys pastori Ilmosen työllä on, se voidaan käsittää siitä innosta ja siitä vaivasta, jota nykypäivien amerikkalainen käyttää ottaakseen selville, kuka asettui ensimmäisenä kuhunkin Amerikan vanhimpaan viljelysseutuun, kuka oli Chicagon, kuka Minneapoliin j. n. e. ensimmäinen asukas ja raivaaja. Ilmonen haluaa koota jälkimaailmalle tiedot siitä, mikä osuus suomalaisilla on Minnesotan, Michiganin, Montanan, Dakotain j. n. e. eri pitäjien asuttamisessa. Täten eivät jää ne jälet yhtä riidanalaisiksi ja hämäräksi kuin ovat jääneet tiedot monista aikaisemmista asutuksista.

Pastori Ilmosen työ ei kysy ainoastaan aikaa, se vie myös varoja. Myöhäisillä yötunneilla hän käsittelee aineistoaan, tehden siitä poimintoja teoksiin,

joita hän omalla kustannuksellaan painattaa. Pienestä papinpalkastaan hän säästää varoja näihin uhrauksiin. Jotkut teokset voivat myydessä tuottaa painatuskustannukset, mutta toisista hän ei saa kuluttamiaan varoja takaisin.

Sellainen vaatimaton, uhrautuva työ ansaitsee tunnustusta. Epäilemättä jälkimaailma antaakin tämän tunnustuksen, mikäli se nykyiseltä vajanaisiksi jää.

Joku aika sitten on perustettu Amerikan Suomalainen Historiallinen Seura. Toivottavasti se varttuu vähitellen sellaiseksi, että se pystyy tukemaan tämän Amerikan suomalaisen historianmiehen tunnustusta ansaitsevaa työtä.

AATU.

Kolmatta vuosikymmentä olen tuntenut Aatun — eli »Oatun», sillä savolainen hän on ja savolaista aina »hoastaa». »Siirtolaisen Jaska» oli väsynyt alinomaiseen kiertelemiseen kansalaisten etsimisessä ja sanomalehdentilausten kauppaamisessa. Mistä lienee Aatu nakkautunut tiellemme, en enää muista, mutta hänestä saimme matkustavan asiamiehen, jota kaipa-simme. Aatu olikin mies, joka ei vaivojaan säästänyt eikä suuria palkkioita itselleen vaatinut. Hän oli lakkaamatta matkoilla, etsi kansalaiset Atlantin rannalta Tyynelle merelle saakka ja Meksikon lahdesta Kanaan kylmiin osiin asti. Hän ei tyytynyt ainoastaan pesäpaikoilla liikkumiseen, hän meni syrjäisimmillekin seuduille, missä kuuli muutamankin suomalaisen elävän. Hän oli tervetullut viestin tuoja monelle, joka ei pitkiin aikoihin ollut kansalaisiaan nähnyt eikä omaa äidinkieltään puhunut. Hän palautti kansallisuutensa yhteyden monen monia, jotka olivat jo siitä vierautuneet, mutta jotka Aatun käynnin jälkeen ovat säännöllisesti lukeneet suomalaista sanomalehteä, vaikkapa tuskin ovat omia kansalaisia sittemmin tavanneet.

Sitkeyttä ja rakkautta tehtävänsä kysytään kiertä-

vältä suomalaisen sanomalehden asiamieheltä Amerikassa. Suomessa voi tarjota sanomalehteä jokaiselle vastaantulijalle, mutta Amerikassa saa päivä-kausia kierrellä kohtaamatta yhtään suomenkielen taitajaa. Eikä Aatulla kuitenkaan ollut työstään muuta palkkaa kuin sama prosenttipalkkio, mikä Suomessa on totuttu maksamaan paikallis-asiamiehelle, joka pitää huolen lehden leviämisestä vain omassa kylässään. Tosin hänelle tulivat lisäksi vapaat rautatieliput, mutta ne sai lehti-liike levittämistyötään varten rautatieyhtiöltä joko ilmaiseksi tai julkaistujen ilmoitusten korvaukseksi.

Aatu oli ihmeellinen tilausten kerääjä. Hänen aikanaan oli »Siirtolainen» eniten levinnyt suomenkielinen lehti: sitä levisi muutamia satoja enemmän kuin silloista Utta Suometarta, joka 1890-luvulla ilmoitettiin kotimaassa levinneimmäksi. Aatulle olikin kansalaisen tapaaminen sama kuin yksi tilaus lisää kirjoihin. Joskus tosin sattui, ettei puhuteltu suomalainen ottanut taipuakseen, eikä tilaisuus sallinut pitempää houkuttelua, kun kohtausta tapahtui työpaikalla tai matkalla. Mutta Aatu ei hellittänyt: hän otti selvän miehen asunnosta, meni sinne, ja kun perheen pää palasi illalla työstä kotiinsa, ilmoitti hänen vaimonsa hänelle iloisena uutisen, että hän oli tilannut kotiin sanomalehden.

Vähitellen tuli Aatu laajimmalta tunnetuksi suomalaisiksi uudella mantereella. Hänen sitkeä, kansallisen innostuksen leimaama työnsä sai tunnustusta. Hänet oli opittu tuntemaan kaikkien suomalaisten ystävänä ja niin hänet otettiin joka paikassa suope-

asti vastaan. Savolainen leikillisuus valloitti puoleensa juroimmatkin.

Vaikka Aatun tulot eivät suinkaan olleet suuret, piti hän siitä huolen, että menot olivat vieläkin pienemmät. Näin jäi säännöllisesti vähän säästöä, jonka hän tahtoi käyttää kansallisen asian palvelukseen. Ajan ollen hän jo ryhtyi julkaisemaan omaa sanomalehteä, kustansipa suomalais-englantilaisen sanakirjan, jota matkoillaan kaupasi.

Aatu oli jo keski-ikäinen mies, kun hän alkoi suomalaista sanomalehteä kaupata Amerikassa — ainakin hän siltä näytti enkä minä ole koskaan hänen ikäänsä kysynyt. Naimisiin hän ei ollut ehtinyt mennä ja väliin häntä vanhana poikamiehenä kiusattiin.

Kuulin sitten Suomeen, että Aatu oli mennyt naimisiin; jättänyt kiertelemisensä ja asettunut uutisviljelijäksi.

Pitkien aikojen perästä tapasin Aatun Duluthissa. Hän oli saanut tietää minun tulostani sinne ja lähtenyt asian alkaen tapaamaan. Kohtaus oli sydämellinen. Aivan heti huomasin, että samat vanhat kansalliset ihanteet yhä pitivät häntä valtassaan. Kansanvalistus kauneimmassa suomalaisessa merkityksessä oli hänen sydämensä hellimpänä harrastuksena. Tietysti kantautui keskustelu heti vanhaan kotimaahan, eikä luonnollisesti unohdettu kotiseutua Savoaa, sen luontoa, sen kansaa. Niistä oli ennenkin iltakaudet juttua riittänyt ja ne nytkin palautuivat ihanina Aatun muistoon.

Hän kertoi elämästään, kertoi että hän oli yrittänyt maanviljelijäksi lämpimälle seudulle, hankki itselleen

maan Meksikon lahden rannalla Mississippin valtiossa. Siellä hän ei kuitenkaan voinut viihtyä, vaan siirtyi uutisviljelijäksi pohjoiseen Minnesotaan, missä muiden suomalaisten kanssa raivasi itselleen uutismaan.

»Meillä on siellä suomalainen maanviljelysseutu, joka on raivattu korpeen vajaassa parissa vuosikymmenessä, meillä on siellä oma Palon pitäjä, jossa elämme omaa suomalaista elämäämme. Teidän täytyy tulla sinne meitä tervehtimään. Kun tulette junalla Evelethiin, tulemme sieltä hakemaan.»

Järjestin matkani niin, että minut vietiin eräänä sunnuntai-aamuna Evelethistä autolla Paloon. Olin utelias näkemään, millainen olisi tuo syrjäseudun suomalainen uutispaikka, Palon pitäjä, joksi se oli kartoissakin merkitty. Tie ei ollut vielä kaikkein parasta, mutta kuitenkin sellaista autolla ajeltavaksi kuin enimmäkseen Suomen maantiet vielä ovat. Minulle oli yllätys kohdata siellä hyvin rakennettu rautatiekin. Tosin selitettiin, että se rautatie on vain puutavaran kuletusta varten. Se on suomalaisten, Saaren veljesten rakentama ja omistama. Näistä veljeksistä toinen oli Evelethin pormestarina ja toinen oli ollut valtion lainlaatijakunnassa, nyt siirtynyt Oregoniin, missä harjoittaa suurta puutavaraliikettä ja on m. m. Suomen tasavallan konsulina.

Kuta kauemmas sydänmaalle tultiin, sitä selvemmin näkyivät uutisviljelyksen merkit. Metsä oli kaadettu ja kannokkoa raivattu pelloksi. Laudoista rakennetut uutistalot kohosivat kantojen keskeltä. Talojen ympärillä oli vihreää joko laajemmalti tai vähemmän, riippuen raivaukseen käytetystä ajasta.

Aatu oli tullut vastaan Palon pääkylän veräjälle ja pian olimme kyläaukealla sekä hetken kuluttua Aatun kotona.

Talo oli rakennettu järven rantakummulle etelä-savolaiseen malliin. Emäntä odotti kahvineen ja juuri uunista otettuine leivoksineen tuvassa. — Aatu selitti, että tässä nyt on se hänen maatilansa. Se on kolkossa lohkossa, jotka järvi eroittaa toisistaan.

Kysyin miksi hän noin epämukavasti valitsi tilansa, kun ei ottanut maata yhteen lohkoon.

»Ei se epämukavasti ole», vastasi Aatu. »Tahallani näin valitsin. On niin mukava veneellä soudella palstalta toiselle, tuntuu siltä kuin olisin siellä Savossa.»

Sitä vieraanvaraisuutta, mitä Aatun luona osoitettiin, on vaikeata kuvitella sen, joka ei ole liikkunut Amerikan suomalaisella maanviljelysseudulla. Erikoisuutena olivat täällä kalakukot ja muut savolaiset herkut.

Kiirehdittiin Seuratalolle, minne seutukunnan väestö oli kokoontunut. Talo oli korkeimmalla kummulla, niinkään järven rannalla. Matkalla sinne Aatu selitti, ettei ole kahta vuosikymmentä, kun ensimmäiset suomalaiset tänne Paloon tulivat. Se oli korpea, tiettömien taipaleitten takana. Eväskontti selässä, kirves ja kuokka olkapäillä oli tänne tultu ja alettu perkkauustyö. Viikon kuluttua käytiin aina eväskontti täyttämässä ja palattiin uudelleen raatamaan.

»Tällainen siitä korvesta nyt on tullut», sanoi Aatu ja viittasi viljelyksessä oleviin lakeuksiin.

»Suomalaisen kirves, kuokka ja aura ovat tällaista jälkeä saaneet», jatkoi hän, ilmeisesti tuntien ylpeyttä suomalaisen rodun puolesta.

Eikä niin kylmää suomalaista liene, jonka rinta ei paisuisi nähdessä sitä, mitä hänen kansansa jäsenet täällä vieraassa maassa ovat saaneet aikaan.

Seuratalon ympärille oli kasaantunut aikamoinen joukko autoja, enimmäkseen fordeja, joilla voi ajaa huonompiakin teitä. Ja väkeä oli iso tupa täynnä. Siellä olivat nuo korvenraataajat perheineen. Jo ulkonainen olemus osoitti ryhtiä ja itseluottamusta. Käytös oli varmaa, mutta samalla hillittyä ja sydämen sivistyksen leimaamaa.

Hetkinenkin tällaisen kansan parissa tuottaa arvaamatonta nautintoa ja herättää horjumattoman luottamuksen suomalaiseen rotuun, sen kykyyn ja kuntoon.

Aatu havaitsi, että tilaisuus teki minuun valtavan vaikutuksen. Sen vuoksi hän, kun ne muutamat tunnit, jotka olin voinut vierailuun talolla varata, olivat kuluneet, pois mennessämme kysyi:

»Vieläköhän ne siellä Suomessa meitä Amerikkaan menneitä halveksien raukoiksi arvostelevat?»

En katsonut tarpeelliseksi kysymykseen vastata eikä hän sitä odottanutkaan. Sanoin vain:

»Kotimaalle olisi suurempi hyöty, jos tämä raivaus olisi tapahtunut siellä ja nämä pellot sinne tehty.»

»Ei ollut silloin samoilla ehdoilla siellä maata saatavana eikä liene vielä nytkään. Ottajia varmaan olisi.»

Äänessä oli hieman katkeruutta, mutta ehkä sittenkin enemmän kaihoa, kaipuuta.

Tämän tulini selvemmin huomaamaan, kun ennen paluuta Aatun kotona vielä juttelin. Aatu kertoi Mississipin-maatilastaan, rehevästä luonnosta siellä

ja mainitsi niillä tienoin juuri äsken tehdyn suuria öljylöytöjä.

En voinut olla huomauttamatta:

»On se minusta omituista, että Te olette tuon etelämaisen tilanne jättäneet vieraaseen hoitoon ja itse asettuneet vaivalla raivaamaan tätä paljon karumpaa, pohjoisempaa maaperää, kun tämäkin on vieraassa maassa. Siellähän Teillä kasvaa appelsiinit ja sitruunat, bananapalmut ja muut ihanuudet. Miksi ette siellä viihdy?»

Aatu loi katseensa ohitseni akkunasta ulos.

»Siellä on rokotiilejä», hän sanoi yksikantaan.

Ja hänen katseensa kävi järvelle ja Savoaa muistutetaan luontoon sekä ilmeisesti vielä kauemmas siihen muistossa kangastavaan todelliseen Savoan, siihen synnyinseutuun kaukana merten takana, joka ei koskaan mielestä ollut mennyt ja joka piti yllä hänen suomalaista henkeään, hänen kansallisia harrastuksiaan täällä kaukana vieraalla maalla.

Näissä muistoissaan hän näytti minusta kauniilta ja kunnioitettavalta.

Katsoen ystäväni Aatu Rekosen kansallisiin harrastuksiin, hänen pitkään, sitkeään toimintaansa suomenkielisen sanomalehtikirjallisuuden levittämiseksi, on minusta aivan luonnollista ja asiaan kuuluvaa, että Amerikan suomalainen sanomalehtimiesliitto on valinnut hänet ensimmäiseksi kunniajäsenekseen.

LIKEMIEHIÄ.

Ensimmäinen liike Amerikan suomalaisten keskuudessa, mikä lienee tuottanut tuloja, oli kapakka. Jotkut suomalaisetkin oppivat sitä liikettä pitämään, nähtyään miten toiskieliset suomalaisten juopottelemisesta ansaitsivat.

Mutta siitä on jo pitkä aika, jolloin tämä liike oli kannattava. Suomalaiset oppivat vähitellen ja kovia kokien ymmärtämään, että Amerikan vapaus ei ollutkaan vallattomuutta eikä himojen orjuudessa rypemistä. He alkoivat itse taistella juoppoutta ja kapakoita vastaan. Ja paljon ennen kuin kieltolaki Amerikassa tuli yleiseksi, olivat suomalaiset kapakat jo hävinneet tai joutuneet ansaittuun rappiotilaan.

Suomalaiset alkoivat aikaisin pitää omissa piirissään myös ruokatavarain kauppaa sekä harjoittaa käsityöammattia. Joku siinä menestyi hyvin. Se kehoitti toista ryhtymään samantapaiseen liikkeen pitoon samalla paikkakunnalla, mistä oli seurauksena, että kummankin liike kävi huonosti eikä kukaan voinut siinä toimentuloaan ansaita. Vihdoin oppivat suomalaiset useampia liikealoja.

Niin on nyt Amerikassa jo suomalaista liikelämää, johon kannattaa kiinnittää huomiota. On

myös liikemiehiä, joilla ei ole merkitystä ainoastaan Amerikan suomalaisten keskuudessa vaan laajemmallaakin alalla.

En tarkoita niitä muutamia suomalaisia liike- ja teollisuusmiehiä, jotka ovat uurtaneet uransa Amerikan suureen liike-elämään. Sellainen oli kapteeni Gustaf Nybom, joka oli Alaska Commercial Companyn esimies ja tässä toimessa vallitsi pitkän aikaa Alaskan turkisliikettä ja laivakulkua, tullen upporikkaaksi. Sellainen on niinkään insinööri G. Nordberg, jolla on Milwaukeen kaupungissa suuret konepajat, joissa valmistetaan erikoisesti kaivoskoneita maapallon kaikkiin osiin ja jotka ovat alallaan kaikkein suurimpia. Nordbergin konttorissa ja tehtaissa on suomalaisilla insinööreillä monien vuosikymmenien kuluessa ollut työtä ja tilaisuutta tutustua amerikkalaiseen teollisuuselämään.

Tavallinen Amerikan suomalainen liikemies kohdistaa toimintansa aluksi ja etupäässä omien kansalaistensa piiriin. Hän lähtee pienestä alusta, laajentaa sitten kehityksen mukaan liikettään ja, mikäli menestyy, vihdoinkin lukee liiketuttaviinsa suuren joukon muitakin kuin omia kansalaisia.

Nykyään alkaa suomalaisia liikemiehiä olla Amerikassa jo melkein kaikilla liiketoiminnan eri aloilla. Heillä on siellä liikkeitä pienistä ruokatavarakaupoista aina suuriin tavarataloihin saakka. Myös on suuria erikoisliikkeitä, kuten Savolaisen veljeksillä kulta- ja juvelisepän liikkeitä Duluthissa, Virginiassa y. m. On huomattavia maanmyyntitoimistoja, kuten J. H. Jasbergilla Hancockissa, A. W. Havelalla Duluthissa

ja F. V. Torvisella Virginiassa. Puutavaraliikkeistä on Saaren veljesten liike suurin. Piletti-, rahanlähetys- ja asioimistomistoja on useita, verraten laajojakin. Tähän alaan kuuluvia suomalaisia liikkeitä on, paitsi Suomen Höyrylaivayhtiön vanha, tunnettu asioimisto New Yorkissa, monipuolisen liikemiehen Carl H. Salmisen asioimisto Duluthissa sekä useita muita.

Edellämainittu Carl H. Salminen on tyypillisiä Amerikan suomalaisia liikemiehiä. Tämä alkuaan köyhä paimenpoika Kalvolan pitäjässä osoittautui niin opinhaluiseksi, että tunnettu latinan kieliopin tekijä Geitlin oli aikeissa ryhtyä häntä kouluttamaan. Suosijansa kuoltua hän joutui Amerikkaan ja toimi monilla aloilla, m. m. pitemmän aikaa Montanan valtiossa saavuttaen kansalaistensa luottamuksen. Siirryttyään suomalaisen asutuksen keskukseen, Duluthiin, otti hän huostaansa suomalaisen jokapäiväisen sanomalehden, Päivälehdän, taloudenhoidon, raivaten tieltä liikkeen suuret vaikeudet. Nyt omistaa Salminen melkein yksinään mainitun lehden kirjapainoineen kaikkineen. Hänen asioimistonsa on myös paisunut laajaksi.

Säästämättä itseään on hän yksinään johtanut näitä monia asioitaan. Pitkät työpäivät on jatkettu öillä. Aina on hän toimessa, aina liikejalalla ja puuhassa. Näin on hän tullut yhdeksi Duluthin tunnetuimpia henkilöitä.

Kuumeentapaisesta kiireestään huolimatta hän ei unohda henkisiä pyrkimyksiä. Päinvastoin ne kannustavat hänen kaikkea toimintaansa. Se onkin yleensä tyypillisen Amerikan suomalaisen liikemiehen,

kuten amerikkalaisenkin, tunnusmerkkejä, ettei hän dollareita haali rahan itsensä vuoksi, vaan pitäen silmällä korkeampia näkökohtia. Hänessä ei esiinny rahanahneen piirrettä. Tämä selittää yleensä Amerikan raharikkaiden satumaiset lahjoitukset: he voivat, kuten Carnegie-vainaja, antaa eläessään pois melkein koko omaisuutensa yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Salminen ei ole mikään upporikas — Amerikan suomalaiset liikemiehet yleensä eivät ole ainakaan vielä koonneet suuria omaisuuksia — mutta hänkin on koettanut muistaa m. m. useita vanhan kotimaan yleishyödyllisiä hankkeita lahjoituksillaan. Hän ilmoittaa tahtovansa siten maksaa synnyinmaalle velkaansa, joka kuitenkin, pintapuolisesti katsoen, supistuu vain siihen, että hän on tässä maassa nähnyt päivän valon. Tyhjänä, oppimattomana hän täältä lähti. Amerikka on hänet kasvattanut ja kehittänyt. Sitä kauniimman hohteen saa näin ollen hänen rakautensa vanhaan kotimaahan.

Edellä jo mainitsin, että Amerikan suomalaisilla on tavaratalojakin, osastokauppoja. Niitä on heillä suuria, kotikaupunkinsa komeimpia. Sellaisia on melkein kaikissa suomalaisissa pesäpaikoissa, Kupariisaarella, Minnesotan ja Michiganin rauta-alueilla, maanviljelyskeskuksissa j. n. e.

Tällaisen tavaratalon isäntä ei ole mikään »herras mies» sanan suomalaisessa merkityksessä. Useimmiten hänellä ei ole edes omaa sulettua konttorihuonetta, paitsi milloin sen virkaa toimittaa jokin lautakomero suuren myymälähuoneiston jossakin nurkassa. Enimmäkseen on hänen »konttorinsa» koroitettu,

aitauksen erottamalla lavalla sopivassa paikassa itse myymäläsalissa. Siellä ovat hänen konttoriapulaisenakin, ja sieltä voi hän koko ajan seurata liikkeen kulkua. Kieltämättä on tämä sangen käytännöllistä.

Menestyvä suomalainen liikemies Amerikassa on itse kaikkein uutterin ja väsymättömin työntekijä liikkeessään. Muilla ovat määrätty työtunnit ja rajoitettu työaika, mutta isäntä itse tekee työtä vielä kauan sen jälkeen, kun muut ovat asettuneet levolle.

Tämä ahertaminen on lyönyt leimansa hänen koko olemukseensa. Hän on esiintymisessään vaatimaton ja hiljainen. Hänen seurapiirinsä on pieni ja sulettu.

Sitä rehentelevää tirehtöörityyppiä, joka Pohjoismaissa, myös Suomessa, on yleinen, joka viettää aikansa turhassa komeilussa ja syö kalliita aterioita, ei Amerikassa yleensä tapaa.

TYÖMIEHIÄ.

Amerikkaan muuttaneet suomalaiset kuuluvat verrattain vähäisin poikkeuksin ruumiillista työtä tekevien luokkaan. Sellaisia he olivat lähtiessään ja sellaisina he vieläkin enimmäkseen toimivat. Parin viime vuosikymmenen aikana on näissä työmiehissä kuitenkin tapahtunut oleellinen muutos. Sen sijaan että he ennen työskentelivät pääasiallisesti palkkatyöntekijöinä kaivoksissa, tehtaissa y. m., on nyt jo heistä valtavin osa itsenäisinä maanviljelijöinä, raivaajina tuon suuren maan eri osissa. Tästä ei heidän työnsä, yleensä katsoen, ole huojentunut. Päinvastoin on moni joutunut ahertamaan sangen raskaasti voimatta ottaa huomioon 8-tuntista työpäivää tai muita nykyajan helpotuksia.

Kuitenkin työskentelee yhä edelleen lukuisasti suomalaisia myös noilla entisillä palkkatyön aloilla. Nämä alat ovat laajentuneetkin, ja suomalaiset ovat pitkän työkauden kuluessa saavuttaneet tottumusta ja samalla arvokkaampia asemia. Suomalaiset eivät ole enää tehtaissa vain alemmissa asteissa, he ovat nousseet myös tärkeimpiin ja suurinta taitoa vaativiin toimiin.

Suomalaiset, jotka ennen Massachusettsin Kiiptin niemellä hakkasivat kadun päällystyskiviä, ovat nyt

Quincyssä, Vermontissa ja muualla tekemässä soreimpia muistopatsaita ja suorittamassa kiviteollisuuden kaikkein arvokkaimpia tuotteita.

Myöskin Massachusettsin kutomoissa, teräslankatehtaissa ja muissa ovat he nyt arvokasta, taitavaa työväkeä, jonka poistuminen tuottaisi haittaa teollisuudelle. Pennsylvanian terästehtaissa työskentelivät suomalaiset ennen kaikkein raskaimmissa ja vähimmän ammattitaitoa vaativissa toimissa, mutta vähitellen he ovat päässeet asemaan, jossa he ovat monella alalla kaikkein tärkeimpiä, kuten esim. rautapeltien valmistamisessa.

Minkä merkityksen suomalaiset ovat saavuttaneet viimemainituissa tehtaissa, vaikka ovatkin vain pieninä vähemmistönä slaavilaisten ja muitten rinnalla, sitä kuvaa m. m. se, että kun heidät Veirtonin, W. Va., lakon aikana, osittain väärinkäsityksen vuoksi, karkoitettiin kaupungista, täytyi tehtaan johtajien pyytää, töitten alettua, suomalaisia palaamaan, koska he olivat tärkeillä aloilla korvaamattomia.

Työtaidon ja hyvän aseman saavuttaneiden suomalaisten ammattimiesten palkatkin ovat nousseet. Niinpä joku aika sitten kiireenä työaikana erät peltitehtaan suomalaiset miehet saivat 20:kin dollaria päivässä palkkaa. Yleensä ovat heidän tulonsa olleet verrattain runsaat. Tästä on ollut seurauksena, että suomalaisten työmiesten taloudellinen asema on hyvä. Useilla heillä on omat sievät, huvilamalliset talonsa, monella myös autot, joilla he joutoaikoina huvikseen ajavat. Tällaisissa oloissa viihtyvät sangen hyvin myös henkiset harrastukset.

En tiedä onko enää sanottavammin suomalaisia Pennsylvanian kovin epäterveellisissä ja likaisissa hiilikaivannoissa. He lienevät sen työn jättäneet slaavilaisille ja muille vähemmän kehittyneille työläis-aineksille. Ennen oli heitä myös niissä töissä verrattain lukuisasti.

Suomalaisilla on ollut yhtäjaksoinen, merkittävä osuus Amerikan suurenmoisessa terästeollisuudessa. He ovat olleet kaivamassa rautamalmia Minnesotan suurissa kaivoksissa, lastaamassa sitä laivoihin Duluthin y. m. satamissa, purkamassa Ohion satamapaikoissa ja valmistamassa terästuotteiksi Pennsylvanian tehtaissa kaivoksista kaivamansa kivihiilen avulla. Tuossa ketjussa on nyt jo muutamia renkaita katkennut tai katkeamassa. Vielä heitä kuitenkin on esim. Ashtabulan satamassa purkaustöissä, kuten on ollut jo ehkä neljän vuosikymmenen aikana. Konevoima on tässä käynyt helpottamaan työtä, joka ennen katsottiin kaikkein raskaimmaksi. Samoin on käynyt Minnesotan lastauspaikoilla, missä laivan täyttäminen malmivaunuista tapahtuu nerokkaiden laitteiden avulla hyvin mukavasti.

Kaivostyömiehenä on suomalaisella vielä suuri merkitys Michiganissa, Minnesotassa ja sieltä länteen päin, aina Tyynellemerelle saakka ulettuvissa kaivoksissa. Edelleen ovat sellaiset kaivoskaupungit kuin Calumet, Hancock, Ishpeming, Ironwood ja Virginia suomalaisten kaikkein tärkeimpiä asuinpaikkoja. Siellä voi tavata lukuisasti suomalaisia kaivosmiehiä, jotka ovat kymmeniä vuosia työskennelleet maan alla ja tottuneet siinä työssä aivan ensiluokkaisiksi.

Suomalainen kaivostyömies, varsinkin sellainen, joka kuuluu vanhempaan luokkaan, on sangen kunnioitettava ja yleistä arvonantoa ansaitseva henkilö. Hän on vaarallisessa ammatissaan karaistunut sekä henkisesti että ruumiillisesti. Maan uumenissa työskenteleminen on tehnyt hänet harvasanaiseksi, vakavaksi ja maailmankatsomukseltaan varmaksi henkilöksi. Hänellä ei ole paljon aikaa huvitteluihin, mutta säännöllisesti hän uhraa varojaan seurakunnallisiin tai muihin harrastuksiin, jotka hän on hyväksi havainnut. Lapsilleen hän tavallisesti antaa hyvän opillisen kasvatuksen. Perhe-elämä tällaisessa kodissa on mitä ihanteellisinta.

Lännempänä, uudemmissa kaivoksissa kuuluu työskentelevän kevyempää ja kaikenlaisille tuulille altista työväkeä. Mutta jos nämä jatkavat työalallaan kauemmin, tasaantuvat hekin. Raskas ja vaaranalainen työ on omiaan ajan ollen kasvattamaan lujia ja varmoja vakaumuksen miehiä.

Amerikassa on tapana työpaikoissa panna toimeen eri kansallisuuksien kesken kilpailuja työn suorituksessa. Tällaisissa kilpailuissa pääsevät suomalaiset verrattomasti useimmiten voitolle, milloin he käyvät täydellä todella kilpailuun. Se todistaa ei ainoastaan suomalaisten suuria ruumiillisia voimia ja heidän sitkeyttään, joista he ovat kuuluisat, vaan myöskin työn tuntemista ja sen suorittamisen taitamista. Ja, merkillistä kyllä, suomalaiset saavuttavat voittoja sellaisissakin kilpailuissa, joissa vaaditaan notkeutta ja ajatuksen joustavuutta.

Alhaisin lienee suomalaisten työmiesten asema

metsätöissä, siis työalalla, johon he jo kotimaassaan ovat tottuneet. Työn suoritukseen nähden heillä tuskin on silläkään alalla vertaista muiden kansallisuuksien joukossa. Mutta tällä alalla työskentelevien henkiset harrastukset ovat kovin heikot.

Tähän vaikuttaa sekin, että työpaikat ovat tavallisesti synkissä korvissa, joissa työmies elää sangen alkeellisissa oloissa, viikko- jopa kuukausmääriin joutumatta juuri mihinkään kosketuksiin sivistysmaailman kanssa. Korpeen rakennetaan tavallisesti tupa (kämpä) yhteiseksi asuinpaikaksi. Mikäpä olisi täällä tapoja hienostamassa tai raakuutta ehkäisemässä?

Kerrotaan, että joskus tapaa tällaisilla työalueilla melkein metsiintyneitä olentoja. Suomalaiset saattavat metsätöiden päätyttyä jäädä noihin korpiin elämään vapaata luonnon elämää Jukolan veljesten malliin. Eräs nuori pappi oli kuullut, että jossakin syrjäseudussa, kaukana rautatieltä, asui tuollaisia muusta maailmasta vieraantuneita kansalaisia ja päätti lähteä heitä tervehtimään. Hankalan matkan ja monet vaikeudet voitettuaan hän vihdoin pääsi heidän luokseen. Mutta kuultuaan, että tulokas oli pappi, miehet kirosivat ja ajoivat hengenmiehen yön selkään pois asuinmailtaan.

Tästä tapahtumasta ei ole kovin kauan kulunut, kuitenkin niin kauan, että samalla seudulla ja samain metsäsuomalaisten perustamana on nyt toiminnassa kristillinen seurakunta, missä pappi säännöllisesti käy kirkonmenoja pitämässä. Häntä ei enää karkoiteta pois, vaan hänet on sinne kutsuttu ja häntä kohdellaan hyvin.

Suomalainen, asuipa hän missä tahansa, on jo kulttuuri-olento, jolla on muitakin tarpeita kuin ruumiillisen nälän ja janon tyydyttäminen. Hetkeksi hän saattaa paatua, mutta pian sisäinen pakko ajaa hänet muun maailman yhteyteen.

Edellä mainittu tapaus on verrattain harvinainen poikkeus Amerikan suomalaisten työmiesten keskuudessa. Yleensä he ovat sekä henkisissä että taloudellisissa pyrkimyksissään kohonneet sille asteelle, että heidät luetaan valistuneimman työväen joukkoon.

SUOMALAINEN PALVELUSTYTTÖ.

Mieleeni muistuu aika noin viisikolmatta vuotta sitten. Suomalaisten lukumäärä New Yorkissa oli silloin vielä verrattain pieni. Yhteispyrinnötkin olivat heidän keskuudessaan vasta alulla. Oli kuitenkin pari seurakuntaa, pari raittiusseuraa ja yksi työväenyhdistys. Työvoimia näissä järjestöissä oli niin vähän, että muistan samalla kertaa olleeni kummankin seurakunnan, työväenyhdistyksen ja toisen raittiusseuran esimies sekä puhumaseuran johtaja toisessa raittiusyhdistyksessä.

Omia kokoushuoneita ei ollut. Yhdistykset saivat käyttää vapaamuurarien tai muiden salaseurain kokoushuoneita jonakin viikonpäivänä. Merimieslähetyksen seurakunta oli niin vaurastunut, että olimme voineet hylätä vanhan ja ahtaan Old Slipin huoneiston ja siirtyä vuokraamaamme entiseen kahvipörssiin, joka oli kylläkin arvokkaalla paikalla, lähellä Wallkatua, mutta josta oli maksettava meidän varoihimme nähdessä kallis vuokra.

Brooklynin seurakunnalla ei ollut mitään vakituista kokoushuonetta, kirkosta puhumattakaan.

Saimme silloin rohkean ajatuksen. Brooklyniin olisi hankittava oma suomalainen kirkko. Rahat koottaisiin vapaaehtoisilla lahjoituksilla.

New Yorkissa, kuten yleensä muuallakin Amerikassa, rakennetaan alinomaan uusia kirkkoja. Seurakunnat myyvät entisiä niille seurakunnille, joiden kehitys on alussa ja jotka eivät jaksaisit itse kirkkoa rakentaa.

Me saimme tietoomme erään myytävänä olevan kirkon, joka voisi meidän vaatimattoman tarpeemme tyydyttää. Kallis se kirkko ei kyllä ollut, jos ei täysin kunnossakaan. Meidän varattomuutemme nähdessä oli sillä kuitenkin hintaa.

Kuulutettiin kokous. Ilmoitettiin, että kokouksessa tulee kirkkokysymys puheeksi ja pannaan keräys kirkonhankkimisrahastoa varten.

Tilaisuuteen saapui väkeä »haalin» (kokoussalin) täydeltä. Enimmäkseen tuli sinne palvelustyttöjä New Yorkin eri osista. Hehän olivat New Yorkin suomalaisen siirtokunnan valta-aineksena siihen aikaan, kuten vielä nykyäänkin.

Tilaisuuden ohjelma oli sovitettu kokouksen tarkoituksen mukaiseksi. Merimieslähetyksen pastori piti hengellisen puheen, jonka jälkeen puhuttiin kirkon tarpeesta sekä toimenpiteistä sen hankkimiseksi. Lyhyesti asiasta keskusteltua päätettiin kokeeksi ryhtyä rahankeräykseen. Tämän kirjoittaja vetosi läsnäolevaan yleisöön ja pyysi tekemään ilmoituksia lahjoitusmääristä.

Melkein koko salin yleisö nousi seisaalleen julistamaan lahjojaan. Pastori riensi penkkirivien väliin tekemään merkintöjä.

Lahjoittajat olivat enimmäkseen palvelustyttöjä. »Minä annan 10 dollaria.»

»Minä haluan lahjoittaa 30.»

»Merkitkää minulta 50 dollaria.»

Merkitsijällä oli kirjoittamista niin paljon kuin hän ehti eivätkä summat olleet sellaisia, joita Suomessa on totuttu kollehtihaaviin panemaan. Ne nousivat monen osalta niin suuriin määriin, että tyttö silloisilla palkoilla sai koota rahoja monen kuukauden palvelusajan.

Varoja karttui niin paljon, että seuraavana päivänä voitiin mennä tekemään kaupat. Ja jo ensi sunnuntaina oli kiitosjumalanpalvelus omassa kirkossa, joka oli ostettu pääasiassa New Yorkin suomalaisten palvelus-tyttöjen lahjoituksilla.

Ajan ollen tämä kirkko kävi liian ahtaaksi ja soveltumattomaksi. Se myytiin ja Finntowniin (suomalaiseen kaupunginosaan) rakennettiin uusi väljempi ja arvokkaampi kirkko.

Myös merimieslähetysten seurakunnan kirkon pohjarahastoa varten pantiin vähän myöhemmin toimeen keräys, joka tosin ei tuottanut niin paljon, mutta senkin menestys oli etupäässä suomalaisten tyttöjen ansiota.

Monta muuta yleistä yritystä ja yhteishanketta on New Yorkissa saatu toimeen samantapaisilla lahjoilla samoista piireistä. Suomalaiset palvelustytöt ovat tukeneet paikkakunnan suomalaista sanomalehteä, heidän varansa ovat olleet tärkeänä tekijänä suomalaisten työväentalojen hankkimisessa j. n. e.

Tyttöjen palkat ovat entisestään huomattavasti kohonneet. Viime aikoina ne ovat olleet 50 ja 100 dollarin välillä kuukaudessa, jopa enemmänkin, riippuen työn laadusta.

Amerikasta Suomeen saapuvissa rahälähetyksissä on tuntuva määrä suomalaisten palvelijattarien säästöjä. Moni tyttö on Amerikassa sijoittanut varojaan sikäläisiin taloudellisiin yrityksiin, joku on ostanut talonkin.

Paljon on suomalaisilta tytöiltä keinoteltu varoja sellaisiin yrityksiin, jotka ovat menneet nurin ja joissa rahat on kulutettu hukkaan. Sitä paitsi on melkein erityinen ammattiluokka laiskurimiehiä, jotka petkuttavat herkkäuskoisilta tytöiltä varoja itse ne tuhlatukseen. Sellainen tekeytyy tytön ystäväksi, kieloittelee hänet pauloihinsa petollisilla lupauksilla ja elää tytön kustannuksella.

Sanotaan, että Amerikka on naisten paratiisi. Ulkonaisesti katsoen on palvelijattarellakin siellä monta etua, jota esimerkiksi Suomessa ei ole. Nousehan nykyisen kurssin mukaan hänen kuukausipalkansa jo muutamiiin tuhansiin markkoihin, mikä voi suurimmaksi osaksi jäädä säästöön, kun työpaikasta saa täysihoidon sekä usein paljon muuta lisäksi. Vapautta on palvelijattarella verrattain runsaasti. Sitäpaitsi hänen asemansa on monessa suhteessa itsenäinen, joten ei tarvitse antautua millaisen kohtelun alaiseksi tahansa, mitä emäntään tulee. Kun palvelusväkeä on verrattain vähän tarjona, kuten useimmiten on Amerikassa laita, on pikemmin palvelijatar se, joka valitsee emäntänsä. Viimemainittu saa monesti tyytyä siihen, kuka hänen palvelukseensa suvaitsee lähteä. Suomalaisetkin palvelijattaret ovat tulleet niin itsenäisiksi, että he voivat jättää paikan muuta-

man hetken perästä, kun näkevät, ettei se heitä miellytä. He tietävät helposti saavansa toisen.

Kuitenkin on suomalaisen palvelustytön asema siellä vieraassa maassa monessa suhteessa muuta kuin kadehdittava. Raskaimmalta tuntuu hänen yksinäinen asemansa. Olipa hän palveluksessa vaikka kuinka loistavassa ja rikkaassa kodissa, ikävä pyrkii mielen valtaamaan vieraissa oloissa. Hänen toiveitaan, hänen harrastuksiaan ja kaipuutaan ei palvelupaikassa ymmärretä. Emäntä voi olla kuinka ystävällinen tahansa ja kohdella häntä kaikkien kohteliaisuuden sääntöjen mukaan, tasa-arvoista ihmisasemaa hän ei saavuta tuossa tasa-arvoisuuden maassa. Palvelijatar ei ole amerikkalaisen silmissä vapaan kansalaisen asemassa, hän on muutamaa astetta alempana. Juuri sen vuoksi amerikkalainen itse ei mielellään mene palvelukseen. Hän työskentelee mieluummin tehtaissa, joissa työ saattaa olla raskaampaa ja toimeentulo epävarmempaa mutta joissa hän tuntee olevansa täysiarvoisen kansalaisen asemassa.

Amerikassa työskentelee palvelijattarina paljon sellaisiakin, jotka ovat saaneet Euroopassa opillista sivistystä. Niin on siellä myös suomalaisia ylioppilaisneitejä, maistereita j. n. e. Amerikkalainen ei tahdo jaksaa ymmärtää, miksi he ovat palvelijattariksi ruvenneet. Hän epäilee siihen olevan syitä, jotka eivät asianomaisen arvoa kohota. Siitä huolimatta amerikkalainen luulee ymmärtävänsä kaiken rehellisen työn arvon. Kuvernöörin puoliso saattaa tehdä raskastakin ruumiillista työtä. Mutta tätä työtä teh-

dessään hän seuraa vain omaa tahtoaan. Hän ei ole kenenkään käskettävissä.

Amerikan palvelijattarista ovat skandinaviaalaiset ja suomalaiset parhaassa maineessa. Niinpä vaati esim. Brooklyn Eagle, Brooklynin suurin sanomalehti, kun oli puheena siirtolaisuuden ehkäiseminen joksikin ajaksi, että ainakin näistä maista tulevat palvelijattaret ovat päästettävät maihin, koska ilman heitä ei Amerikassa tulla toimeen. Uudessa laissa asetettiin palvelijattaret erikoisasemaan, vaikka ei katsottu sopivaksi heitä kansallisuuksittain erotella.

Suomalaisia palvelustytöitä on New Yorkissa useita tuhansia. Heitä on palveluksessa Amerikan kuuluisimmilla henkilöillä ja raharuhtinailla. Muissakin suurkaupungeissa, erittäinkin Chicagossa, San Franciscossa ja Los Angelesissa on heitä runsaasti.

Suomalaisten yhteispyrinnöissä on heillä kaikkialla huomattava sija. He ovat useimmiten enemmistönä iltamayleisössä, jopa ohjelmansuorittajinakin. Korkeat palkat aiheuttavat, että he voivat ei ainoastaan pukeutua verrattain upeasti, vaan myöskin, mikäli haluavat, kehittää kykyjään ja lahjojaan. Olen tavannut heitä juhlissa esittämässä laulunumeroita, jotka ovat vaatineet sekä harjoitusta että koulutusta. Vapaa-aikoinaan he opiskelevat taidemaalasta j. n. e. Tämä kaikki on sangen kiitettävää ja epäilemättä hyödyllisempää kuin epäilyttävissä tanssipaikoissa juokseminen, joissa heitä myöskin saattaa kulkea.

Tyttöjen ansioksi on mainittava, että henkeä kehittävät sivistytilaisuudet ovat heille mieluisia käynti-

paikkoja ja he niissä enimmäkseen käyvät. Mutta jos joku sattuu erehtymään, kuka katsoo olevansa oikeutettu häntä kivellä heittämään? Onhan hän joutunut vieraalle maalle yksin, ilman äidin varjelevaa silmää ja ilman isän uudistuvia neuvoja.

SOSIALISTIT.

Sanotaan, että sosialismi Amerikan suomalaisten keskuudessa on Suomesta perittyä eikä Amerikassa opittua. Tämä väite pitänee paikkansa, sillä sosialistisuus ei näytä kuuluvan varsinaisen amerikkalaisen perusuonteeseen.

Tällä ei kuitenkaan ole sanottu, ettei taloudellinen kehitys Amerikassa kävisi sitä suuntaa kohti, missä sosialismi elää ja vaurastuu. Siihen suuntaan se on menossa, vaikka ei niin nopeata vauhtia kuin Euroopassa yleensä luullaan.

Ensiksikin, ja se on tärkeintä, ovat valtiolliset olot Amerikassa olleet toisenlaiset kuin ne, jotka ovat saaneet tyytymättömyyden siemenen Euroopassa kansan keskuudessa itämään. Perustettiinhan Yhdysvallat alusta pitäen valtiollisen vapauden, veljeyden ja tasa-arvon pohjalle. Ne perustuslait, jotka tälle valtioliitolle 1787 hyväksyttiin, ovat yleisten ihmis-oikeuksien mukaiset ja tunnustetaan sellaisiksi vielä tänä päivänä. Ja ne ovat yhä — voipa sanoa: melkein poikkeuksetta — kansan syvästi rakastamat. Niiden mukaan on kaikki valta kansalla; ainoastaan sen tahdosta ja sen kautta sitä voidaan käyttää.

Toinen tärkeä seikka on se, että Amerikassa on yleensä hyvinvointi vallinnut maan eri kansankerroksissa. Ainakaan ei vielä viime aikoihin saakka ole mikään ollut estämässä kenenkään vapaata pyrkimystä rehellisen toimeentulonsa järjestämiseksi. Maa on ollut rikas. Se on tarjonnut rajattomia mahdollisuuksia jokaiselle. Monet rikkauden korkeimmillekin kukkuloille päässeet ovat lähteneet kansan syvimmistä kerroksista. Tie on, ainakin teoreettisesti, ollut kaikille avoinna. Nyt ei tosin enää ole samoja mahdollisuuksia, mutta vieläkin ei ketään ole hyvinvoinnista pois sulettu. Ja yhä uusia mahdollisuuksia ilmestyy, yhä näkyy uusia esimerkkejä siitä, että trustienkin vallitessa kohoaa sivulta päin kansan jäseniä korkealle.

Kolmanneksi on kansalaisen vapaus Amerikassa niin täydellinen, että sitä rajoittaa vain toisen vapaus. Valtiollinen tai yhteiskunnallinen holhous ei kuulu amerikkalaiseen henkeen. Kukin saa elää miten haluaa, kunhan ei häiritse toisen yhtä suurta vapautta. Milloin kahden kansalaisen vapaus joutuu vastakkain, vasta silloin asettuu yhteiskunta väliin.

Nämä ovat suurin piirtein katsoen amerikkalaisen elämän perusteita. Yksityiskohdissa saattaa niitä vastaan olla paljonkin huomauttamista.

Tällaisessa ilmapiirissä ei tyytymättömyys helposti pesi.

Olot ovat kuitenkin viime vuosikymmeninä monessa suhteessa suuresti muuttuneet. Trustit ovat käytännössä asettaneet vapaalle elinkeinoelämälle paljon esteitä. Entiset rikkaudet ovat jo

suurimmaksi osaksi kasautuneet yksityisten kapitalistien ja trustien käsiin. Niin pian kuin uusien rikkauksien lähteet virtaavat samalle taholle tai ehtyvät, silloin on Amerikka altis samanlaisille ilmiöille kuin mitkä ovat antaneet leimansa Euroopalle.

Sosialistinen liike on Amerikassa vielä hyvin nuorta ja heikkoa. Valtiollisessa elämässä ilmeni se ensi kertaa yleisenä vuoden 1892 presidentinvaalissa saavuttaen 11 miljoonan kansalaisen äänestäessä vain 21,000 ääntä. Vielä 1900 vaaleissa, jolloin Eugene V. Debs oli ensi kertaa sosialidemokraattien ehdokkaana, sai hän vain 88,000 ääntä, kun suurten puolueitten äänimäärä oli 7 ja 6 miljoonaa. Vuoden 1912 vaaleissa kasvoi Debsin äänimäärä 901,000:een. Seuraavalla kerralla sosialistit saivat vain 590,000 ääntä, mutta nyt 1920 vaaleissa sai Debs taaskin 915,302 ääntä. Siis eivät sosialistit ole vielä kertaakaan päässeet yhteen miljoonaan ääneen. Republikaanien äänimäärä oli 1920 vuoden vaaleissa yli 16 ja demokraattien yli 9 miljoonaa.

Vaikkakin siis sosialistien äänimäärä on kasvanut, eivät he kuitenkaan vielä ole suurissa yleisissä vaaleissa merkittävänä tekijänä. Yhdysvaltain kongressiin ei liene senaatin jäseniksi valittu nyt yhtään ja edustajahuoneen 435 jäsenestä ainoastaan yksi sosialisti. New Yorkin valtion senaattoriksi on valittu yksi ja edustajahuoneeseen 3 sosialistia.

On merkille pantava, että valittujen luku ei ole vieläkin suurempi, vaikka menettely sosialisteja kohtaan viime vuosina on ollut sellainen, että sen olisi luullut ärsyttävän ja lisäävän niiden intoa. Eihän

edellinen kongressi sallinut ainoan sosialistisen jäsenen istua edustajahuoneessa ja esim. New Yorkin lainlaatijakunta vielä 1920 vuoden alussa karkoitti pois valitut sosialistiset edustajat sillä perusteella, että he kuuluivat kumoukselliseen puolueeseen!

Amerikan sosialistit lukeutuvat enimmäkseen siirtolaiskansallisuuksiin. Suomalaisten osuus heidän joukossaan on suhteellisesti kaikkein suurin. Muutamissa valtioissa ovat suomalaiset koko sosialistisen puolueen kannattavin osa. Elleivät suuntariidat heitä hajoittaisi, olisivat he melkein pä vallitsevassa asemassa.

Tosiasia onkin, että suomalaiset sosialistit toimivat innokkaasti monella sellaisellakin alalla, joka ei kuulu puoluekysymyksiin. Erittäinkin ovat he kunnostautuneet osuustoiminnallisissa yrityksissä. Sosialistit ovat esim. New Yorkissa panneet pystyyn asuntoyhtiöitä Suomen malliin ja siinä onnistuneet hyvin sekä tulleet esimerkinantajiksi kaikille muille, myös amerikkalaisille. Tässä he ovat suomalaisten mainetta kohottaneet. Myös ovat he järjestäneet osuusleipomoita ja muita, Amerikassa tätä ennen melkein tuntemattomia osuustoimintayrityksiä.

Amerikkalaiset ovatkin osuustoiminnan alalla hyvin jälessä. Maanviljelijäin osuustoiminta ei ole vielä juuri alullakaan ja kuitenkin se olisi erinomaisen tärkeä maassa, missä trustit ovat ottaneet niin suuren vallan käsiinsä. Esimerkiksi voin mainita, että maito-trusti New Yorkin piirissä ei maksanut maanviljelijöille viittäkään senttiä maitolitralta, kun se taas otti kuluttajilta maidosta kotiin tuotuna 18 senttiä!

Suomalainen on käynyt opettamaan amerikka-

laisille osuustoimintaa ja sosialistimme ovat siinä ottaneet kunniakkaan johtoaseman. Minnesotassa, Wisconsinissa ja useissa muissa valtioissa johtavat suomalaiset jo voimakkaita osuustoiminnallisia järjestöjä. Ja tunnettu sosialisti, insinööri Severi Alanne tekee niillä seuduilla samaa raivaavaa ja perustavaa työtä kuin Hannes Gebhard Suomessa, ulottaen vaikutuksensa muidenkin kansallisuuksien keskuuteen.

On luonnollista, että tämä sosialistiemme tarmokkuus sekä toimintakyky esiintyy myös heidän omissa sisäisissä ja keskeisissä puuhissaan. Heillä on ainakin pari pirteätä, tosin kyllä räikeästi toimitettua jokapäiväistä sanomalehteä, omat voimakkaat rahalaitokset sekä paljon muuta, mikä antaa heidän puuhilleen tukea ja pontta. Heillä on näytelmäseuroja, urheiluyhdistyksiä j. n. e., minkä vuoksi nuoriso viihtyy niissä paremmin kuin monella seudulla porvarillisissa yhdistyksissä. Eikä heidän iltamiaan läheskään kaikkialla voi moittia siitä, että niissä olisi tanssi ylinnä. Henkistäkin ohjelmaa, tietysti heidän oman aatteensa mukaista, on usein sangen runsaasti.

Heillä on myöskin jotenkin yleisesti omat talonsa, niiden joukossa sangen muhkeita.

Matti Paasivuoren kanssa, joka oli käymässä Washingtonin suuressa työkongressissa, tulimme sattumalta New Yorkin suomalaisten sosialistien Työväentaloon. Paasivuorella oli erään suomalaisen osoite, jota hän halusi tavata. Osoite johti meidät New Yorkin Viidennelle avenuelle, tuolle miljoonamiesten tunnetulle kadulle. Löysimme numeron, edessämme oli komea talo, joka näytti valkoiselta kuin marmorista

tehty. Se oli kaikin puolin hieno ulkoa päin. Me py-sähdyimme upeille portaille ja epäröimme. Arve-limme etsiä keittiön portaat, koska luulimme, että talo oli miljoonamiehen ja tuo etsittävä suomalainen varmaan oli hänen palvelijansa.

Siinä seisoessamme tuli sisältä pari suomea-puhuvaa. Me kysyimme olisiko niissä etsittävämmä henkilö.

»Ei hän ole nyt talolla, mutta tulee pian», vastattiin meille.

Me olimmekin suomalaisella työväentalolla. Myö-hemmin kuulimme, että se talo oli ennen ollut saksalaisten rikkaitten klubitalo, jonka suomalaiset sosia-listit olivat ostaneet.

Sisään tultuamme näimme, että siellä ei oltu köyhiä eikä kipeitä. Meille näytettiin tämä palatsi alimmasta kerroksesta ylimpään. Oli sunnuntaipäivä, väkeä suuret, avarat salit melkein täynnä. Eräässä kerroksessa oli myyjäiset, tavara hyvää ja runsaasti. Toisessa kerroksessa tanssittiin avarassa huoneessa kunnollisen soittokunnan innostamina. Kolmannessa kerroksessa oli isot ruokasalit, jossa oli paljon pieniä pöytiä, kaikilla hienot liinat, niin että tuskin Wal-dorf-Astoria-hotellissa sen siistimpää voi tavata. Yleisön käytös oli kaikkialla hienoa ja arvokasta. Kyllä siellä sai proletaareista toisenlaisen käsityksen kuin miksi heitä yleensä kuvataan. Jos ei olisi kuullut yleisön selvää suomea puhuvan, olisi luullut talon vielä olevan entisten saksalaisten porvarien hallussa.

Tämä suomalainen työväentalo ei liene ainoastaan

New Yorkin komein vaan myös suurin sosialistinen talo, samoin kuin suomalainen työväenyhdistyslienee New Yorkin sosialistisista yhdistyksistä jollei suurin, niin ainakin arvokkain.

Sen johdosta kai Amerikan sosialidemokraattinen puolue, kun se toukokuulla 1920 kokoontui kaikista valtioista aina Californiaa myöten New Yorkiin valitsemaan itselleen presidentinehdokasta, piti kongressinsa juuri tässä suomalaisessa työväentalossa. Ja siinä kokouksessa suomalaiset olivat sangen arvokkaassa asemassa ja vaikuttavina osanottajina.

Tämä riittänee todistamaan suomalaisten sosialis-tien merkitystä Amerikassa.

KOMMUNISTIT.

Tulin 1890-luvulla New Yorkissa tuntemaan anarkisti Johan Mostin, joka oli aikoinaan ollut Karl Marxin oppilas ja innokas avustaja, mutta sitten siirtynyt anarkistiksi joutuen vuosikausia istumaan eri maitten vankiloissa. Viimein oli hän tullut Amerikkaan, missä koetti saada kannatusta opilleen. Hän julkaisi »Freiheit»-nimistä saksankielistä viikko-lehteä, jonka minäkin säännöllisesti ostin nähdäkseni, mitä tällä vanhalla huimapäällä oli kirjoittamista. Muistan elävästi hänen muistosanansa Aleksanteri III:sta, kun hän valitti, että tuo hallitsija sai kuolla luonnollisesti eikä joutunut väkivaltaisen kuoleman omaksi.

Amerikkalaiset nauroivat Mostin kiukulle ja antoivat hänen rauhassa puuhata. Ei ollut pelkoa, että hän saisi Amerikassa kannatusta. Hänen lehtensä kitui. Saadaksean sille kannatusta hän järjesti näytelmä-iltamia, joissa hän itse muutamien aatetoverien kera esitti »Kankurit»-näytelmän katsojien suureksi huviksi. Kaikesta huolimatta kuoli hänen sanomalehtensä kannatuksen puutteessa. Viimeisessä numerossa Most julisti kiukkuisena tuomionsa Amerikasta ja sen kullanhimoisesta kansasta. »Venäjälläkin on parempi olla kuin täällä», päättyi hänen arvostelunsa.

Ei Most kuitenkaan siirtynyt Venäjälle. Hän jäi New Yorkiin ja koetti hiljaisuudessa etsiä kannatusta ja samalla taloudellista toimeentuloa itselleen venäläisten ja suomalaisten keskuudessa. Suomalaisten joukkoon lienee hän tullut pitäen heitä venäläisinä.

En uskalla sanoa, että Mostin myyräntöy suomalaisten keskuudessa olisi ollut aivan tuloksetonta. Ainakin alkoivat niistä ajoista häiriöt suomalaisen työväenyhdistyksen piirissä.

Myöhempi kokemus on vielä selvemmin osoittanut, että suomalaisella, joka kyllä päältä päin näyttää hiljaiselta ja tyyneltä, on hyvinkin paljon taipumusta äkkijyrkkyyteen mielipiteissä. Suomalaiset ovat Amerikassa kommunistisissa piireissä sangen huomattavassa asemassa, lukumääräänsä nähden ehkä kaikkein huomattavimmassa.

Amerikan kommunistit muodostavat suuren ja siellä paljon puheenainetta antaneen liiton Industrial Workers of the World (Maailman teollisuustyöläiset), johon kuuluvia lyhyiden vuoksi nimitetään I. W. W.-läisiksi, suomalaisten kesken tuplajuulaisiksi (kirjain »W» englanniksi = dobljuu). Amerikkalaiset sanovat leikillä tuon nimityksen »I. W. W.» merkitsevän myös »I wont work» (suomeksi: Minä en tahdo tehdä työtä).

Suomalaisilla on yksi jokapäiväinen lehti »Industrialisti» (ilmestyy Duluthissa), joka nimenomaan ilmoittaa olevansa tuon liiton kannalla ja jota pidetään suomalaisten »tuplajuulaisten» äänenkannattajana.

Kommunistit eivät suinkaan ole Amerikan suomalaisen radikaalisen työväestön keskuudessa enem-

mistönä, mutta toiminnan häikäilemättömyydessä he voittavat tasaisemman aineksen ja siksi voi saada sen käsityksen, että heitä on hyvinkin paljon.

Ainakin luullaan amerikkalaisissa piireissä varsin laajalti niin todella olevan. Ja vaikka amerikkalainen on, täydellä syyllä, jyrkästi vakuutettu siitä, että kommunistinen vallankumous on siellä mahdoton, pidetään siellä katseet tähdättyinä suomalaisiin kommunisteihin. Saattaa kuulla sanottavan, että jos siellä jotain kumousta yritetään, tapahtuu se suomalaisten taholta.

Näytteenä suomalaisiin kohdistuvasta mielialasta mainittakoon, että New Yorkin suuri lehti »TheWorld» iltapäinoksessään oli v. 1919 paljastavinaan keksimänsä suuren suomalaisen salaliiton, jossa »300,000 Amerikan suomalaista bolševikkia oli liittoutunut väkivaltaisesti kumoamaan Yhdysvaltain valtiojärjestyksen.» Lehti piti jännitystä yllä lähes viikon ajan ja julkaisi palstamäärittäin »vaarallisimpien» suomalaisten kommunistien nimiä. Tapahtuma herätti niin paljon huomiota, että siihen puuttui valtion erityinen n. s. Luskin tutkijakomitea. Helppo oli tietysti näyttää toteen tällaisen uskottelun perättömyys, mutta epäilemättä amerikkalaisissa yhä enemmän vahvistui se käsitys, että Amerikan kommunisteista suomalaiset ovat kaikkein vaarallisimpia.

Eräs New Yorkissa käyty oikeusjuttu antoi samoihin aikoihin tukea tälle käsitykselle. Kahta suomalaista, Alostaa ja Päiviötä, vastaan nostettiin suomenkielisen vallankumouksellisen kirjallisuuden levittämisestä. Löydettyissä, salaisesti levi-

tetyissä lehtisissä lausuttiin todella jyrkkiä sanoja. Juttu katsottiin erittäin tärkeäksi. Suomalaisia syytettyjä kuletettiin ylimääräisesti vartioituina, kuten kaikkein vaarallisimpia rikollisia. Tutkinto- ja vankilatalojen edustoilla oli vankat vartioketjut pitämässä syrjässä yleisöä, joka suunnattomin joukoin tunkeutui seuraamaan tapahtumain kehitystä. Sanotaan, että New Yorkissa eivät kuuluisimmatkaan jutut ole herättäneet niin suurta jännitystä.

Miehiä syytettiin New Yorkin valtion anarkistilain nojalla. Tuo laki oli laadittu presidentti McKinleyn vuonna 1901 Buffalossa tapahtuneen murhan johdosta. Lakia ei ollut vielä koskaan tätä ennen tarvinnut käyttää. Kun sitä nyt ensi kerran sovellettiin, kohdistui se suomalaisiin, ja heidät tuomittiin pitkäaikaiseen vankilarangaistukseen.

Tämä oli vakava huomautus Amerikan suomalaisille kommunisteille. Ja ehkäpä he esiintymisessään Amerikan valtiolaitosta kohtaan tulivatkin varovaisemmiksi. Mutta sen räikeämmin he sen jälkeen sanomalehdissään ja kiihoituspuheissaan hyökkäsivät Suomen valtiolaitoksen kimppuun, jännittäen siten välillisesti mielialaa myöskin Amerikassa vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä vastaan.

Suomen nykyisellä hallitusmuodolla tuskin onkaan katkerampia vihamiehiä kuin nuo Amerikan suomalaiset kommunistit. Useimmat heistä eivät ole koskaan olleet tässä tasavallassa eivätkä siitä tiedä muuta kuin kuulopuheiden ja liioiteltujen sanomalehtikertomuksien nojalla. »Industrialisti» julkaisee mahdottomimmatkin jutut, joita sille Suomesta lähe-

tetään tai joita tunnottomat kiihoittajat Amerikassa tekaisivat. Niinpä siellä — yhden monien joukosta mainitakseni — kerrottiin aikoinaan luotettavasta lähteestä saatuna tietona, että kansanedustaja Hilja Pärssinen oli kuletettu Kansallisteatteriin ja siellä näyttämölavalla suuren yleisön nähden teilattu ja teurastettu. Lukijakunta, joka ei voi tietoja tarkistaa ja jolle niitä tuskin koskaan oikaistaan sekä jolle bolševismi on kuin uskonkappale, saa tällaisesta sammumattoman vihan.

Kierrellessäni Amerikan suomalaisten keskuudessa pian havaitsin, että tämä kommunistinen yleisö ei bolševistisesta Venäjästä ja sen oloista uskonut muuta kuin hyvää. Jos mainitsi siitä jotain epäedullista, vaikutti se kuin öljyn kaataminen tuleen. Samoin ei se kärsinyt mitään puolustuksen sanaa Suomen valkoisista tai lieventävien asianhaarojen esittämistä vankileirejä koskevassa kysymyksessä. Koetin esityksissäni pysyä niin oikeudentuntoisella ja totuudenmukaisella kannalla kuin suinkin mahdollista, mutta sittenkin kiivastuttiin.

Muistan tilaisuuden Seattlessa, Tyynenmeren äärellä. Läsnaolevasta yleisöstä panin merkille keskiikäisen miehen ensi penkillä. Hän, rehellisen ja kelpo miehen näköinen, seurasi tarkasti esitystä ja hänen kasvonsa kuvasivat vaikutusta. Huomasin, että hän oli Venäjän olojen suuri ihannoija ja nykyisen Suomen yhteiskuntajärjestyksen vihaaja täydestä sydämensä vakaumuksesta. Mainitsin mitä vaaroja Suomen vapaudella vielä silloin voi olla, m. m. että Venäjältä käsin voi suuret laumat tulla hyökkäämään Suomea

vastaan. Tämän mahdollisuuden kuultuaan mies alkoi rajattomasti innostuneena paukuttaa käsiään. Vasta sitten hän asettui, kun huomautin, että kenellekään tosi suomalaiselle ei voi olla iloksi se, että vihollinen ryntää hänen isänmaahansa ja hävittää kansan itsenäisyyden.

Suomen yhteiskuntajärjestyksen kukistus, uusi vallankumous, ne ovat ihanteita, joita suomalaiset kommunistit ovat odottaneet vuodesta 1918 saakka. Ja he ovat vakuutetut siitä, että tämä mullistus tapahtuu aivan lähimpinä viikkoina, jopa lähipäivinä. Vuosi vuodelta on sitä varmasti odotettu ja määräpäivät siirtyvät toinen toisensa jälkeen. Mutta uskoa siihen, mitä toivotaan, ei menetetä. Suomalaisella on sekin sitkeämpi kuin kenties kenelläkään muulla.

Kommunismi Amerikan suomalaisten keskuudessa on kieltämättä ollut omiaan kansalaistemme taloudellista asemaa suuresti huonontamaan. Suomalaista, joka on osoittautunut kovassa työssä kestävämmäksi kuin kukaan muu, ei suosita enää läheskään kaikilla työpaikoilla. Erinäisillä seuduilla ei heitä oteta ollenkaan työhön, koska pelätään heidän kumouksellisuuttaan.

Kuitenkin todistaa tämäkin liike niitä suomalaisten perusominaisuuksia, jotka oikeaan suuntautuneina asettavat tämän kansan muiden yläpuolelle. Suomalainen on sitkeä asiansa puolesta, jonka hän oikeaksi katsoo.

Lincoln sanoo: On mahdollista johdattaa koko kansa harhaan joksikin ajaksi ja muutamia ihmisiä

pitää harhaan johdettuina koko heidän ikänsä, mutta on mahdotonta pitää harhassa koko kansaa ainaisesti.

Suomalaisetkin kommunistit ajan ollen havah-
tunevat kelpo kansalaisiksi.

NIISTÄ, JOTKA AIKOVAT PALATA.

Oli aika, jolloin melkein jokaisella siirtolaisella oli aikomus palata takaisin vanhaan maahan. Enimmäkseen menttiin Amerikkaan siinä mielessä, että kun siellä on ehditty ansaita, tullaan kotiin käyttämään hyväksi tehtyjä säästöjä. Kun näin ajateltiin, etsittiin Amerikassa töitä, joista lähtisi mahdollisimman suuri palkka, olipa työ muuten kuinka raskasta tahansa. Niin suomalaiset joutuivat kaivos- ja metsätöihin, rautatierakennuksille, kalastustoimiin j. n. e. Kunnan siirtolaisella oli tarkoituksena säästää mahdollisimman lyhyessä ajassa mahdollisimman paljon.

Mielialassa on parin viime vuosikymmenen aikana tapahtunut huomattava muutos. Suomessa vallinnut valtiollinensorto aika johti siirtolaisen katseet Amerikan maanviljelykseen. Suurin osa suomalaisista maanviljelyssiirtokunnista on tämän ajan kuluessa syntynyt. Olot ovat sittemmin Suomessa muuttuneet, mutta sen, joka on ruvennut Amerikassa maanviljelijäksi, on vaikea enää muuttaa synnyinmaahan. Uusi maa on käynyt rakkaammaksikin, kun sitä on raivannut ja viljelykseen perkanut.

Sen vuoksi Amerikassa on nyt paljon suomalaisia, jotka eivät enää aio muuttaa Suomeen.

Mutta kuitenkin on myös paljon niitä, jotka haaveksivat Suomeen muuttoa, hautovat sitä alinomaa mielessään ja suunnittelevat sen mukaan elämänsä järjestelyä. He eivät voi koteutua missään uudella mantereella. Kotimaa palaa heidän mielessään ja he kuvittelevat, kuinka he toimeentulonsa siellä kotona asettavat.

Enimmät ammattityöläiset eivät ajattele ammatinsa jatkamista kotimaassa. Verrattain harvoille olisi siihen tilaisuuttakaan, sillä mistäpä täällä — ainakaan toistaiseksi — ottaa siinä määrässä kaivos-työtä, lastaus-, peltitehdas-, lankamyly- y. m. töitä, joissa Amerikan suomalaiset enimmäkseen työskentelevät.

Useimmat suunnittelevat elinkeinokseen Suomessa maanviljelystyön sivuelinkeinoineen.

Pitäisi saada maata, oma maa-alue, jota alkaisi raivata ja viljellä.

Se on satojen, jopa tuhansien, ehkäpä kymmenienkin tuhansien harras toivo.

He tuntevat synnyinmaataan sen verran, että tietävät siellä olevan paljon viljelemätöntä maata. Ja useimmat muistavat, ettei se niin perin huonokaan ole, sillä suomalaiset perkkäavat Amerikassa monessa paikassa huonompaakin. He haluaisivat päästä tuohon maankamaraan kiinni.

Mutta maansaanti — se näyttää olevan saavuttamattomissa.

Amerikassa he voivat saada maata melkein millä hetkellä tahansa. Valtion maita pelkällä asumisoikeudella on vielä useissa valtioissa saatavana.

Yksityisiltä ja yhtiöiltä saa maata pienillä vuosimaksuilla.

He toivoisivat, että Suomessakin saisi maata samalla tavalla, että valtion laajoilta alueilta saisi maata asumis- ja viljelemisoikeudella ja että yksityisiltä voisi ostaa vähittäismaksuilla. Heillä olisi säästöjä alkuun pääsemiseksi, asunnon rakentamiseksi, karjan ja työkalujen hankkimiseksi j. n. e. Miten heidän sormiansa syyhyttää päästä Suomessa aloittamaan samaan reippaaseen vauhtiin, mikä on Amerikalle ominaista ja mistä suomalainen siellä on tullut aivan kuuluisaksi!

Mutta he kuulevat, ettei Suomessa ole maata tällä tavalla saatavissa. Maatilat ovat siellä liian suuria ja liian kalliitakin heidän kerta kaikkiaan maksettaviksi. Heidän sormensa eivät pysty. Lähtö täytyy lykätä tuonemmaksi, kunnes säästöt kasvavat tai tulee sopivampi tilaisuus.

Heidän luokseen tulee maanmyyjä, jolla on maata Amerikan kamaralla. Hän vie heidät katsomaan maitaan, järjestää sopivat maksuehdot ja myy maan.

Näin nämä, jotka ovat aikoneet lähteä Suomeen ja vuosikausia sitä unelmoineet, tulevatkin Amerikan maan viljelijöiksi ja käyttävät työvoimansa sen maan perkkäämiseksi, vaikka Suomen korvet odottavat perkkäajaansa, Suomen suot kuivaajaansa.

Ja Suomeen ostetaan kalliilla rahalla Amerikasta viljaa, kun oma maa ei sitä riittävästi kasvata sen pienenkään väestömäärän tarpeeksi, mikä Suomessa asuu —

NIISTÄ, JOTKA EIVÄT VOI PALATA.

Ennen aikaan oli kotona Suomessa jotenkin yleinen se käsitys, että Amerikkaan mentiin vain pakoon joitakin kolttosia tai pahoja tekoja, joita oli täällä tehty. Vieläkin lienee jätteitä sellaisesta käsityksestä olemassa.

Ja onhan totta, että sellaisiakin Suomesta on lähtenyt. Ne asettuvat kuitenkin verrattain harvoin suomalaisten pariin tai lukeutuvat Amerikan suomalaisiin. Enimmäkseen he, ainakin karkeammat rikkojat, painautuvat toiskielisten keskuuteen eivätkä ilmoitakaan itseään suomalaisiksi.

Silloin tällöin heitä kuitenkin näkee ja heidän kanssaan joutuu tekemisiin. Heidän käytöksensä riippuu heidän luonteestaan sekä siitä teosta, joka on saanut heidät siirtymään.

On hyvin kiivaita Suomen parjaajia. Melkein pä saa olla varma, että henkilö, joka syyttää synnyinmaataan hyvin karkeasti ja raakamaisesti, on juuri tuollainen, joka omien tekojensa vuoksi ei voi kotimaahan palata, joka karkaamalla on välttänyt lain käden. Hän voi syyttää Suomen yhteiskuntaoloja kurjiksi, hän voi väittää, ettei hänen osalleen ole Suomessa mitään hyvää tullut, katkeruuden pohjasyy on kuitenkin

kin siinä, että hän tietää portin tuohon parjattuun maahan häneltä ainaiseksi suljetuksi.

Muistan erään miehen, joka kirosi kotimaataan ja vannoi, ettei hän ikipäivinä siihen maahan mene. Hänelle ei ollut onni Amerikassakaan hymyillyt, mutta hän väitti, että Suomi oli vielä kurjempi. Hänen oma luonteensa oli hänen pahin vihollisensa. Mikä hän lieneekin kotimaassaan ollut, Amerikassa hän oli renttu.

Samana päivänä, jona hän oli törkeät kirouksensa suustaan päästänyt, tuli hän illalla uudelleen luokseni. Hän oli juonut itsensä humalaan. Luulin, että hän oli väkijuomista hakenut itselleen rohkaisua, voidakseen puhjeta vielä ruokottomampiin purkauksiin. Ehkäpä hän oli sitä tavoitellut, mutta hän oli ottanut liian monta ryyppyä, jotka karaisun sijasta olivatkin hänet pehmittäneet.

Hän yritti aloittaa aikaisemman parjaustulvansa. Minä torjuin häntä vain muutamalla säälillä sanalla. En halunnut keskustella hänen kanssaan. Hän istui hetken äänetönnä. Sitten hän sulsi kyyneliin. Se oli humalaisen itkua. Mutta hän tunnusti, että syy hänen kurjuuteensa ei ollut isänmaassa, ei hänen isässään tai äidissään. Syy oli hänessä itsessään. Hän oli tehnyt kotona teon, jonka seurauksia välttääkseen hän oli paennut maasta eikä enää koskaan voinut sinne mennä. Erittäinkin hän kaipasi äitiään, kysyi tiesinkö minä hänestä. Ja hän kyseli siitä kotiseudusta, synnyinpaikasta jota hän ei koskaan enää saa nähdä. Hän oli täysin murtunut mies.

Sälittävä olento! Tapojaan hän ei myöhemmin-

kään muuttanut. Selvillä päin hän oli edelleenkin katkera, juovuspäissään kaipasi tuohon kiroomaansa kotiin.

Jonkun verran samantapaisen olennon tapasin kerran Suomessa matkalla Helsingistä Turkuun. Hän oli päihtynyt merimies, joka hyräili haikeana laulua: »Voi äitiparka ja raukka.» Väliin hän puhui englanniksi joitakin lauseita, joilla koetti häätää pois tunnelmaa. Vaunussa oli vähän väkeä ja hän antautui keskusteluun kanssani. Kun kysyin syytä hänen haikeuteensa, selitti hän olleensa toistakymmentä vuotta merillä ja nyt käyneensä ensi kerran kotona.

»Ei minun nytkään olisi pitänyt tulla», hän sanoi. »Halu kohdata äitiäni oli kuitenkin vastustamaton. En minä ole ketään murhannut eivätkä poliisit minua etsi. Mutta minä olen turmellut äitini onnen. Sen vuoksi olisi parempi, että minä olisin kuollut. Lähtiessäni merille sanoi äitini, ettei hän minua tahdo nähdä, ellen minä tulisi parantuneena, uutena miehenä. Minä en ole parantunut. Pahentunut olen. Ja tahdoin nähdä äitini. Mutta kun tulin kotitorpan luo, petti rohkeuteni. En uskaltanutkaan mennä sisälle. Odotin yöhön saakka. Ja kun kaikki oli hiljaa, hiivin minä äänettömänä sisälle. Menin äitini vuoteen ääreen. Hän nukkui. Hän oli niin vanhentunut, oli niin kärsineen näköinen. Teki mieleni hänet herättää. Mutta samassa tunsin, että enhän minä ollut parantunut, vaan päinvastoin yhä vain turmeltunut. En hennot herättää häntä enkä muitakaan. Hetken katsottuani poistuין hiljaa äitini kuva mielessä. Kiiruhdin koti-

seudulta pois. Helsingissä sain aamulla vähän ryyppätyä. Nyt olen matkalla laivaani, joka on Turussa. Pian jäävät kotimaan rannat minulta ainaiseksi. Minä en voi koskaan palata.»

Tähän suuntaan kävi merimiehen kertomus, vaikka ei suinkaan näin yhtäjaksoisesti. Järkytetty mieli ja päihtymys aiheuttivat vähän väliä katkeamista ja poikkeamista. Mutta huomasin selvästi, että tapahtuman kulku oli tällainen.

Maailman rannalla on useita, joita kaiho ajaisi kotiin, mutta jotka eivät uskalla lähteä, jotka mielessään tuntevat, että kotiintulo tuottaisi rakkaimmille vain murhetta. He ovat omaisilleen kuolleita. Nimensäkin ovat he muuttaneet, joten heistä ei kuulustelemallakaan saa tietoa.

Mutta on myös sellaisia, jotka eivät ole asemaansa ulkomailla huonontaneet, vaan päinvastoin parantaneet, eivätkä kuitenkaan voi palata kotimaahan. Heitä on monenlaisia ja ne syyt, joiden vuoksi he eivät voi palata, ovat myös monenlaisia.

New Yorkissa eli takavuosina juutalainen, joka oli Suomesta kotosin ja joka oli syystä tai toisesta menettänyt kotipaikkaoikeutensa. Hänellä oli miljoonakaupungin arvokkaalla paikalla liike, joka menestyi hyvin ja tuotti hänelle suuria tuloja. Sanottiin häntä hyvin rikkaaksi, mutta hän itki sitä, ettei voinut palata Hämeenlinnaan, mistä hän oli lähtenyt ja mikä paikka hänelle kaikesta päättäen oli rakkain.

On sellaisia, jotka liikekeikahduksen Suomessa tehtyään ovat Amerikassa menestyneet ja mielellään maksaisivat, mitä ovat tuottaneet vahinkoa, jos pää-

sisivät takaisin, mutta heidän lähtönsä on liittynyt tapauksia, jotka aiheuttaisivat syytöksiä rikoksesta, ja sen vuoksi heidän tiensä on tukossa. Toiset sovitavat aiheuttamansa taloudelliset vahingot, toiset eivät sitäkään tee.

On monta avioliittoasiain takia Suomesta karanutta. Ja on sellaisia, jotka ovat Amerikkaan siirtyttyään menneet siellä naimisiin ottamatta laillista eroa entisestä aviopuolisostaan. Luonnollisesti on heiltäkin tie kotimaahan suljettu.

Amerikan suomalaisten keskuudessa tunnetaan verrattain vähän henkilöitten entisyyttä. Mikäli tunnetaankin, suhtautuvat laajat piirit hyvin suvaitsevasti niihinkin, joiden papinkirjassa tiedetään olevan rikkeimiä. Amerikan suomalaiset ovat yleensä anteeksiantavia, ja siitä aiheutuu, että he usein joutuvat tiettyjenkin ilkimysten petkutettaviksi.

Tuo suvaitsevaisuus johtuu epäilemättä siitä, että monet, jotka ovat kotimaassa tehneet jonkun hairahduksen, ovat uudessa maailmassa korjanneet elämänsä ja tulleet kunnan kansalaisiksi. Melkeinpä tekisi mieli päättää, että useimmat ovat korjaantuneet. Mutta eihän tätä voi todistaa, kun ei mitään tilastoa ole saatavissa.

He elävät kunnollista elämää, mutta heidän tuntoansa painaa tietoisuus hairahduksesta, jonka he ovat tehneet, ja siitä, että kotimaassa heitä tuon perusteella arvostellaan kunnottomiksi. Joskus sattuu Suomen lehdissä kevyt, mutta asianomaisesta rakkaalta tuntuva viittaus sellaiseen, vaikkakin tapahtuma olisi sattunut pitkiä aikoja sitten. Tai muuten kul-

keutuu tuomitseva lausunto korviin. Sellaista voi sattua, vaikka hairahdus olisi hyvitettykin.

Amerikassa arvellaan: eikö, jos nuoruudessa on jonkun hairahduksen tehnyt, koko pitkä kunnollinen elämä pysty tuota hyvittämään ja pesemään tahraa pois? Ainako ja iänkaiken siitä tiliä pidetään?

Asianomaisten mieliala käy tämän johdosta rasakaaksi, jopa katkeraksikin.

Ja heidän mielessään elää kaipuu kotimaahan, ikävä, jota on vaikea sanoin kuvata. Heillä olisi palava halu palata kotiin, ei kuitenkaan tuhlaajapoihana — sillä sen aseman he selvittävät anteeksiantavan Jumalansa kanssa — vaan henkilöinä, jotka ovat hairahduksensa sovittaneet. Tieto siitä, että kaikki ei tällä korjaudu, estää heitä kuitenkin lähtemästä.

Niin elävät he vieraalla maalla koti-ikävässään.

JUHLIA JA HARRASTUKSIA.

Eivät ole Amerikan suomalaiset ripustaneet kanteleitaan puihin ja asettuneet nurkkaan murheissaan mököttämään. Heillä on siellä paljon »yhteispyrintöjä» ja yhdistyksiä. Suurissa suomalaiskeskuksissa, kuten New Yorkissa, Calumetissa j. n. e. tuskin on sesonkik aikana yhtään iltaa ilman tilaisuutta, johon »jokaisen on välttämättä saavuttava».

Paljon siellä otetaan näihin tilaisuuksiin osaa. Ja kuulutaan moniin yhdistyksiin.

Yhdistysten johtohenkilöillä on tehtävistään paljon vaivaa. Kannatus on saatava kokoon vapaista lahjoituksista. Menot ovat suuret. Toimihenkilöt valitaan usein neljäkin kertaa vuodessa, joten ne saadaan pysymään virkeinä. Yhdistyksillä on näytelmäseuroja, laulukuntia, urheiluosastoja, torvisoittokuntia j. n. e. Asianomaiset henkilöt katsovat kansalliseksi velvollisuudekseen uhrautua työhön.

Ja kieltämättä on noilla yhdistyksillä, minkä nimisiä ne lienevätkin, suuri merkitys siinä, että ne kokoovat kansalaisia yhteen ja että niissä pidetään yllä yhteisiä harrastuksia. Ne ovat tilaisuuksia, joissa nekin, jotka elävät ja toimivat vieraskielisten keskuudessa, tapaavat maanmiehiään.

Erittäin ylentäviä ja kokoovia ovat suuremmat juhlat, joita pannaan toimeen Suomessa vallitsevan tavan mukaan. Milloin Suomesta saapuu jokin tunnetumpi henkilö vierailulle, järjestetään juhla. Piispa Koskimiehen käynti oli suuressa määrässä kohottava sekä hengellisesti että kansallisesti. Sadoittain, monin paikoin tuhansittain kokoontuivat suomalaiset niihin tilaisuuksiin, joita hänen käyntinsä johdosta oli järjestetty. Moni Amerikan suomalainen, jolla on ennakkoluuloinen käsitys »Suomen herroista», joutui tarkistamaan kantansa, kun näki, että Suomen korkeatkin herrat voivat olla kansan miehiä.

Amerikkalaisessa kokous- ja juhlatilaisuudessa oudostuttaa Suomesta tullutta se, että ohjelmansuoritajat jo heti alussa sijoitetaan yleisön eteen, tavallisesti korkeammalle lavalle, missä he saavat olla tilaisuuden loppuun saakka. Erityinen kokouksen tai juhlan järjestäjä (esimies) pitää huolen siitä, että ohjelman suoritus sujuu säännöllisesti. Hän esittää puhujat ja muut esiintyjät useinkin hyvin mairittelevin sanoin tehtäviinsä. Täytyy myöntää, että tällaisesta esimiehestä ja hänen ohjauksestaan sekä esittelystään on suuri hyöty tilaisuuden onnistumiselle.

Kesäisin pannaan toimeen juhlia ulkoilmassa. Suomalaisten keskuudessa ovat säännöllisiksi tulleet kansalliset juhannusjuhlat. Kun amerikkalainen ei juhannuksesta tiedä mitään, on se jäänyt suomalaisten (osittain myös ruotsalaisten) erikoisjuhlaksi. Suomalaiset kokoontuvat silloin valtioittain yhteen. Ohjelma järjestetään tavallista arvokkaammaksi. Tilai-

suuteen saapuu useampia laulukuntia ja soitto-kuntia, jotka antavat juhlakonsertinkin.

On jotenkin tavallista, että tällaisiin suurempiin juhlatilaisuuksiin, joissa on läsnä tuhansia suomalaisia, saapuu puhujiksi amerikkalaisiakin merkkihenkilöitä. Paikkakunnan pormestari on säännöllinen puhuja, joskus tulee itse valtion päämies, kuvernööri.

On mielenkiintoista tarkata, mitä näillä henkilöillä on suomalaisille puhumista. Juhlapuheet ovat kyllä yleensä sellaisia, ettei niitä voi ottaa tarkasti sanalleen. Mutta ne kuvastavat kuitenkin tavallisesti mitä ajatuksia puhujassa liikkuu tai mitkä ovat yleisiä hänen piirissään. Luulisi näin ollen, että nykyisenä amerikkalaistuttamisen kiihkeänä aikana virallinen amerikkalainen puhuja koettaisi vaimentaa suomalaisissa heidän omaa kansallista harrastustaan.

Näin en kuitenkaan tiedä todellisuudessa koskaan tapahtuneen. Amerikkalaistuttaminen tapahtuu huomaamatta, hienosti ja niin, ettei asianomaisen omaa kansallisuutta ollenkaan loukata. Ei ole puhuttakaan mistään pakkotoimenpiteistä. Esimerkin vuoksi mainitsen, että Minnesotan suomalaisten kesäjuhlassa 1921 (joka oli heidän 18:s järjestyksessä) sanoi juhlapuhuja, Duluthin kaupungin pormestari Snively, olevan täysin tunnustusta ansaitsevaa sen kunnioituksen, jota suomalaiset tuntevat entistä kotimaataan kohtaan. »Siitä luopuminen», hän sanoi, »olisi yhtä säälimätöntä kuin olisi nuorelle miehelle tai naiselle isän ja äidin hylkääminen aviopuolison löydettyään». Hän vakuutti, että tämä kunnioitus ei millään tapaa ole ristiriidassa amerikkalaisuuden ja Amerikan hyvän kansalaisen edellytysten kanssa.

Jos Suomen venäläistyttäjät olisivat aikoinaan asettuneet tuolle kannalle, olisi kansallisuutemme säilyminen ollut suuremmassa vaarassa. Amerikka ei aseta mitään pakkokeinoja, mutta amerikkalaistuttaminen edistyy säännöllisesti, monissa piireissä hyvinkin nopeata vauhtia.

Innokkaimmatkin amerikkalaistuttajat toivovat, että siirtolaiskansallisuudet säilyttävät omastaan kaiken hyvän. Aikoinaan, kun raittiusliike suomalaisten keskuudessa oli elokas eikä vielä kieltolakia ollut, pyrkivät amerikkalaiset jakamaan suomalaiset siirtolaiset kahteen ryhmään, raittisiin ja ei-raittisiin. He olivat valmiit tukemaan suomalaisen raittiusväen kansallisia rientoja monella tavalla.

Nykyäänkin jaetaan suomalaiset amerikkalaisten keskuudessa, ainakin itävaltioissa kahteen ryhmään, mutta perusta ei ole sama. Nyt otetaan selvää siitä ovatko he »kirkossa käyviä» tai »kirkossa käymättömiä» suomalaisia. Ken tiedetään »kirkossa käyväksi», hän on ilman muuta hyvä mies. Vaikka Amerikassa ei ole mitään valtiokirkkoa tai painostusta sillä alalla, katsovat amerikkalaiset yleensä suomalaisen tekevän amerikkalaisuudellekin suuren palveluksen, jos hän vaalii kirkollisia harrastuksiaan.

Suomessa lienee useinkin vaikea käsittää Amerikan suomalaisten keskuudessa vallitsevan kirkollisen harrastuksen intoa. Huudetaanhan täällä kotona, kuinka kirkko harjoittaa pakkovaltaa ja kuinka kansa tahtoisi päästä siitä irti.

Amerikassa ei ole mitään estettä kirkosta irti pääsemiseen. Päinvastoin ovat suomalaiset Amerik-

kaan tultuaan siitä täydellisesti irti. Ei edes mitään suomalaisia kirkollisia laitoksia ollut alussa olemassa, joihin olisi voinut liittyä. Mutta vapaaehtoisesti alkoivat suomalaiset niitä puuhata ja he ovat saaneet kirkollisen elämän kehittymään sangen korkealle. Jokaiseen paikkakuntaan, mihin suomalaisia on vähänkin enemmän ryhmittynyt, on kansalaisten vapaaehtoisesta harrastuksesta perustettu ainakin yksi seurakunta, monin paikoin useampiakin.

Näiden seurakuntien toimeenpanemat yhteiset kirkolliset juhlat ovat usein sangen suuremmissa ja vaikuttavia.

Olin eräässä sellaisessa. Se oli suomalaisten valtavimman kirkollisen järjestön, Suomi-Synoodin kirkolliskokouksen yhteyteen asetettu. Siihen oli saapunut osanottajia yli koko maan. Sisäjuhla oli kaupungin suurimmassa amerikkalaisessa kirkossa, kun suomalainen kirkko oli väen paljouden vuoksi liian pieni. Puhujien joukossa oli myös etevä amerikkalainen pappi. Ja koko kaupunki osoitti juhlalle huomiota.

Päiväjuhlaa viettämään kokoontuttiin kaupungin arvokkaimpaan puistoon, korkealle mäelle, missä puhe seurasi toistaan. Läsä oli parisenkymmentä suomalaista pappia sekä koko joukko maallikkopuhujia. Kukin toi esiin kalleimman, mitä hänen sydämessään oli. Kuulijoita oli tuhansia.

Se oli tilaisuus, jonka olisi tehnyt mieli siirtää kotimaahan niiden nähtäväksi, jotka luulevat siirtolaisten Amerikassa ajattelevan itsekkäinä vain dollareita ja aineellista menestystä. Se osoitti, että myös

siellä merten takana elää suomalaisissa pyrkimys hengen korkeimpiin aarteisiin, joita ei koi syö eikä ruoste raiskaa. Se osoitti sitä ikikaipuuta, joka ihmisessä on taivaan kirkkaisiin asuntoihin, joiden rinnalla suurinkin maallinen loisto on arvotonta. Se osoitti suomalaisten sielujen tunnustavan Jeesuksen Kristuksen Jumalakseen ja Vapahtajakseen.

NUORISOA.

Amerikan suomalainen nuoriso kasvaa samassa suuressa vapaudessa kuin nuori väki yleensä uudella mantereella.

Sanotaan, että Amerikassa on nuoriso kaikkivaltias ja että sen tahtoon täytyy vanhempienkin alistua.

Suomessa on yhtenä nuorison painajaisena koulunkäynti. Se hävittää paljon elämäniloa ja tekee nuoret useinkin elämään kyllästyneiksi olennoiksi, joilla ei ole sanottavasti omaa tahtoa eikä käytännöllisiä harrastuksia.

Amerikassa ei koulunkäynti sureta nuorisoa. Ja kuitenkin on siellä oppipakko vanhastaan olemassa. Kaikkien lasten täytyy käydä koulua määrätyt vuodet. Eikä nykyään yleensä tyydytä ainoastaan noihin pakollisiin kouluvuosiin, vaan monet suomalaisetkin lapset jatkavat koulunkäyntiään pitemmälle.

Lapset käyvät mielellään koulua, myös huonopoiset, sillä heitä ei pakoteta korkeampiinsaavutuksiin kuin mihin he haluavat ja pystyvät. Koulussa ei ole pääasiana pöntätä jokaisen oppilaan päähän luokan kurssi. Opettaja käy tosin läpi kurssin, jota toiset seuraavat suuremmalla, toiset vähemmällä harrastuksella. Sen jälkeen melkein poikkeuksetta kaikki oppi-

laat pääsevät seuraavalle luokalle jatkamaan. N. s. ehdot ja luokallejättämiset ovat aivan harvinaisia. Pääasia on koulun käyminen, määrätyt vuodet ja luokat. Oppilas saa käyttää opetusta hyväkseen, minkä tahtoo. Hänen vapautensa koulussa on ulotettu mahdollisimman pitkälle.

Kotitöitä on sangen vähän. Niidenkin suorittaminen on koulun puolesta suurimmaksi osaksi jätetty oppilaan vapaan tahdon varaan. Oppilaalla on vapaa-aikana tilaisuutta urheiluun tai mihin vain hänen harrastuksensa johtavat. Ja tuota vapautta nuoriso käyttääkin täysin määrin hyväkseen.

Kieltämättä on amerikkalainen nuoriso vapaampaa ja rajumpaa kuin mihin Suomessa on totuttu. Näyttää melkein siltä, että tuo nuoriso eurooppalaisilla silmillä katsottuna on huonommin kasvatettua. Mutta se kasvattaa enemmän itseään ja juuri itsekasvatuksen avulla kohoaa sille korkealle asteelle, millä amerikkalainen nuoriso on miehuuden ikään päästessään. Se osaa itse ohjata askeleensa tarvitsematta kenenkään kädestä vetämistä.

Amerikkalaisen yleisen koulun tärkeimpiä pyrkiä on kasvattaa nuoriso amerikkalaisuuteen. Opinnotkin saavat sen takia siirtyä sivulle. Pidetään isänmaallisia paraateja, lapsia käytetään propagandatyössä j. n. e. Kun on joku yleinen amerikkalainen asia ajettavana, silloin saattaa koko koulu keskeyttää opetuksen, ja sekä opettaja että oppilaat antautuvat moniksi päiviksi tuota asiaa ajamaan. Niin tapahtui esimerkiksi, kun oli myytävä suuren sotailman obligations. Oppilaat kokoontuivat aamuisin kouluun,

siellä suunniteltiin päivän työ, obligatsioonien myynti, ja sekä opettaja että oppilaat lähtivät kiertomatkalle tehden illalla selkoa tuloksistaan.

Kieltämättä nousee silloin tällöin ristiriitoja siirtolaisvanhempien ja heidän amerikkalaistuneitten lastensa välillä. Monet lapset alkavat niin rakastaa amerikkalaisuutta, että halveksivat vanhempiensa kansallisuutta. Usein tämä yksipuolisuus kuitenkin häviää sen jälkeen kuin lapset ovat enemmän varttuneet. Tosiasia joka tapauksessa on, että varsinkin kaupunkipaikoissa lapset vieraantuvat vanhemmistaan ja heidän kansallisuudestaan.

Näin on käynyt muidenkin siirtolaiskansallisuuksien. Monet vanhemmat ovat suoranaisesti edistäneet tätä vieraantumista. Kuitenkin on vanhemmissa siirtolaiskansallisuuksissa, myös ruotsalaisissa, havaittavana toisessa, jopa kolmannessa polvessa palautumista takaisin omaan kansallisuuteen. Nousee nuoriso, joka tuntee itsetietoisemmin ja hartaammin kiintymystä siihen kansaan, josta polveutuu. Tätä saattaa jo suomalaistenkin keskuudessa huomata.

Toinen ilahduttava ilmiö on ollut suomalaisten keskuudessa havaittavissa viime aikoina hyvin selvänä monilla paikkakunnilla. Nuoriso, joka ensin ehkä liiankin rajusti nautti vapaudestaan, on palannut vakavampiin pyrkimyksiin. Uskonnollisetkin harrastukset ovat saaneet heissä lämmintä kannatusta. Ja näissä he ovat liittyneet vanhempiensa katsantokantaan. Tämä on paljon lähentänyt vanhempia ja lapsia toisiinsa. Monissa seurakunnissa ja kirkollisissa pyrinnoissa on nuoriso melkein pääpuhaajana.

Tässäkin nähdään, että Amerikassa uskonto auttaa kansallista yhtymistä. Se side näyttää kauimmin kestävä.

Edellä mainitsin, että nuorison kouluopetus on jotakuinkin heikkoa. Mutta joskin näin yleiset tiedot jäävät vähäisiksi, sen perusteellisemmiksi tulevat erikoistiedot niillä aloilla, joille kukin antautuu. Nuorukainen valitsee oman elämänuran ja siihen hän valmistautuu kurssseissa ja harjoituksissa täydellä innolla. Luonnollisesti siinäkin on käytäntö pää-asia, ja teoria sivuasiasia, mutta joka tapauksessa tehdään työtä uutterasti ja opintoja harjoitetaan väsymättä. Tästä johtuu, että amerikkalainen voi kaikilla aloilla asettua kunnialla eurooppalaisen rinnalle. Hyvin luultavaa on, että hän ei voi esim. jotain matemaattista kaavaa johtaa tai selittää, mutta kaavan hän tuntee ja osaa sitä sovittaa käytäntöön. Tästä johtuu, että amerikkalainen »insinööri», jolle eurooppalainen ei tahdo insinöörin nimeäkään suoda, käytännöllisessä toiminnassa suoriutuu paremmin kuin hänen kieltämättä oppineempi ammattitoverinsa meren takana.

Niinä aikoina, jolloin suomalaiset menivät Amerikkaan vain ansaitsemaan palatakseen mahdollisimman pian takaisin, käyttivät he lapsiaan kouluissa vain sen verran kuin koulunkäyntipakko velvoitti. Nyt on yleistä opintojen jatkaminen, ja suomalainen nuoriso on kunnialla kestänyt kilpailun toisten kanssa. Onpa jotenkin yleisesti saatu nähdä, että suomalaiset oppilaat ovat koulujensa parhaimmat. Nyt on havaittu, että suomalainen nuoriso pystyy siihen, mihin muutkin, jopa nousee keskitasoa paljon korkeammalle.

Nuorisossa on suomalaisenkin siirtolaiskansan tulevaisuus. Kaikesta päättäen se ei pysty säilyttämään kieleen perustuvaa kansallisuuttaan amerikkalaisuuden voimakkaassa virrassa. Mutta vielä kauan jälkeenkin päin, kun suomenkieli on hävinnyt, se pystyy työnsä tuloksissa ja toiminnassaan osoittamaan, että se polveutuu sitkeästä ja tarmokkaasta pohjolan kansasta, joka on Amerikalle antanut sellaista, josta sekin voi ylpeillä. Ja siitä lähtee kunniaa myös sille maalle, josta tuo uusi suku on peräisin.

KALEVAN RITARIKUNTA.

Veljeyden ja keskinäisen avustuksen pohjalle perustetut salaseurat ovat Amerikassa hyvin suosittuja. Niihin kuuluu suuri osa miespuolisista kansalaisista. Naisten kesken toimivia salaseuroja on myös olemassa.

Vanhimpaan salaseuroista, vapaamuurareihin, on Amerikassa liittynyt yli kaksi miljoonaa jäsentä. Jotakuinkin yhtä suuri on Odd Fellowien jäsenmäärä. Jäsenrikkaita ja eloisia ovat myöskin Knight of Columbus-, Woodmen- ja Maccabee-seurat.

Vanhimmat salaseurat eivät perustu vakuutusmaksuihin tai jäsenten avustukseen heidän omien suoritustensa nojalla. Ne ovat puhtaita veljeysseuroja, joissa jäseniä autetaan vapaasti kaikilla aloilla, missä he tarvitsevat apua. Useissa uudemmissa on avustus järjestetty niin että jäsenet maksavat määrättyt, säännölliset maksunsa, joiden suuruudesta riippuu miten paljon sairastuneelle jäsenelle tai hänen hautausavukseen maksetaan. Luonnollisesti pitää yhdistys huolta jäsentensä hoitamisesta, heidän viihtymisestään seurassa j. n. e. Kaikenlainen hyödyllisten neuvojen antaminen jäsenille kuuluu niinkään yhdistysten ohjelmaan.

Suomalaisia kuuluu kaikkiin suurimpiin Amerikkassa toimiviin salaseuroihin. Vapaamuurareina heitä on lukuisasti, ovatpa muutamat nousseet sellaisina sangen korkealle. Woodmen- ja Maccabee-seuroihin kuuluu suomalaisia hyvin paljon. Niiden avustus on jäsenmaksujen pohjalle perustettu.

Raittiusseurat olivat aikaisempina vuosina Amerikan suomalaisten keskuudessa salaseurojen luontoisia. Ne olivat kehittyneet goodtemplariliitosta, johon suomalaisten ensimmäiset raittiusseurat olivat yhdistyneetkin. Myöhemmin ne ovat käyneet avonaisemmiksi, vaikka vieläkin eroavat sisäisen järjestyksensä puolesta Suomen raittiusseuroista.

Varsinainen ja kiinteä oma salaseura syntyi Amerikan suomalaisten keskuudessa, kun Kalevan ritarikunta perustettiin. Se on nyt kolmattakymmentä vuotta vanha ja on kehittynyt lujaksi järjestöksi.

Kalevan ritarikunnan, kuten muidenkin salaseurain sisäisistä muodoista sekä toiminnasta ei kerrota ulkopuolisille. Sen vuoksi ne ovat hämärän verhoamia.

Ritarikunnan jäseneksi ei ole lupa ketään houkuttella. Pyynnön täytyy tapahtua vapaasta tahdosta. Kuitenkin voidaan henkilölle, jota toivotaan jäseneksi, jättää kortti, jossa ilmoitetaan, mikä on seuran perustarkoitus. Siinä sanotaan:

»Turhaa on luulla, että Untamo veljensä murhattuaan ja hänen huoneensa poltettuaan voi nauttia ja iloita elämästään levätessään rumasta kostontyöstään velivainajansa kotipirtin hiiltuneiden kekäleiden ääressä. Turhaa on myöskin luulla, että Kullervoa elähytti kesäisen maiseman yksinäisyyden kau-

neus tai nousevan auringon herättämien lintujen raikkaat säveleet raittiissa aamuilmassa. Vielä turhempaa on luulla, että mies voisi perustaa pysyvaisen turvan veljensä onnen kukistetuille rauniolle.

»Mies on syntynyt seuraa ja kumppanuutta varten. Jokainen askeleensa kehdestä hautaan saakka todistaa, että hän aina ja lakkaamatta on toisen avun tarpeessa, ja tuon avun tarpeen tyydyttäminen vuorottaisesti on ainoa keino, millä voimme toistemme pahaa päivää huojentaa. Tuskin löytyy ketään, joka ei jossain määrin olisi tukena ja turvana jollekin omaisistaan, vaan tuo turva voi milloin hyvänsä joutua pois. Tuo käsi, joka ainoana oli valmis ahkeroitsemaan ja turvaamaan, voi kangistua milloin hyvänsä. Aivan varmaan kohtaa kerran suru ja huolet jokaisen miehen omaisia. Kuinka arvokasta silloin on neuvo ja apu, jonka hänen omaisensa saavat ystäviltä, noilta vilpittömiltä, jotka ovat häneen puhtailla siteillä kiinnitetyt. Meidän tarkoituksemme on vilpittön ja totinen. Jokainen meistä on velvoitettu puolustamaan oikeutta, tukemaan heikkoja, lieventämään kärsimyksiä, kasvattamaan orpoja ja olemaan apuna suomalaisen kansallisuuden kokoamisessa ja edistämisessä.

»Jos, lukija, sinua haluttaa tehdä työtä tällaisen aatteen eteen, voit saada lähempiä tietoja häneltä, joka tämän sinulle luettavaksi antoi.»

Kuten tästä näkyy on Kalevan ritarikunta perustettu samoja tarkoituksia, veljeyttä ja keskinäistä auttamista palvelemaan kuin yleensä salaseurat. Erikoisena pyrkimyksenä on suomalaisen kansallisuuden kokoaminen ja edistäminen. Nimenomaan huomauteaan, että Kalevan järjestön tarkoituksena on veljevihan ja vainon, sorron ja kateuden hävittäminen Suomen kansan keskuudesta. Myöskin sanotaan, että Kalevan ritarikunta on suvaitsevainen järjestö, johon kuuluu jäseniä monien erilaisten maailman-

katsomusten piireistä ja jonka tarkoituksena on kasvattaa ja sulattaa heimomme erilaisia aineksia yhdeksi veljes- ja sisarperheeksi, sellaiseksi, jossa ollaan yksimielisiä suurissa asioissa ja suvaitsevaisia pienissä.

Kieltämättä on tällainen järjestö oikeille perusteille rakennettu. Se olisi tarpeellinen kaikkialla, missä Kalevan kansaa elää. Erittäin tarpeellinen on se Amerikan suomalaisten keskuudessa, jossa kansalaiset ovat kaivanneet kaikista erimielisyyksistä riippumaton yhdistävää sidettä oman kansallisuuden pohjalla.

Kalevan ritarikunta, jota myös nimitetään Kalevaisten järjestöksi, jakaantuu kahteen ryhmään, Kalevan Ritareihin ja Kalevan Naisiin, jotka yhdessä muodostavat ritarikunnan »Ladies and Knights of Kaleva». Ritarien ylin johtokunta on Ylin Maja ja Naisten vastaava johtokunta on Ylin Tupa. Ritarien paikalliset yhdistykset ovat Majoja ja Naisten Tupia. Niin on sellaisia paikallisia yhdistyksiä kuin Metsolan Maja, Annikin Tupa, Wäinämöisen Maja, Panun Maja, Kantelettaren Tupa, Aallottaren Tupa j. n. e. Jäsenillä on kokouksissa omat nauhansa ja merkkinsä, jopa omat kalevaiset pukunsa. Uusien jäsenten vastaanotossa, kokouksissa y. m. on erinäisiä tarkasti määrättyjä menoja ja juhlatöitä.

Joka ei ole tottunut salaseuroihin, hänestä saattaa kaikki tuo salaperäisyys salaistieteineen ja muotoineen tuntua oudolta ja käsittämättömältä. Epäillään voivatko suomalaiset sellaiseen mukautua ja saada siitä viihtymystä. Kuitenkaan eivät suomalaiset näytä tässä suhteessa olevan poikkeuksena muista kansalli-

suuksista. Salaseurojen kokoukset heidänkin keskuudessaan ylipäänsä tekevät sangen arvokkaan ja todellisen vaikutuksen. Tulin tämän huomaamaan jo kolmatta vuosikymmentä sitten Amerikan suomalaisissa, salaseurain mallisissa raittiusseuroissa.

Kalevan ritarikunta on Amerikassa vahvimpia tukia suomalaisen kansallisuuden säilyttämiseksi. Kehityttyään ja voimistuttuaan se voi auttaa suomalaissyntyisiä eteenpäin julkisenkin elämän alalla, missä suhteessa suurien amerikkalaisten salaseurain vaikutus on usein tykkäänään ratkaiseva.

SUOMALAISIA SODASSA.

Vaikka Suomi ei muodollisesti ase kädessä ottanut osaa maailmansotaan, oli suomalaisia kuitenkin taistelemassa kaikilla rintamilla, vieläpä vastakkaisissakin leireissä. Eivät siis olleet mukana ainoastaan jääkärit Saksan armeijassa ja ne, jotka Venäjän armeijaan lähtivät.

Vielä suuremmat joukot kuin nämä olivat taistelemassa liittolaisten armeijoissa heidän monilla rintamillaan.

Heitä tuli sinne monesta syystä.

Sodan puhjetessa joutuivat ulkomailla oleskelevat suomalaiset tukalaan asemaan. Vaikea oli varallistenkin palata kotimaahan. Varattomille se oli mahdotonta. Muiden muassa oli pula edessä suomalaisilla merimiehillä, joita purjehtii tuhansia kaiken maailman vesillä. Kun Saksan satamiin sattuneet laivat takavarikoitiin, kerättiin suomalaiset merimiehet vankileireihin: olihan Suomi virallisesti sodassa Saksaa vastaan.

Merimiehemme tulivat työttömiksi Ranskan, Englannin ja niiden alusmaitten satamissa. Heitä ei kyllä suoranaisesti pakotettu liittymään sotaan, mutta olosuhteet vaikuttivat yhtä ankarasti kuin pakko.

Työtä muulla paitsi sota-alalla ei ollut saatavissa. Katsottiinpa heitä karsaasti, jos he eivät lähteneet sotaan, kun kaikki muu nuori väki lähti. Niin joutui suomalaisia liittolaisten laivoihin ja heidän legioniinsa. Australiassa ja Kanadassa asuvat suomalaiset joutuivat niinkään aikaisin ottamaan osaa sotaan.

Suomalaisia tiedetään olleen siinä joukossa, joka vartioi Suetsin kanavaa, sekä siinä, joka valloitti Jerusalemin, samoin siinä, joka ryntäsi Persiaan. Gallipolin taisteluissa mainitaan heitä olleen niin paljon, että heitä kaatui satamäärin.

Kun Amerikka sekaantui sotaan, meni sen mukana tuhansia suomalaisia liittolaisten rintamalle. Heitä lienee ollut kymmenen tuhatta, ehkä enemmänkin.

Enimmät Amerikan suomalaiset nuoret miehet joutuivat tähän sotaan sen nojalla, että joko olivat tulleet tai ilmoittaneet pyrkivänsä Amerikan kansalaisiksi. Kuitenkin oli niidenkin, jotka eivät olleet ottaneet edes n. s. ensimmäisiä papereita (joiden nojalla ilmoitetaan aikomus kansalaiseksi rupeamisesta), vaikea pysyä erossa sodasta, sillä innostus sotaan oli kansassa suuri ja kierolla silmällä katsottiin niitä nuoria miehiä, jotka vetäytyivät pois. Sosialistisissa piireissä oli ilmennyt sodanvastustusta, ja monet heihin lukeutuivat nuoret miehet saivat niskoittelemisensa johdosta kokea paljon ikävyyksiä.

Vaikeinta oli suomalaisten sotilasten lähteä Amerikan armeijassa Muurmanille, koska siellä saattoi joutua taistelemaan omia kansalaisia vastaan. Tiedetään tehdyn pyyntöjäkin, ettei sinne lähetettäisi. Kuitenkin tuli muutamien sellaistenkin osastojen kohtaloksi

mennä sinne, joissa oli lukuisasti suomalaisia. Niin vietiin Muurmanille m. m. michiganilaisia. Sodan vaiheet eivät kuitenkaan johtaneet heitä seisomaan ase kädessä veljiään vastaan.

Amerikan armeijaan kuuluneet kertovat, miten erinomaista huolta hallitus piti sotilaistaan. Jokainen sotamies oli kaatumisen varalta vakuutettu 10,000 dollarista. Niille, joiden elatus riippui sotaan menevästä, antoi hallitus avustusta maksaen sitä paitsi palkan sotilaille. Vaatetus, ruoka ja kaikki muukin oli ensiluokkaista, m. m. kuului sotilaan vaatevarastoon viisi mitä täydellisintä ja parhainta pukua.

Kuinka monta suomalaista kaatui sodassa, ei ole tunnettua, mutta Amerikan hallitus on kaatuneet ja taistelupaikoille ensin haudatut myöhemmin, mikäli mahdollista, toimittanut kalliissa kirstuissa vainajain omaisille kotipuolella haudattaviksi. Sellaisia lähetyksiä kirjelmien ja apurahojen kera on saapunut sekä Suomeen että Amerikkaan.

Kaikille sodassa olleille ja eloon jääneille on annettu etuoikeuksia. Sitä henkivakuutusta, jonka hallitus pani alulle, saavat he itse edullisilla ehdoilla jatkaa. Ne, jotka ovat sodassa saaneet vammoja, nauttivat joltisenkin suuria eläkkeitä. Sitä paitsi palkitsee asianomainen valtio sekä liittovaltio kaikkia sotilaita rahalahjoilla, vapaitten maa-alueitten luovutuksilla tai muilla eduilla.

On luonnollista, että niilläkin suomalaisilla, jotka palvelivat liittolaisten armeijoissa, on monta merkilistä seikkailua kerrottavana. Tämä on ymmärrettävissä, kun tietää miten monessa maassa ja miten eri-

laisissa oloissa he joutuivat palvelustaan suorittamaan. Joku haavoittui aivan ensimmäisessä ottelussa, toinen pelastui pahimmistakin paikoista.

Merkillisimmissä kohtalon vaiheissa lienee ollut merimies Alarik Saarinen Lokalahdelta, josta pastori K. Mäkinen kertoo julkaisussaan »Joulukello».

Tämä Saarinen oli palvelemassa englantilaisessa purjelaivassa, joka kylmänä ja myrskyisenä syysyönä torpedoitiin Englannin edustalla. Saarinen joutui kolmen muun suomalaisen sekä seitsemän muunmaalaisen kanssa pelastusveneeseen. Muunmaalaiset kangistuivat vähitellen kylmästä ja kuolivat. »Tuntuu tavallisissa oloissa raskaalta», kertoi Alarik, »kun toveri heitetään ruumiina mereen, mutta joka kerta kun tässä matkueessa joku tovereista oli viluun tai janoon kuollut, tuotti se vain helpotusta, sillä tulihan vene täten keveämmäksi ja siinä olevien elämän verran turvallisemmaksi.» Kaikki suomalaiset pelastuivat.

Vähän ajan kuluttua palveli Saarinen norjalaisessa purjelaivassa, joka ajoi miinaan Pohjanmerellä. Laivan 20 miehestä oli kaksi suomalaista. Suomalaiset ja yksi muunmaalainen pelastuivat, toiset 17 hukkuiivat. Pelastuneet korjattiin tanskalaiseen höyrylaivaan. Jo seuraavana aamuna tuli tällekin laivalle sama kohtalo ja sen miehistöstä hukkui 8.

Neljännän kerran joutui Saarinen uppoavaan laivaan jouluaattona. Suomalaisia oli laivassa kaikkiaan viisi. Jokainen heistä pelastui, vaikka he saivatkin joulun ottaa vastaan haaksirikkoisina avoimella merellä pelastusveneessä.

Kun tuntui kohtalon kiusaamiselta liikkua noin vaarallisilla vesillä, päätti Saarinen siirtyä Amerikan puolelle.

Hän purjehti Etelä-Amerikkaan. Sieltä hän tuli pohjoista kohti Mirla-nimisessä höyrylaivassa, jossa oli gasoliini-lasti. Laivan oli määrä tulla New Yorkin satamaan ja arvatenkin sieltä viedä lasti Eurooppaan. Lasti oli vaarallinen, mutta Amerikan vesillä ei ollut pelkoa saksalaisista vedenalaisista.

Elokuun 16 pnä 1918 lähestyttiin New Yorkia, oltiin sen ulkosatamasta enää vain noin 30 mailin päässä. Merimiehet iloitsivat pikaisesta maihinpääsystä.

Mutta äkkiä ilmestyi meren pinnalle merihirviö — saksalainen sukellusvene. Joku sellainen oli jo uskaltanut tulla Amerikan rannoille, aivanpa New Yorkin edustalle. Laivassa ei ensin tahdottu uskoa tätä todeksi, mutta pian ei vakuutteluja kaivattu. Ensimmäinen ammuttu torpedo puhkasi keulaosan, rikkoi gasoliinisäiliötä, josta öljy pursusi veden pinnalle. Miehistö komennettiin pelastusveneisiin. He koettivat soutaa laivasta ulommas. Vähän ajan perästä ammuttiin toinen torpedo. Se sattui konehuoneeseen ja sytytti tulipalon. Tapahtui hirvittävä räjähdys.

Myös Alarik oli ehtinyt pelastusveneeseen. Siinä oli muiden mukana hänen hyvä ystävänsä Torsten, suomalainen. Alarik oli pannut päälleen oman pelastusvyönsä, jonka hän oli aikoinaan ostanut Glasgowista. Vyö oli häntä ennenkin auttanut. Sanottiin sen kannattavan miestä 24 tuntia.

Vene oli ehtinyt vain noin 20 jalan etäisyyteen,

kun räjähdys tapahtui. Vene kaatui ja kaikki miehet joutuivat veteen. Kahdeksan pääsi veneen pohjalle. Painon keventämiseksi riisuttiin vaatteet, paitsi pelastusvyöt.

Pian huomattiin kauhistuen, että veteen valunut öljy oli syttynyt tuleen. Liekit kiisivät veden pintaa nopeammin kuin tuuli venettä vei. Ne lähestyivät. Alarik päätti uimalla koettaa pelastua sivummalle. Hän pyysi Torsten-toveriaan mukaan, mutta tämä ei uskaltanut, kun epäili, ettei jaksanut uida. »Hyvästi, ystävä, hyvästi!»

Ja niin veikot erosivat. Alarik ui poikkituuleen minkä jaksoi. Hänen täytyi, jos mahdollista ehtiä tuon kiitävän palon ulkopuolelle. Kerran hän katsoi taakseen ja huomasi miten veneen pohjalla uiskentelevat ojentelivat käsiään taivasta kohti. Hän kuuli miten he kukin omalla kielellään huusivat Jumalalta apua. Äkkiä kuului sydäntä vihlovia huutoja — ja senjälkeen tuli täydellinen hiljaisuus. Hetken kuluttua Alarik rohkeni uudelleen vilkaista sinne päin. Veden pinnalla kellui tummia elottomia möhkäleitä. Tuli nuolaisi syviä palohaavoja myös Alarikin kaulaan, hartioihin ja olkapäihin, joita suomalaisessa vedessä kirveli. Pahimmasta vaarasta hän oli joka tapauksessa pelastunut.

Mutta olihan hän yksin meren ulapalla uimasillaan. Pelastusvyön kelpoisuutta kysyttiin.

Tapahtuma oli huomattu kaukaiselta vartioasemalta ja riennetty apuun. Mutta yön pimeys tuli kuolinkentälle. Valonheittäjät koettivat lähettää valoaan. Näkyisikö siinä väsynyt ihmispää, jota

aallot kiikuttelivat? Keskiyö läheni. Apua ei kuulunut. Tuntui toivottomalta.

Äkkiä kiiti pään ohitse valkoinen moottorivene. Väkevät kädet tarttuivat väsyneeseen mieheen ja tempasivat hänet veneeseen. — — —

Tämä on kuvaus suomalaisen merimiehen merkil-
lisestä kohtalosta sotavesillä.

Se todistaa mitä kärsimyksiä oli kestettävä vie-
raillakin veräjillä.

SUOMALAISIA POROMIEHIÄ JA ALASKAN KULTAA.

Millaisessahan tilassa Alaska olisi, jos se olisi pysynyt Venäjän hallussa? Venäjä ei ole pystynyt Siperiasta tekemään sitä, mihin luonto on maan määrännyt. Syrjäinen Alaska olisi kaiketi jäänyt vielä enemmän jällelle. Tuskin olisi löytynyt sitä kullan ja muun metallin rikkautta, mikä siellä todellakin oli, tahi jos sitä olisi löytynytkin, ei sitä olisi sallittu tai pystytty ottamaan esille. Alaskan, Amerikan ja koko ihmiskunnan onni oli, että Amerikka osti tuon laajan alueen ja käytti kykynsä sen kehittämiseksi. Yhdysvallat maksoivat Alaskasta Venäjälle $7\frac{1}{4}$ miljoonaa dollaria. Yksistään metalleissa on sieltä saatu amerikkalaisten toimesta jo 500 miljoonaa dollaria. Se kauppa todellakin kannatti!

Venäjä näki Alaskassa vain kylmän, hyödyttömän maan. Sen hallitusmiehet puhuivat »jäisestä Sitkasta» — vaikka todellisuudessa Sitkassa on lämpimämpi ilmanala kuin Pietarissa.

Mutta on Alaskassa kylmiäkin seutuja, onhan se maa pohjoisesta etelään jotakuinkin niin pitkä kuin on matka Utsjoelta Wieniin. Pohjoisessa ei maanviljelys menesty, eikä muun karjankaan kuin poron hoito.

Amerikan hallitus ei unohtanut tätäkään. Kun eskimot eivät siellä olleet tottuneet poronhoitoon, tahtoi hallitus heidät siihen opettaa.

Niinpä se tilasi pohjois-Norjasta ja -Suomesta poroja. Ensimmäinen lähetys 1890-luvulla ei oikein onnistunut. Valtamerilaivaan kuormattaessa Euroopassa oli poroja useita kymmeniä, tottuneet hoitajat mukanaan. Johtajana oli, kuulemani mukaan, Ruijan suomalainen, Lindeberg. Meren myrskyissä laiva heilui niin, että hintelojalkaiset porot eivät sitä kestäneet. Useilta taittui jalat ja ne porot täytyi tappa. New Yorkiin tullessa oli karja hyvin vähissä. Sieltä oli vielä pitkä matka Alaskaan. Perille ei liene päässyt tästä porokarjasta kuin muutama. Niistä ei ollut eskimoille jakaa eikä voitu opetustakaan aloittaa. Porojen tuojat etsivät itselleen muita toimialoja. Lindeberg ryhtyi kullan huuhtomiseen.

Amerikan hallitus ei antanut ensimmäisen vastoin käymisen lannistaa. Se tilasi uusia porolähetystyksiä, m. m. Pohjois-Venäjältä. Vihdoin se sai jo joltisenkin porokarjan kootuksi Alaskaan.

Lindeberg oli sillä välin menestynyt kullanhuuhtomisessaan, jonka toimen hän katsoi tuottavammaksi kuin poronhoidon opettamisen eskimoille. Cape Nomen kulta-alueet Alaskassa olivat löydetty ja sinne asettui tämä entinen poronhoitaja.

Hallitus tahtoi järjestää poronhoidon Alaskassa vankalle, järkiperaiselle pohjalle. Se halusi tätä varten hankkia sopivia henkilöitä ja kiinnitti huomionsa suomalaisiin. Siinä tarkoituksessa se kääntyi J. H. Jasbergin puoleen, joka asui Hancockissa, pyytäen

häntä ottamaan asian koko johdon huostaansa. Jasberg oli asiasta hallituksen kanssa monissa neuvotteluissa ja hän sai toimeen kiinnitettyksi ammattimiehen, Peter Lahden. Tästä suomalaisesta tuli Alaskan poronhoidon alkuunpanija.

Behringin salmessa oleva kookas Lawrence-saari, joka oli siirtynyt Amerikalle Alaskan ostossa, katsottiin sopivaksi porojen kasvatusalueeksi. Sinne koottiin porojen kantalauma, sinne lähti Lahti apulaistensa kera. Monien vuosien kuluessa on siellä poroja kasvatettu ja vuosittain lähetetään sieltä niitä eskimoille, jotka ovat vähitellen oppineet uuden elinkeinon. Tottuneita poronhoitajia on jo useampia kasvatettu. Ei ole Lahden enää välttämätöntä asua tuossa kaukaisessa ja syrjäisessä meren saarella. Mutta Alaskan elinkeinon historiaan on hän piirtänyt nimensä lähtemättömäksi.

»TOHTORI» JA »PROFESSORI».

Amerikka on kieltämättä kansanvaltainen maa, jossa kansalaisten tasa-arvoisuus on toteutettu ei ainoastaan lainlaadinnassa, vaan suurin piirtein myös käytännössä.

Tätä tasa-arvoisuutta ei kuitenkaan pidä käsittää aivan kirjaimellisesti. Kun amerikkalaiset yleensä pyrkivät olemaan ensimmäisiä kaikilla aloilla, koettavat yksityisetkin koroittaa itseään ja maansa mainetta mahdollisimman korkealle.

Turhamaisuus on useinkin varsin huomattava. On huvittavaa nähdä amerikkalaisen ihastusta esimerkiksi kauniisiin pukuihin. Heidän erinäisten yhdistyksiensä, soittokuntiensa j. n. e. jäsenillä on usein perin loistavat univormut. Vaikka aatelistarvot ja muut sellaiset ovat Amerikan oloissa vieraita, etsii amerikkalainen rikas tyttö mielellään eurooppalaisissa naimiskaupoissa korkeata aatelistarvoa. Eurooppalaiset kunniamerkit ovat amerikkalaisten keskuudessa hyvin haluttuja ja suosittuja. Suomen tasavaltakin on ritari-merkkejä jakamalla voinut ilahduttaa sydämiä.

Amerikassa on jokainen koneenkäyttäjä »insinööri» ja jokainen koulunopettaja »professori». Yliopistollisen sivistyksen saanut on amerikkalaisen käsityksen

mukaan vähintään tohtori. Niinpä minuakaan ei tahdottu mainita maisteriksi, tituloitiin »tohtoriksi», jopa »professoriksikin». Alussa se suututti aika lailla eikä siihen tahtonut myöhemminkään tottua, varsinkaan omien kansalaistensa keskuudessa.

Matkoillani olin oppinut Chicagossa tuntemaan erään harvinaisen miellyttävän kelpo miehen, professori E. A. Forsbergin. Hän on suomenruotsalaisia, kotoisin Kokkolasta, ja kuulin hänen olevan nyt professorina Chicagon yliopistossa.

Hän oli sängen hauska tuttavuus, parhaimpia Suomen ruotsalaisia mitä uudella mantereella tapasin. Tietysti hän oli Amerikan kansalainen ja siihen maahan syvästi kiintynyt. Mutta samalla hän oli lämmin suomalainen, joka piti kotimaataan suuressa arvossa. Hän oli niitä Runebergin hengen ruotsalaisia, joille Suomi on kokonainen ja jakamaton. Ruotsinmielisyyttä nykyisessä merkityksessä hänessä ei ollut vähääkään. Siinä suhteessa hän ei ollut mikään harvinaisuus, sillä Amerikan suomalaisruotsalaiset ovat enimmäkseen vapaita kotimaisesta kielikiihkosta. Hän oli oikein pahoillaan siitä, ettei ollut kotona oppinut suomenkieltä. Olisi halunnut nyt oppia, mutta ei ollut aikaa tällaisiin harrastuksiin.

Oli oikein virkistävää keskustella hänen kanssaan, huomata kuinka lämmin ja puhdas kotimaanrakkaus hänessä eli ja kuinka terveesti hän arvosteli Suomen oloja, vaikka hänen tietonsa olojen viimeaikaisesta kehityksestä olivat vajanaiset.

Keskustelussa hän sanoi minua aina tohtoriksi. Se kiusasi minua ja sen vuoksi sanoin vähän kiukkuisena:

»Herra professori, en minä ole mikään tohtori, vain maisteri.»

Hän hymyili ja katsoi minua veitikkamaisesti:

»En minäkään ole mikään professori, olen maalaus-taiteen opettaja, mutta täällä lisätään jokaisen arvoa ja siihen saa tyytyä.»

Tämän selvityksen jälkeen tuli olomme hauskemaksi ja vapaammaksi. Hän kertoi harrastavansa vakinaisen toimensa ohella hedelmäkasvatusta. Hän oli toveripiirinsä kanssa muodostanut suurenlaisen yhtiön, jolla oli laaja hedelmätarha-alue Oregoniassa. Siellä oli tuhansia hedelmäpuita. Hän oli sen yhtiön puheenjohtaja ja matkusti vapaa-ajoiksi mielellään tuonne kaukaiseen länteen.

»Vaikka olenkin tähän suureen vapaavaltaan perehtynyt ja toimialani on täällä, kaipaen kotimaahan melkein lakkaamatta. Kyllä siellä nyt mahtaa olla ihanata elää, kun ryssät ovat poissa ja maa on vapaa.»

Minä koetin tyydyttää hänen tiedonhaluaan, koetin kuvata meidän elämäämme ja olojamme. Sain kertoa hänelle meidän vapaista laitoksistamme, presidentistämme, valtioneuvostosta ja ministereistä sekä kaikesta uudesta mitä hänen aikanaan, kauan sitten, ei Suomessa osattu uneksiakaan.

»Tietysti te olette rakentaneet sovinnon eikä enää ole mitään kieliriitoja», sanoi hän ikäänkuin varmana tosiasiانا.

Amerikassa ei tee mieli vieraitten keskuudessa vetää esiin meidän puolueriitojamme. Siellä koettaa esittää Suomen kansan niin kokonaiseksi kuin mahdollista. Eipä noista riidoista tee mieli puhua omassakaan

piirissä. Senpä vuoksi koetin kuvata mr Forsbergille meidän puolue-olojamme verrattain tasaisiksi. Entinen kiihkeys on hävinnyt.

Hän iloitsi siitä suuresti. Mutta hän ei jaksanut ymmärtää Ahvenanmaan pyrkimystä erilleen Suomesta. Hän kyseli minulta yhtä ja toista, sellaistaakin, jota oli vaikea selittää. Itse hän kuitenkin teki johtopäätökset, jotka olivat sangen suorat ja koruttomat. Tässäkin hän oli jyrkkä kokonaisen Suomen mies.

Tämä hänen kantansa sekä innostuksensa asiaan sai hänet myöhemmin suoranaisesti toimimaan Suomen hyväksi. Kun hän sai kuulla, että Washingtonin virallisissa piireissä pohditaan tätä asiaa, halusi hän mennä sinne puhumaan, mitä entinen suomenruotsalainen, nykyinen Amerikan kansalainen asiasta ajattelee. Kuulin sittemmin, että hän oli käynyt useiden vaikuttavien herrojen luona, jotka olivat olleet mielissään käynnistä ja sanoneet, että heille on hyvinkin usein käyty asiaa selittämässä toiselta kannalta. Nyt olivat he saaneet mielestään hyvin tarpeellista valaistusta moneen seikkaan, jota tähän saakka eivät olleet ymmärtäneet.

Kieltämättä teki mr Forsberg asiassa hyvän palveluksen vanhalle kotimaalleen.

MIKÄ HÄN OLI?

(Kirjoitettu 1890-luvulla ja painettu »Nuoren Suomen» albumissa 1899).

New Yorkissa jouduin usein kulkemaan erään ravintolarakennuksen ohi, jonka oven ulkopieliissä suurin ilmoituksin huomautettiin, että siellä oli joka iltapäivä tarjona maksuttomasti konsertti ja varieteenäytös. Kun ravintola oli sataman puolella eikä käytävä sisälle näyttänyt ollenkaan houkuttelevalta, en ollut huvituksesta välittänyt, vaikka joskus ohjelmanhuutajakin ovella koetti ylistyksillään vetää yleisöä sisälle.

Eräänä iltana olin toverini kera oikeissa lähteä Bedloe-saarelle, jossa mahtava Vapauden jumalattaren pronssinen kuvapatsas kohottaa tulisoihntua ja tervehtii tulevia laivoja. Patsaan kivijalustalta ja vielä enemmän mahtavan pään laelta on laaja näköala yli koko kaupungin eteläosan, pilvenpiirtäjien keskustan. Aioimme tuolta merkkipaikalta katsella suurta kaupunkia illan loistavassa sähkövalossa. Edeltäpäin jo kuvittelimme, miten suurenmoinen näky tulisi olemaan.

Rannalla saimme ikäväksemme kuulla, että sinä päivänä oli viimeinen laiva jo lähtenyt. Illaksi suunniteltu ohjelmamme siis särkyi.

Harmistuneina kävelimme rantapuistossa. Huomiomme kiintyi mainittuun konserttiravintolaan, jonka ovi ilmoituksineen oli upeasti erivärisillä sähkötulilla valaistu. Väkeä tuli sisältä, toisia meni. Iloisia olivat. Huutaja koetti parastaan. Nähtävänä sisällä oli muka maailman parasta irlantilaisista kaputusta, eteviä jutustelijoita, ensimmäisen luokan voimistelijointa, tanssijoita ja laulajattaria.

Meitä huvitti tuo kehuminen ja niin työnnyimme sisään. Kapeasta porstuasta, jonka lattian väriä tuskin näkyi liasta, erkani toinen ovi kapakkaan ja toinen konserttisaliin. Kapakassa nojasi joukko miehiä juomatiskiä vastaan pitäen kovaa ääntä. Kiisteltiin eräästä tanssijattaresta, joka esiintyi varieteessä. Väiteltiin hänen suosiostaan, jonka jokainen luuli saavuttaneensa.

Meidät työnnettiin toisesta ovesta konserttisaliin, ohjattiin siellä pöytien ja ihmisryhmien ohitse aivan lavan eteen, missä istutettiin pienen pyöreän pöydän ääreen. Lavalla esiintyi parhaillaan neekeri moninaisine soittokoneineen.

Katselimme »konserttisalia». Se oli suurehko, matala huone. Kattoon kohonnut sikarinsavu tavoitteli jo ihmisten päitä. Lava oli laudoista tehty koroke, ilman erityisiä seinämiä tai esirippua. Kupeella lavan vieressä oli kolmiseinäinen nurkkaus, jossa oli muutamia pöytiä ja tuoleja. Se näkyi olevan erikoisalue, jossa yleisö sai käydä tekemässä tuttavuutta lavalla esiintyvän »taiteilijain» kanssa. Selvästi erotti siellä juopuneitten seassa nuo »aktorit» ja »aktrisit», jotka vuorotellen nousivat lavalle taidettaan jakamaan.

Maalattuja ja kuluneita he yleensä olivat. Mahdollisesti he olivat tätä ennen esiintyneet paremmissakin saleissa, mutta sitten porras portaalta laskeutuneet alemmas. Kaikki eivät kuitenkaan näyttäneet sellaisilta. Kuin ruhtinattarena istui keskellä nuori hilpeä tyttö. Kasvot olivat sievät, poskilla helotti vieno puna, joka ei näyttänyt keinotekoiselta. Tuuhea tukka oli otsalta ja sivuilta kiharoissa. Hän oli tämän konserttihuoneen primadonna, laulun ja tanssin kuningatar.

Hänen ympärillään hääri keikareita, jotka tarjosivat kaikenlaisia juomia ja makeisia. Väliin maisteli hän yhdestä, väliin toisesta lasista, mutta vähän niistä aine kului. Iloinen hän oli, makeasti nauroi ja iski silmää ihailijoilleen. Pulloja kannettiin lakkaamatta pöytään, keikarit humaltuivat toisensa jälkeen ja »ulosheittäjä», vankka mies, talutti heitä pois nuoren naisen taivutellussa vastahakoisia ystävällisin sanoin. Uusia rahankuluttajia ilmestyi poistuneitten tilalle. Viekas tyttö! Kaiketi saat juomien kalliista hinnasta hyvän prosentin itsellesi ja sentähden annat ihailijaisi tyhjentää taskunsa. Paussien aikana kuului yli salin hänen heleä naurunsa.

Ohjelman numerot alkoivat loppua. Vasta viimeisenä tulisi tämä yleisön lemmikki esiintymään.

Me olimme istuneet pöytämme ääressä puhellen keskenämme. Vapaasti siinä suomenkielin juttelimme emmekä arvostelussa säästäneet esiintyviä taiteilijoita. Toverini teki sukkelia huomioita, ja väliin nauroimme makeasti. Tuntui niin hauskalta saada kainostelematta kaskuilla. »Eipähän täällä kukaan meitä ymmärrä, vaikka mitä puhuisimme.»

Viereisessä pöydässä näkyi eräs merimies uteli-aana seuraavan keskusteluamme. Väliin hän yhtyi nauruamme. Meitä suututti hänen tunkeilevaisuutensa. Taaskin toverini lausui jotakin pistävää parhailaan esiintyvistä »opperalaulajattaresta», jotakin sellaista, mitä hän ei suinkaan olisi puhunut, jos tiesi muitten ymmärtävän puhetta.

Merimies purskahti raukuvaan nauruun.

»Mitä Te siinä hirnutte», sanoi toverini narkästyneenä. »Luulette ymmärtävänne puhettamme, vaikka tuskin tiedätte mitä kieltäkään käytämme.»

»Ka, miks'en minä suomea osaisi, kun olen Turusta kotoisin», sanoi hän selvällä suomenkielellä.

Me jouduimme vähän hämillemme. Emme osanneet aavistaakaan tapaavamme täällä maanmiehiä. Toverini näkyi vähän häpeävän puhettaan ja ikäänkuin korvaukseksi pyysi hän merimiestä pöytäamme. Niin oli meitä nyt kolme, ja ilta kului jotakuinkin rattoisasti.

Vihdoinkin päästiin viimeiseen väliaikaan. Loistonumero oli tulossa. Yleisö oli innostunut. Humalaiset huusivat ja koputtivat jalkojaan.

Taiteilijatar kilisti vielä lasia, mutta ei sitä huulileenkaan nostanut. Sitten hän viskasi pois päällylevättinsä ja hattunsa ja juoksi kevyesti lavalle lyhyessä silkkihameessaan. Hänellä oli siro, kallisarvoisen näköinen puku, joka olisi kelvannut parempaankin konserttisaliin. Nopsat ja norjat olivat hänen liikkeensä. Myöntää täytyy, että hänellä oli puhdas ja heleä ääni.

Hän aloitti laulunsa muutamalla kaksimielisellä

rakkausviisulla, joka oli tullut muotilauluksi suurkaupungissa, olipa tuo sitten hänen tai jonkun muun laulajattaren ansiota. Tämä ensimmäinen laulu lähensi yleisön ja laulajattaren toisiinsa. Sen loputtua käten paukutukset ja vihellykset kaikuivat yhtärintaa suosionosoitukseksi. Sitten tuli tuo maailmaa parhaillaan valloittava laulu »Ta-ra-ra boom-de-ay». Pian sai hän koko yleisön yhtymään »peräkaneettiin»: »Ta-ra-ra boom-de-ay» kaikui ukkosen jylinänä koko salissa. Tyttö oli vallannut koko salin.

Laulun loputtua alkoi sataa rahaa lavalle. Kukkien sijasta lenteli hopeata laulajattaren jalkain juureen. Nopeasti keräsi hän ne syliinsä. Nyt aloimme käsittää, miksi hän katsoi edullisemmaksi laulaa humalaisille kuin säännöllisessä, siistissä konserttisalissa.

Sitten alkoi tanssi, joka miellytti yleisöä, jos mahdollista, vielä enemmän. Hän liiteli aivan kuin ilmassa, kevyenä kuin keijukainen. Yhtäkkiä lentää hänen naisellinen pukunsa nurkkaan, ja hän hyppelee punaisissa trikoissa lavalla. Huulet ovat makeasti hymyssä, hän lähettää tulusia silmäyksiä ja lentomuiskuja ympäri salia. Hän on lumonnut koko salin.

Tanssijatar liehui lavalla vallattomana. Kierteli toisinaan lavan reunoja ja potki sukkelasti hatut pois lähimpien katsojain päästä — ihme kyllä säästi yhtä pöytää, jonka ääressä me istuimme. Nuo, joilta hatut potkittiin, näyttivät tuntevan sen suureksi onneksi ja kunniaksi. Hymyillen nostivat he hatut lattialta ja pistivät päähänsä, odottaen että keijukainen suvaitsi uudelleen potkaista. Ja hän olikin niin armollinen.

Tanssi kiihtyi kiihtymistään ja vihdoinkin loppui »splitiin», joka siihen aikaan täytyi jokaisen ensiluokan tanssijattaren osata tehdä. Yleisö oli riemastuksissaan. Se huusi mieltymystä. Kun taiteilija istui lattialla »split»-asennossa, molemmat jalat ojennettuina yhdeksi suoraksi viivaksi, puhkesi uusi rahasade. Hopeamyytyset suurenevät ja kymmenittäin, ehkä sadoittain kieri hopearahoja naisen ympärillä. Innostus nousi. Jo heitettiin kultaakin. Se oli lumotun yleisön uhria jumalattarelleen.

Nainen nousi ja poimi tanssiaskelin saalistaan, sukkelasti vältellen yhä satavia lahjoja. Meidän merimiehemmekin tempasi hopeadollarin taskustaan ja heitti sen lavalle. Nainen huomasi tämän ja katsoi meihin kuin nuhdellen. Hän otti sipsutellessaan rahan sekä, samalla kun potkaisi jalallaan erään päästä hatun, pudotti toisten huomaamatta rahan merimiehen syliin.

Merimies otti tämän loukkaukseksi, haki taskustaan kultarahan (hän oli vasta tullut maihin ja saanut palkkansa) ja heitti sen. Nainen otti taaskin rahan, potkaisi toiselta hatun ja ykskaks oli kultaraha merimiehen kädessä. Ihmeellisintä oli, että me kaikki kolme kuulimme hänen selvällä suomenkielellä sanovan melkein komentavasti: »Pidä rahasi!»

Me hämmästyimme, etenkin merimies. »Hän on suomalainen», sanoi hän meille hyvin innostuneena. Samassa nainen poistui, tempasi päällystakkinsa ja riensi pukuhuoneeseen. Hän oli jo kerännyt rahat.

Merimies riensi hänen jälkeensä, mutta kuuli, että nainen ei ota ketään vastaan. Noloina palasivat

keikaritkin. Yleisö paukutti käsiään ja vihelteli. Se olisi vielä halunnut suosikkinsa lavalle. Mutta naista ei enää näkynyt.

Meidän lähtiessämme tuli »ulosheittäjä» kohteliaasti puhumaan kanssamme.

»Mitäs piditte primadonnastamme?» hän kysyi.

»Ihmeellinen nainen», vastasimme.

»Niin, ihmeellinen hän on ollut vetämään yleisöä tänne. Sali on ollut joka ilta täysi. Kunpa onnistuisimme saamaan toisen hänen vertaisensa, kun hän nyt menee pois.»

»Meneekö hän pois?»

»Hän matkustaa nyt Chicagoon esiintyäkseen siellä. Hän on ansainnut täällä hyvät rahat, satoja dollareita joka ilta. Isäntämme on maksanut hänelle hyvän palkan, sillä hän on lisännyt suuresti liikkeen tuloja. Enemmän hän on kuitenkin saanut vapaita lahjoja.»

Kyselimme tietäisikö hän naisesta muuten mitään. Ei tienyt, ei edes oikeata nimeä, ainoastaan taiteilijanimen.

Tulimme kadulle ja raitis ilma tuoksahti vastaamme. Merimies erosi meistä vakuuttaen vielä ottavansa selvän tytön alkuperästä.

Kävelimme vähän aikaa puistossa nauttien meriilmasta. Nousimme sitten korkorautatieasemalle matkustaaksemme kotiin. Väsyneinä istahdimme vaunun ensimmäiselle penkille oven viereen. Väkeä oli vaunussa aika lailla, vaikka olikin jo myöhä. Arvatenkin teattereista ja muista huveista tulevaa kansaa.

»Mitä, tuossa hän on!» sanoi toverini ihmetyksissään ja viittasi penkillä edessämme istuvaan naiseen. Siinä hän todellakin oli. Häinkö? Ei se voinut olla hän.

Nainen istui seinämän vieressä hartaan näköisenä. Ei pientä vilahdustakaan entisestä veitikasta. Kädessä hänellä oli pieni mustakantinen kirja, jonka kannessa oli suuri kullattu risti. Hän ei näyttänyt huomaavan meitä eikä muitakaan vaunussa-istujia. Hän aukaisi kirjan ja tuntui vaipuvan melkein kuin rukoukseen. Väliin hän katsoi ylös kattoon kuin jotain pyytäen. Mitä hän anoi? Kiittikö taivasta siitä, että oli taas tällä kertaa pelastunut vaaroista? Vai kiittikö siitä, että oli onnistunut ihmisiä pettämään?

Kumpiko oli hänen oikea luonteensa, kumpi teeskennelty?

Toverini oli tuntevinaan kirjan suomalaiseksi rukouskirjaksi. Ihmetellen huudahdin minä neidille suomeksi: »Luetteko suomea?»

Hän katsoi meihin tyynesti ja oudosti, aivan kuin ei olisi koskaan nähnyt. Näytti vähän loukkaantuneelta, kun häiritsimme häntä, vierasta naista.

»I dont understand you», vastasi hän ja vaipui taas omaan elämäänsä.

Ei ymmärtänyt. Varmasti olemme erehtyneet. Meitä hävetti, kun olimme häntä häirinneet.

Vihdoin hän nousi poistuakseen. Olimme silloin rautatiekadun asemalle tulossa. Seurasimme katseillamme häntä ovelle saakka. Varmasti hän oli sama, joka oli tuolla konsertissa primadonnana.

Ja ovelle tultuaan hän otti taas kevyen luontonsa. Hän kumarsi meille veitikkamaisesti ja sanoi suomeksi: »Hyvästi!» Samassa hän katosi ja me näimme hänen hämärän haamunsa kulkevan pimeällä asemasillalla.

Kuka ja mikä hän oli?

MAAILMAN VÄKEVIN MIES.

New Yorkin miljoonakaupungin hälinästä pyrkii mieli rauhalliseen maaelämään, vapaaseen luontoon. Niinpä eräänä varhaisena aamuna istun autoon ja ajan pohjoista kohti. Hetki hetken perästä kuluu eikä kaupungista tahdo loppua tulla. Väliin on joku puistikko, sitten taas kaupunkia ja kaupunkia. Tulemme toiseen valtioon, Connecticutiin, mutta aina vain samaa tiheätä asutusta. Milloin on huvila huvilan vieressä ihanine puutarhoineen, milloin taas joudumme tehdasseudun kivikaduille. Kaupungeilla on aina eri nimensä, vaikka oudon on usein vaikea erottaa, missä toinen loppuu ja toinen alkaa.

Autotie on tervalla ja sementillä laskettu, leveä ja tasainen kuin pöytä, puhdaskin kuin vasta pesty. Autoja kiittää tuhansittain ohitse, ja me itse liuvumme eteenpäin tuhansien joukossa.

Rauhallista maaelämää, vapaata luontoa ei näy. Kuljemme sata kilometriä, kuljemme toisen, joudumme vanhojen »pilgrimien» alueelle, Uuden Englannin sydänseuduille. Täällä on Uusi Lontoo, jonka läpi virtaa Thamesvirta — vanhat »pilgrimit» ovat nimissäkin entisiä kotiseutujaan muistaneet.

Käännymme ajamaan Thamesin vartta. Seutu osoittaa vanhaa ja vanhanaikuista viljelystä. Nyky-

aikaisesta suurviljelyksestä tuskin merkkiäkään: nä keepä vielä jonkun viikatteella heinänsä niittävän. Mutta kaikessa on vanhan kulttuurin leima.

Vieläkin lipuu ohitsemme kaupunki toisensa jälkeen. Ja siellä täällä, missä jo maaseudusta voidaan puhua, kohottaa pumpulitehdas korkealle savutorveaan, ja sen ympärille on muodostunut huvilakylää muistuttava työläisten asuntoryhmä.

Painaudumme yhä syvemmälle sisämaahan. Vihdoin loppuu sileä, pesty autotie. Ajamme eteenpäin. Ja lopulta pääsemme maaelämän rauhaan, missä voimme lepuuttaa hermojamme ja viettää suloisen vapaahetken.

Seutu viehättää, johtaa mieleen kotoiset muistot. Tuntuu kuin olisimme Savossa: kumpuinen maisema, vaara kohoaa toisen takaa. Lehdot ihanat ja leppoiset. Kasvikunta vain on erilainen.

Luonnon houkuttelemana lähden yksikseni kävelemään metsätietä pitkin. Kummallakin puolen tuuhea lehto, niin tuuhea, ettei ihminen kirveen avutta läpi pääse. Tammi, kastanja, pähkinäpuu, vaahtera, jalava, omenapuu — kaikki kasvavat yhdessä rypäjässä melkein kuin jättiläisvesakkona. Päivä ei pääse juurille paistamaan. Piikkiset ja piikitömät köynnöskasvit, myrkylliset ja myös syötävämärjaiset, kiertävät puiden runkoja. Siellä täällä valmistelelee mustikkapuu tai metsäkirsikka marjojaan.

Laakson pohjalla mutainen puro vaivoin pyrkii pitämään auki uomaansa. Lahonneen sillan kupeesta molskahtaa kilpikonna veteen.

Katselen muheata multaa, josta tuollainen täpötäysi kasvullisuus tunkeutuu. Kyllä suomalainen maanviljelijä hykertäisi käsiään sellaista nähdessään. Hän kassaroiisi vesakon, kaataisi puut ja laittaisi laaksoon pellon, josta ottaisi täyteläisiä viljasatoja.

Jatkan kävelyä ja näenpä, että on tässäkin ennen viljelystä ollut. Huomaan myös vesakossa lahonneita jättiläiskantoja, jotka osoittavat, että siinä on ollut sellaisia suuria puita, joita ei ole Suomessa nähty.

Noustessani vaaran kuvetta kuvittelen mielessäni vanhojen »pilgrimien» raivaustyötä koskemattomassa aarniometsässä. Kaukaa he olivat tulleet, tarmokkaina työhön ryhtyneet ja viljelyksen raivanneet seutuun, missä ennen intiaanit liikkuiivat.

Seutu kävi kivikkoisemmaksi — taaskin muistutaen elävästi Savon vaaran maaluontoa. Metsä väistyy sivummalle. Mitä! Tuossa on kiviaita, samanlainen kuin Nilsiässä tai missä tahansa Savon puolella. On jo peltoakin, tai oikeammin pellotonta piennarta, sillä tuota peltoa ei näy pitkiin aikoihin kukaan viljelleen, tuskinpa on edes heinää siitä korjattu.

Molemmiin puolin tietä kasvaa vanhoja omena-, päärynä- ja luumupuita. Puut ovat olleet pitkän aikaa aivan hoidotta, mutta hedelmiä — rupisia tosin — näyttää tulevan runsaasti. Ja kiviaitaa verhoo viiniköynnös, joka jatkaa kiertämistään pensaissa sekä puissa. Täyteläiset rypäleteretut lupaavat runsasta satoa — kuka sen sitten korjanneekin — .

Arvaan tulevani hyljättyyn, autioon taloon. Sellaisia on Uuden Englannin valtioissa tuhansittain. »Pilgrimien» jälkeläiset hylkäävät asumuksensa, ellei

se ole aivan jonkun kylän tai kaupungin äärellä. Miespolvi toisen perästä on kivikkovaaroilla ja niiden rinteillä viljelty maissia ja aina vain maissia antamatta pellolle mitään ravintoa. Ruokamulta, jota siellä ylempänäkin lienee ollut, on vihdoinkin kulunut pois. Maanviljelys on käynyt raskaaksi. Helpompaa on ollut ansio ja hauskeempaa elämä kaupungeissa, ja niin on siirrytty sinne. Kotitila on hylätty eikä sieltä ole viitsitty käydä edes hedelmäsatoa korjaamassa: ohikulkijat ja satunnaiset marjastajat ovat saaneet täyttää säkkinsä maukkailla hedelmillä.

Talo tien varrella, vaaran korkeimmalla kohdalla, on tällainen. Se oli useita vuosia ollut autiona, portaat lahonneina. Muuten oli se samanlainen kaksikerroksinen laudoista rakennettu, useihin huoneisiin jaettu talo, jollaiset Amerikassa ovat aivan yleisiä.

Komea näköala avautui pihamaalta eteeni. Voin kymmenittäin nähdä toisia vaaroja, niinkin kaukana että vain siintivät autereen läpi. Ei puuttunut järvi-jaksoakaan Savon-tunnelmasta.

Tarkastelin lähempää ympäristöä. Pellot eivät olleet suuret, ainakaan sillä aukeamalla. Ehkä pieni perhe saisi leivän ja vielä hevoselle ja parille lehmälle heinät. Mutta aitoja, vanhoja kiviaitoja, niitä oli runsaasti. Kun tarkemmin katsoi, huomasi niiden aikoinaan olleen, varsinkin lähempien, korkeita, vaikka ylintä kerrosta oli solunut alas. Osa aidoista näytti tarkoituksettomilta. Mutta... Taaskin Amerikan historia antoi ohjetta. Pilgrimiuutisasukas oli tullut vieraaseen, intiaanien asumaan maahan.

Punanahat ja hän eivät olleet hyvissä väleissä. Usein sattui, että intiaanit tulivat ja polttivat kalpeanaaman talon. Sen vuoksi täytyi talo linnoittaa, ja aidat olivat suojamuureja, joiden takaa voi helpommin ja turvallisemmin puolustautua. Mieleeni kuvastui verisiä kahakoita uutisasukkaan kodin ympärillä. Olin näkevinäni sulkapäisten intiaanien ryömivän metsän reunasta mäen rinnettä ylös. »Kotini on linnani», on englantilainen sananlasku. Sitä se oli ainakin noilla seuduilla aivan kirjaimellisesti.

Haihduitakseni mielikuvaa, joka oli syntynyt, käänsin katseeni muualle. Poimin suuhuni kypsää kirsikoita ja mustia vattuja, joita kasvoi talon vierustalla. Siirryin sitten tien toiselle puolelle, missä näkyi olevan vanha ränsistynyt paja.

Pajan seinään oli kiinnitetty lauta, johon oli mustalla tervalla töherretty kirjoitus:

ELMER BITGOOD
STRONGEST MAN ON EARTH.

»Elmer Bitgood, maailman väkevin mies». Vai niin, vai tämä se nyt oli se »Väkevän miehen farmi», josta olin äsken kuullut kerrottavan. Tällä tilalla oli syntynyt ja kasvanut voimakas mies, »maailman väkevin mies», kuten muistotaulussa ilmoitettiin. Olin tuon nimen ennenkin kuullut, ehkäpä nähnyt sirkusohjelmissakin. Väkevä mies, joka matkusti kaupungista kaupunkiin nostellen raskaita painoja sekä muuten osoittaen suuria voimiaan. Oli hylännyt maaelämän ja kokosi rahoja sirkustaiteilijana.

Ja minulla oli tilaisuus huomata, että väkevä oli

odella ollut se mies, joka oli tällä paikalla asunut. Pajan kupeella oli kivipultti, jota tuo jättiläinen oli harjoitukseensa nostanut. Ellen olisi tietänyt miestä nykyaikaiseksi, olisin luullut häntä ammuin kuluneiden aikojen ilmiöksi.

Samanlaisen muistokirjoituksen kuin pajan seinässä huomasin nauulatun vähän sivummalle suuren tammen runkoon. Astuin sitä kohti. Tammen laajojen oksien suojassa oli teline, jo jonkun verran lahonnut: kovan puun paaluja oli lyöty maahan neliöön, niiden päällä oli lava. Vieressä oli kiviraunio. Jokaiseen kiveen oli mustalla tervalla merkitty kiven paino nauloissa, 106, 454, 362, 531, 927 j. n. e. Näitä painoja oli tuo väkevä mies latonut lavalle, itse asettanut lavan alle ja nostanut laitoksen hartioillaan. Todellakin käytännöllinen harjoitusteline . . .

Epäilemättä on miehellä täytyntä olla sangen vahvat ruumiin voimat. »Maailman väkevin» — tai ainakin niitä vierimmäisiä. (Amerikassa ei superlatiiveja aina tarvitse sananmukaisesti käsittää.)

Mutta eipäs tuolla »maailman väkevimmällä» ollut riittänyt voimia viljellä maata. Maatyö oli ollut liian raskasta. Hän oli jättänyt sen, jättänyt kauniin syntymäkotinsa ja lähtenyt maailmaa kiertämään.

Maa olisi vaatinut muokkaamista, jotta se olisi voimistunut maissiviljelyksen uuvutuksesta ja pystynyt viljelijänsä elättämään. Kaikki oli nyt ränsistynyt sellaiseksi miksi kymmenkunnan vuotta autiona ollut talo ränsistyy.

En jaksanut innostua voimamiehen voiman mer-

keistä. Jonkun verran halveksuen kiersin kiviröykkiötä. Jalkojeni juuresta — hyi! — pitkä käärmeen vonkale lähti piiloutumaan kivien väliin . . .

Saavuini tielle, joka laskeutui loivasti mäen toiselle puolen. Viimeinen kiviaita jäi jälelleni ja siinä viimeiset viinirypäleet jättivät jäähyväiset. Kuljin kotvasen tammikujannetta. Metsälaakerit tien varrella tarjosivat tuoksuaan ja vielä enemmän eräs kasvi, josta lähti melkein sama tuoksu kuin suokanervasta.

Metsä avautui edessäni. Silmäni kohtasi nurmikko-pihamaan ja sen kupeella kotikoivun asemalla jättiläisjalavan. Näkyi pieni, sievä maalaistalo, jonka kesänon veräjällä lehmä märehti ja toinen makaili mullikossa.

Pieni poikanen tuli tuoppi kädessä vastaani. Kotoisen tunnelman valtaamana tokaisin tarkemmin ajattelematta pojalle suomenkielellä kysymyksen:

»Mihinkäs menet?»

»Marjaan», vastasi poika selvällä suomenkielellä, tyynesti kuin ei olisi ollut kysymyksessä mitään merkittävää.

Kieltämättä hämmästyin vastausta, mutta samalla tiesin, että olin tulossa suomalaisen kotiin, suomalaisen pikkuviljelijän luo Uuden Englannin pyhällä »pilgrimi»-maalla.

Ystävällinen oli vastaanotto, tulin kuin sukulaisten luo. Koiranpentu ensimmäisenä hyppäsi vastaani. Suurta kananpoikalaumaa ruokkiva emäntä kävi tervehtimään. Ja isäntä jätti työnsä, sikotarhaksi muodostetun kiviaitauksen (entisen linnakkeen) korjauksen, ja vei minut sisään pienoiseen saliin, jonka seinä

koristivat kotimaiset valokuvamuistot sekä amerikkalaiset urheilukilvet.

Lehmä lypsettiin ja lämmintä maitoa juotiin nopeasti valmistetulla aterialla. Isännän kanssa siirryimme sitten ulos jättiläisjalavan siimekseen. Minulla oli nyt tilaisuus lähemmin tarkastaa tuota vankkahaaraista amerikkalaista »kotikoivua». Ympärysmitaltaan se oli runsaasti kolme täyteläistä miehen syltä. Ja oksat peittivät noin puoli tynnyrinalaa. Se oli viimeisiä jätteitä vanhoilta intiaaniajoilta, muistona entisistä aarniopusista.

Kuulin isännän kertomuksen. Hän oli ollut Suomessa ammattityöläisenä. Harjoitti nuorena urheilua-kin, josta oli todistuksena monet palkinnot salihuoneen hyllyillä. Vieläkin muistettu urheilunimi vanhassa maassa. Mutta nyt urheili maatyössä. Oli kevättalvella vasta ostanut tämän farmin, joka oli ollut autioksi jätettynä, kuten monet muutkin. Oli saanut 800 dollarilla maata noin 100 tynnyrinalaa. Mutta kyllä olikin ollut korjaamista ennenkuin asunnon sai asuttavaksi ja pellot kylvökuntoon. Nyt oli puolitusinaa siistiä huonetta yhteensä kahdessa kerroksessa.

Elämä oli kyllä vielä vasta alussa. Ei ollut ehtinyt kaikkeen välttämättömpäänkään puuttua. Päivät kävi ansiotyössä, mutta illat raatoi kotona niin myöhään kuin suinkin vain päivänvaloa riitti. Vaimo, savolaisia, ahersi yhtä uutteraan, ja kiltit lapset olivat voimiensa mukaan apuna.

Pienikin silmäys siihen, mitä tällä tilalla oli muutamien kuukausien ajalla tehty, osoitti, että tästä paikasta tulee talo, joka elättää asujansa. Suomalaisella tar-

molla ja sitkeydellä oli käyty rappiotilaan käsiksi. Viljat (maissi, vehnä, papu y. m.) kasvoivat hyvin. Tomaatit ja vesimelooni (arbuusi) lupasivat satoa. Lehmät olivat hyvässä kunnossa, ja monet kymmenet kananpojat olivat säilyttäneet henkensä piikkisialta, joka kävi joskus häytyttämässä.

»Tällä tavalla ne ovat suomalaiset yrittäneet», selitti isäntä. »Viime aikoina ovat melkein yksinomaan suomalaiset ostaneet näitä hylättyjä farmeja. Eivätkä muut ole menestyneetkään. Maanviljelys on täällä raskasta. Vain suomalaiset pystyvät siihen.»

Hän luetteli koko joukon suomalaisia farmareita ja farmeja, joita sanoi ulottuvan Rhode Islandin valtioon, vieläpä kauemmas. »Ei täältä ole pitkä matka sillekään farmille, jota Matti Kurikka asui ja jonka metsään hän kuoliaana kaatui.» Hän puhui suurella kunnioituksella Matista, joka paljon yritettyään ja suuria ihanteita tavoiteltuaan oli täältä löytänyt tyynen tyyssijan ja vihdoin myös vaiherikkaan elämänsä lopun. Ystävät olivat kuitenkin kulettaneet hänen ruumiinsa myrskyisemmän maailman keskelle, New Yorkiin, ja haudanneet ihanaan Greenwoodiin. Ehkä katsoivat sen paremmin sopivan Matti Kurikan levottomalle luonnolle.

Ilta kului pitkälle ystävällisen isännän seurassa lojuessamme nurmella suuren jalavan juurella. Unohtui suomalainen saunakin naapuritalossa, jonka vierasvaraisuutta kävin seuraavana päivänä nauttimassa.

Oli pimeä, kun herkesimme keskustelusta. Sypressit laakson vastapäisellä kummulla seisovat kuin

mustat juhlalliset haamut. Tulikärpäset niiden kuppeilla leimahtelivat. Hiljaisuutta vain katkaisi »viipuvill», yölaulaja, sama lintu, mikä Suomen suorintamalla hokee kysymystään: »Onko piialla vilu?» Connecticutissa ei ole kesäyönä vilu, päinvastoin.

Nousin yläkertaan yöteloille. Joustava jouhisänky otti pehmoiseen huostaansa. Mutta ajatukseni liitelivät päiväntapahtumissa. Kaukana oli miljoonakaupungin hälinä, missä ihminen usein tuntee itsensä orvoksi ja turvattomaksi. Tuon tunnelman karikoittamana kai moni amerikan-suomalainen siirtyy maaelämään, missä tuntee olevansa oma herransa ja isäntänsä. Maalla saa suomalainen käyttää vapaasti voimiaan ja sitkeyttään, siellä hän vasta oikein näyttää mihin hän pystyy.

»Maailman väkevin mies» pakenee pois maatyöstä, joka on hänen voimilleen liian raskasta. Suomalainen astuu hänen tilalleen. Suomalainen on tätä »väkevintäkin» väkevempi.

SISÄLLYS:

	Siv.
Alkusanat	5
Suomalaisessa Amerikassa	7
Kalevalassa	17
Savossa	24
Suurviljelijöitä	31
Viinirypäleitten viljelijöitä	41
Tuokiokuva Columbian varrelta	48
New York Millsissä	54
Kuusamon poika	59
Varakonsuleitamme	63
J. K. Nikander	68
J. H. Jasberg	72
Historioitsija	82
Aatu	86
Liikemiehiä	93
Työmiehiä	98
Suomalainen palvelustyttö	104
Sosialistit	111
Kommunistit	118
Niistä, jotka aikovat palata	125
Niistä, jotka eivät voi palata	128
Juhlia ja harrastuksia	134
Nuorisoa	140
Kalevan ritarikunta	145
Suomalaisia sodassa	150
Suomalaisia poromiehiä ja Alaskan kultaa	157
»Tohtori» ja »professori»	160
Mikä hän oli?	164
Maailman väkevin mies	173

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET
INSTITUTE OF MIGRATION
Eerikinkatu 34
20100 TURKU, FINLAND
www.migrationsinstitute.fi

342-2012

JAR

/ haavinaisuus